

Raamatukogu

- * Ellen Niit, Anne Rande, Andres Jaaksoo jt. lapsest lugejana,
- * Vestlus V. Beekmaniga lastekirjanduse tõlkimisest,
- * Astrid Lindgreni uus lugu Pipist,
- * Aino Pervik almanahhist "Nukits" jm.

2 / 1997

RK

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU
EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING

2/1997

Toimetuse kolleegium:

A. NORBERG
A. NUUT
R. OLEVSÕO
E. RANNAP
T. SOONE
K. TAMMARU
U. TÕNNOV
T. VALM
A. VALMAS

Tegevtoimetaja/Editor ENE RIET
Toimetaja MAIRE LIIVAMETS
Keeletoimetaja TIINA VILBERG
Tehniline toimetaja TIJU TALU

Kujundus KERSTI TORMIS
Esikaane foto TEET MALSROOS
Tagakaanel Rapla KRK uus hoone.

Address / Address:

EE 0100 Tallinn

Tõnismägi 2

Eesti Rahvusraamatukogu

«Raamatukogu» toimetus

tel. 6 307 128

faks 372+6/311410

elektronpost: enerk@venus.nlib.ee

ISSN 0235- 0351

Ilmub 6 korda aastas

AS TRUKIEKSPERT VILJANDI, '97 T.297

TERE, TERE!

Infotulv on nõnda võimas, et seal olulisemat ja vältimatut välja sõeluda muutub aina keerulisemaks. Kaks kuud, mis jääb RK numbrite ilmumise vahele, andis rohkesti mõtlemisainet. Ja kuigi käesolev RK keskendub lasteraamatukogude elu lähemalt puudutavatele küsimustele ja arvamustele, tahaksin paar mõttepudemekest teiega siiski jagada.

Esiteks ERÜ poolt korraldatud kõnekoosoleku kohta, mis arvatavasti ajas paljudki kolleegid veidi ärevile. Kuid samas sunnib meenutama, et demokraatlikus riigis on arvamuste küllus teretulnud, ehkki mõnikord on seda raske uskuda. Uskuda, et võime ka oma mõtteid julgelt teiste sekka poetada. Aga seda usku peame pidevalt süvendama. Ses mõttes on Anne Rande kirjutis "Meist enestest" kindlasti vajalik.

Kui nüüd aga osutada kõnekoosolekul esinenud tehnokraatlike teadlaste visioonile raamatukogude tulevikust, siis võib neid ju võtta heatahtelise provokatsiooni või intriigeriva mõtteväljatuseks. Igatahes paneb meeldetuletus, et virtuaalne maailm, st. virtuaalne raamatukogu võib õige pea astuda kõikvõimsaid võidusamme, meid, humanitaare ehk koguni rohkem oma eksistentsi eest pingutama. Loomulikult ei usu meist keegi, et raamatukogud maa pealt kaoks. Tehnika on minu meelest ennekõike meie abiline, esteetilisi mõisteid ta ei asenda. Poleks paha isegi seinale teiste arukate meeldetuletuste kõrvale kirjutada, et arvuti on vaid töövahend! Tema ees ei pea põrmu langema nagu teise inimesegi ees.

Teine kummitav nähe, mis end viimasel ajal jõuliselt ilmutab, ja mitte ainult sel aastal, on meie omavaheliste suhete kvaliteet. See tähendab kollegiaalne käitumine, üksteise tunnustamine ja elementaarne lugupidamine. Seda võiks nimetada kõlavamate sõnadega isegi töökollektiivi auraks. On see ühtlasi ühiskonna süü – hästi ei usu. Kas te olete mõelnud selle üle, kuidas me üksteise ja iseenda tervist sellega murrame, et lisame hoolimatusega pinget niigi inimlikest muredest rikkale argipäevale? Need inimesed, kes teist ei austa, ei austa ka iseennast. See tarkus on iidne ja juba lapsepõlvest teada. Aga hea lugeja ja ka hea raamatukoguhoidja sünnib lapsena, nagu Eesti Lasteraamatukogu RKs kirjutab.

Ühtlasi tänan Eesti Lasteraamatukogu ja nende konsultanti Anu Kehmani, kellega tihedas koostöös seekordne RK teieni jõuab.

Helget kevadet kõigile ja ärge unustage meid lugemast!

SISUKORD

■ AVAVEERG		
Laps ja raamatukogu	<i>Ellen Niit</i>	4
■ LASTERAAMATUKOGU		
Iga lugeja sünnib lapsena	<i>Anne Rande</i>	5
Eesti maaraamatukogude lapsi kummitab lugemisnälg	<i>Andres Jaaksoo</i>	8
Väikese juubeli aasta	<i>Ädu Neemre</i>	10
Laste arvel kokku hoida ei tasu: intervjuu Rapla KRK		12
raamatukoguhoidja Leili Ojaga.		
Karupoeg Puhh ja taoism	<i>Mait Talts</i>	14
Astrid Lindgreni uus lugu Pipist		18
■ JUTUTUBA		
Praegu on oluline säilitada Eesti laste lugemishuvi:		
intervjuu V. Beekmaniga	<i>Maire Liivamets</i>	20
■ RAAMATUKOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS		23
Eesti lasteraamatukogud 1996. aastal		27
Eesti rahvaraamatukogud 1996. aastal		30
■ SAAGEM TUTTAVAKS		
Kuussaare Gümnaasiumi raamatukogu	<i>Urve Aedma</i>	31
■ RAAMATULUGU		
TÜRi haruldasi raamatuid: Litograafia tulek raamatukunsti	<i>Tiina Nurk</i>	32
■ EESTI MÕTTELUGU		
Võitlus kestab edasi	<i>Hilve Rebane</i>	34
■ ARVUSTUS		
“Nukitsast” ja missioonist	<i>Aino Pervik</i>	36
■ LUGEJA ARVAB		
Meist enestest	<i>Anne Rande</i>	37
■ PÄEVAKORRAL		
Märksõnastamine Tartu Ülikooli Raamatukogus	<i>Sirje Nilbe</i>	38
■ SÕNUMID		39
Õnnitleme: Mari Kalvik – 60		45
■ SUMMARY		46

LAPS JA RAAMATUKOGU

ELLEN NIIT

Olen mitmel korral juhtunud kuulma korralike kodanike ja rahumeelsete teadustöötajate vaikset ja viisakat nurisemist, et kuidas ometi lubatakse lapsi omapäi niisugusesse väarikasse raamatukokku kui Eesti Rahvusraamatukogu?! Nad käratsevad seal, segavad uurijaid ja pole kindel, kui hoolikalt nad raamatutega ümber käivad.

Samas olen küll ja küll kuulnud muretsemist laste lugemishuvi kahanemise pärast. Seda muret väljendavad nii kasvatusteadlased kui kasvatuspraktikud. Selles asjas võtavad sõna ka muidu-suupruukijad ja umbes-oletajad: laste lugemishuvi on langenud! Süüdi on aga televisioon oma peibutus-tega. Ja muidugi arvutiasjanduse karme võidukäik. Paberile trükitud raamat taganeb paratamatult elektroonilise teavitaja ees. Kuidas saaksid jänesehaagid võistelda tiigrihüpetega?

Sealsamas kõrval olen näinud ja näen oma lastelaste karja ninad raamatus, aina lugemas ja lugemas. Neelamas teost teose järel. Just niisamuti, nagu meie seda omal ajal

tegime. Olen pidanud neid kurjaga õue mängima ja torinaga tube koristama ajama, ja kuulnud kodutööde-nõudmise peale kuu pealt kukkunud vastust: "Mina ei korista, mina olen kultuuriinimene. Mina loen." Ja paratamatult meenub üks väike plika, kes samuti oma emale kuuskümmend aastat tagasi kuulutas: "Mina ei pea keetmist õppima. Mina viin oma pere sööklasse sööma. Mina loen."

Kui vaadata Eesti Rahvusraamatukogu määratu suurt hoonet, mille katuse alla mahub mitmeidki institutsioone, siis on ikka ka tahtmine varieerida üht kuulsat lauset: "Laske lapsukesed minu juurde tulla ja ärge keelake neid mitte!" Sest kui me oleme vähegi hooles laste ja raamatute suhte kujundamise ja kujunemise pärast ja ise nii kindlad raamatu positiivses mõjujõus, siis peame ka ise selle suhte kujunemisele kuidagi kaasa aitama. Tõusku sest pealegi tüli kui palju.

Laulusse talletatud rahvatarkusest õppust võttes võiksime nii mõnigi kord hoopis julgemini *viia hälli heinamaale* – lasta lastel osa saada suurte asjadest, kuigi see on keskmiselt tülikas. Meie poliitikute ja aatemeeste poolt viimasel ajal ideaali asendisse tõstetud Euroopas on laps märksa enam kõigesse kaasatud kui meil. Lapsed reisivad koos vanematega. Nad viibivad juures, kui vanemad ajavad omi ametiasju. Häll on nüüsiis ka spiraali teisel või kolmandal ringil heinamaale kaasa võetud. Aga hälli heinamaale kaasakandnud emad on alati ühe silmaga valvanud, mida see lapsuke seal heinamaal teeb.

Nii pole mõeldav ka Rahvusraamatukokku lapsi lihtsalt lahti lasta ja kujundada Rahvusraama-

tukogust lasteaia ja kooli katselapp. Selle raamatukogu lugejaks pääsemine peaks eeldama mingit eelastet – nii nagu ülikooligi ei astuta algkoolist. Selle raamatukogundusliku eelhariduse eest peaksid olema vastutavad kodu ja kool. Koolipoolne lugejaküpsustõend peaks olema nõutav, et pääseda Rahvusraamatukokku.

Kuid ka raamatukogul peaks olema siin oma osa. Seni, kuni meil ei ole küllaldaselt vabu ruume kaas-aegse lasteraamatukogu või lasteosakorina tarvis, peame olema taluvad. Me peame võtma teatavaks, et raamatukogu lugejaid tuleb kasvatada. Kasvatama peavad need, kes ise juba oskavad. Kasvatamine on aga alati tülikas ja kasvatustöös peab kasvatatav vastu võtma kasvataja poolt esitatud tingimused.

Teiseks on raamatukogu üks selge ja ülevaatlik võimalus hakata tajuma maailma süsteemset ehitust, maailma konstruktsioone. On ükskõik, kas raamatud leiduvad raamatukogu avariioleil või antakse nendest ülevaade vanaaegse kartoteegi kaartidel paikneva kataloogi kaudu. Või vaatab korrastatus vastu arvutiekraanilt.

Kolmandaks on raamatukogu *resp.* lugemissaal ka kaunis **vaikne ruum**, pühamu, kus teiste hulgas saab olla omaette. Mõelda omi mõtteid. Vähestel lastel on selleks kodus võimalus.

Minu lapsepõlves olid raamatud Eestis kallid nagu praegugi. Suuremaid koduseid raamatukogusid oli vähestel peredel. Meil oli raamatuid üks väike riulitais, aga ometi meil loeti. Raamatukogude olemasolu avalikustus mulle klassi- ja kooliraamatukogude kaudu – kooliõpetaja abiga. Ometi ei olnud see veel päris. Lapsed sagisid ja seletasid. Kõik olid omavahel tuttavad. Puudu jäi raamatukoguhardusest. Aga see oli ettevalmistus edaspidiseks.

Tõelise lugejakaardi hankisin ma endale ühe Eesti väikelinna avalikust raamatukogust, kui mulle oli saanud selgeks, et mu igapäevase koduse nõudepesu eest mulle isa poolt makstav töötasu jääb alla mu lugemiskiirusele. Ma ei saa osta raamatuid nii palju kui lugeda jõuan. Mu lugemus jääb hõredaks

IGA LUGEJA SÜNNIB LAPSENA

ANNE RANDE

Eesti Lasteraamatukogu direktor

ja mina harimatuks. Olin siis üksteist või kaksteist aastat vana, kui astusin linnaraamatukogu lugejaks. Lugejaks astumise maks oli minimaalne. Noorele lugejale tutvustas raamatukoguhoidja kõigepealt raamatukogu kasutamise korda ja siis kataloogi. Avariüleid selles raamatukogus ei olnud. Ruumid olid väikesed ja avariülid ei olnud sel ajal ka niiväga moes. Raamatuid sai laenata koju kaheks nädalaks. Raamatute õigeaegne tagastamine oli enesestmõistetav.

Olen hiljem olnud lugeja Tallinna Linna Keskraamatukogus, Tartu ülikooli, Helsingi ülikooli, meie Teaduste Akadeemia, Venemaa mitme raamatukogu ja Eesti võrratut võrratuma Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu pikaajaline kasutaja. Olen näinud Soome raamatutempleid Rovaniemis, Oulus, Tampere, Turus, mille arhitektuurilised lahendused panevad vaatajal hinge kinni ja ajavad neelutama. Nagu terviklikud kunstiteosed seda tegema peavadki. Ja ometi kõlab mu kõrvus ikka ja aina mulle mu esimest lugejakaarti ulatava raamatukoguhoidja sõbralik hääl: "Meie raamatukogus on kasutatatud kümnendsüsteemi. Et soovitud leida, tuleb sul sellega tutvuda. Siin on meie kataloogid. Et raamatuid tuleb hästi hoida, seda ei ole sulle loomulikult vaja meenutada."

Võibolla õnnestub meilgi kunagi ehitada uus suur laste- ja noorsookirjanduse raamatukogu lugemissaalide ja muinasjututubadega, muusikaruumide ja videokeskusega. Aga enne seda on ju võimalik muuta mõned mitteiluruumid eluruumideks. Vabandust, see oligi vastupidi! Muuta mõned mahakantud korterid kvartaliraamatukogudeks, et iga laps võiks oma kodu lähedalt leida raamatukogu, sest vaevalt tuleb lõppu lugemisele.

Ellen Hiit

Balti raamatukoguhoidjate V kongressiks 1996. aasta oktoobris pakkus Leedu laste- ja kooliraamatukogude sektsiooni teemaks "Lasteraamatukogude areng: koos täiskasvanutega või ilma". Eesti Lasteraamatukogu kogus ankeetide ja vestluste põhjal Eesti lapsi teenindavalt raamatukogudelt arvamusi, mille alusel valmis kongressi ettekanne ja alljärgnev kirjutis.

Teema "Lasteraamatukogude areng: koos täiskasvanutega või ilma" eeldab valitseva olukorra tundmist ja analüüsi.

Tänaseks on Eestis välja kujunenud järgnev laste raamatukoguteeninduse mudel:

1. Lasteosakond asub keskraamatukogu juures samas või eraldi hoones. Niimoodi töötavaid lasteosakondi on 18, neist üle poole asuvad eraldi. Töötajate arv kõigub neis 1 ja 11 vahel.

2. Iseseisvad lasteraamatukogud, kellel on kohaliku omavalitsuse poolt kinnitatud eelarve ja kes on seega iseenda peremehed. Sellised raamatukogud on välja kujunenud aastatega ning juurduvad tänaseks Eesti 10 eri paigas. Töötajate arv kõigub neis 1 ja 6 vahel.

Mõlemat mainitud tüüpi raamatukogusid finantseerivad peamiselt kohalikud omavalitsused. Riik eraldab igal aastal trükiste komplekteerimiseks teatud rahasumma, mille suurus sõltub elanike arvust teeninduspiirkonnas ning mingil määral ka trükiste hinnast. 1996. aastal arvestati selleks umbes 8 krooni elaniku kohta.

3. Kooliraamatukogud teenindavad mõnel pool lisaks õpilastele ja õpetajatele ka lapsevanemaid. Kooliraamatukogusid on meil praegu ligi 600, neis töötab 1-2 inimest.

4. Kõiki lapsi teenindavaid raamatukogusid juhendab Eesti Lasteraamatukogu (asut. 1933). Selle eelkäija, mitmes alluvuses olnud osakond sai 1976. aastal tollase üleliidulise kultuuripoliitika kohaselt iseseisvaks vabariiklikuks laste- ja noorteraamatukoguks. Praegu on Lasteraamatukogu teaduslik erialane keskraamatukogu, mille struktuuri kuulub Eesti ainus lastekirjanduse infokeskus. Raamatukogu erisusest tulenevalt pakutakse konsultatsioone ja täiendõpet. Eesti Lasteraamatukogu külastab aastas 6000-7000 lugejat, ka täiskasvanud.

Siinkohal mõni arvuline näitaja. 1. jaanuaril 1996. moodustasid põhikooli õpilased ja neist nooremad lapsed meie rahvaraamatukogude lugejaskonnast 30,3% (108 355) – iseseisvate lasteraamatukogude lugejate seas oli neid 81,1%, külaraamatukogudes 35,8%, vallaraamatukogudes 33,1%, maakonna keskraamatukogudes 22,7% ja linnaraamatukogudes 28,2%. Seega on 1/3 meie rahvaraamatukogude lugejatest lapsed. Eesti Lasteraamatukogu lugejaskonnast moodustavad samas vanuses lapsed 70,4%. Tallinna laste puudulikku raamatukoguteenindust aitab veidi leevendada Eesti Rahvusraamatukogu, mille lugejaskonnast on 17% lapsed.

Probleemil, kas töötada "koos või lahus" pole praegu veel ühest lahendust. Ankeetidest ja vestlustest selgub, et peamiselt soovitakse jätkata nii nagu seni, sest aastatega on välja kujunenud oma töökorraldus: lugejaskond, komplekteerimis-põhimõtted, finantseerimisallikad, ka probleemid ja nende lahendamisviisid.

Näiteks on Eesti kahe suurema saare nägemused vastupidised. 1993. aastal iseseisvunud Kärdla Lasteraamatukogu leiab: "Praegu peab iga raamatukogu ise hea seisma, et edasi liikuda, sest kui varem, olles keskraamatukogu lasteosakond, olid meie tegemised teisejärgulised, siis nüüd teeme nii, kuidas ise õigeks peame. Eelarve on meie endi käes, jagame raha nii, kuidas vajadus, olgugi, et on raskusi!". Hoopis vastupidine on Saare Maakonna Keskraamatukogu lasteosakonna töötajate seisukoht: "Raamatukogu peaks toimima ühtse tervikuna, sest nii õpib laps maast-madalast kasutama raamatukogu, mille lugejaks ta jääb eluajaks. Koos töötamine aitab vältida igasugust dubleerimist, hõlpsam on rakendada arvutite kasutuselevõtmist jne."

Võrumaa Keskraamatukogu lasteosakond leiab, et pole üldse tähtis, kas tegutseda koos keskraamatukoguga või lahus, sest väga palju sõltub olukorrast, inimestest ja nendevahelistest suhetest. Kõige tähtsam on, et igast lapsest kasvaks lugeja...

Harju Maakonnaraamatukogu lastekirjanduse osakonnas arvatakse, et raamatukogu väikesi ja suuri lugejaid ei saa eraldada põhimõttel, et see on sinu ja see minu pool.

Nii Pärnu Linna Keskraamatukogu kui Pärnumaa Keskraamatukogu leiavad, et lasteraamatukogu peaks kuuluma orgaaniliselt suure raamatukogu juurde, kuid iseseisva osakonnana, mis tähendaks väikestki eraldatust täiskasvanutest. Sellist raamatukogu peavad nad perekeskseks. Ühisel majal on ka mitu teist eelist: seda on ökonoomsem üleval pidada, lugeja jaoks on informatsiooni valik tunduvalt laiem ja ta saab selle ühest kohast, raamatukogusse tul-lakse kogu perega, töökollektiiv on üks tervik jne.

Põhiliselt vene lugejaskonnaga (98 %) Narva Keskraamatukogu paikneb juba kaheksa aastat esimeses sõjajärgsetel aastatel raamatukoguks rajatud hoones, kus asub ka lasteosakond. Töötajate arvates on see ainuõige lahendus. Põhjusi on mitmeid: lapsed saavad tulla koos vanematega raamatukogusse, kus igaüks otsib siis oma. Õpilased võivad kasutada raamatuvara tervikuna, raamatukoguüritusi külastavad kõik soovijad. Lasteosakond ei suudaks eraldi majanduslikult toime tulla, kõik raamatukogutöötajad tunnevad end kuuluvat ühisesse perre jne.

Lääne-Virumaa Keskraamatukogu lasteosakond kirjeldab kolme võimalikku lapsi teenindava osakonna varianti koos nende heade ja halbade külgedega.

1) Lasteosakond keskraamatukoguga ühes majas, mis nende arvates on maailmas kõige levinum variant.

2) Laidavad eraldi asuva lasteosakonna maha, kuna lugejaskond on piiratud. (Teenindab lapsi kuni 9. klassini.)

3) Kõige otsustarbekam on variant, kus lasteosakond tegutseb eraldi majas, kuid teenindab kõiki soovijaid, komplekteerides minimaalselt ka täiskasvanutele mõeldud kirjandust. Selline "raamatukogu raamatukogu sees" ongi praegu Lääne-Virumaa Keskraamatukogu lasteosakond, kus kõik sugupõlvad loevad koos, kuid lapsed on siiski primaarsed. Kuigi keskraamatu-

kogu nuriseb pidevalt topeltkomplekteerimise jms. pärast, sobib see variant lasteosakonnale suurepärast. Tulevik viib nad siiski ühe katuse alla teiste raamatukogu üksustega mõne aasta pärast valmivasse keskraamatukogusse.

Tartu Linna Keskraamatukogu lasteosakond arvab, et lasteraamatukogu ideaalvariant on omaette töötamine ja just seetõttu, et lapsepõlv, mil põhiliselt kujunevad lugemisharjumused, peaks olema eelostatud. Siiski püütakse jõudumööda rakendada kõiki võimalusi, mida pakub praegune lasteosakonna staatus.

Tallinna Keskraamatukogul puudub lasteosakond. Pääaeu kõik tema lasteteenindusega tegelevad töötajad on seisukohal, et lapsi ja täiskasvanuid tuleb teenindada koos, st. ühes hoones.

Nagu eelpool selgub, on küsitatud enamasti rahul väljakujunenud situatsiooniga. Kuid võime täheldada ka kontraste. Inimlikult on mõistetav iga reaalse olude sunnil sissetöötanud ja ennast õigustanud süsteemi soov jätkata vanaviisi ning samas on siiralt kahju eestlaste alalhoidlikkusest, mis ei lase hetkekski argimõteltel lendu tõusta ja oma igapäevatööd kõrgemalt või kõrvalt näha.

Arengu tarvis tuleb aga meiegi kesistes oludes midagi ümber seada, esialgu vähemalt läbi mõelda. Ühendatud või vähemalt lähendatud lugejateeninduse poolt räägib aga meie raamatukogude laste-

teeninduse tulevikuväljavaade – automatiseerimine.

Silmi ei saa sulgeda reaalsuse ees – oleme jõudnud infoühiskonda. Ja just raamatukogul on täita infoühiskonnas esmatähtis roll. Laste raamatukoguteenindus kui elanikkonna raamatukoguteeninduse alusmüür peab kuuluma võrdse üksusena raamatukogu kui terviku struktuuri ja seda eriti nüüd – automatiseerimise pöördelisel ajastul. Samas, eitamata raamatukogu kui infoasutuse kaasajastamise esmavajadust ja -tähtsust, peaks laste raamatukoguteenindus kohanema uue situatsiooniga nii, et elektroonilise informatsiooni ahvatlustest hoolimata eelistaksid lapsed ikka raamatu lugemist. Aga juba praegu võime täheldada trükitud raamatute taandumist nn. arvutikirjanduse ees just selle uudsuse, kiiruse, põnevuse jmt. tõttu. Aga kõik, mis küberruumi viib, ei pruugi olla sisult kvaliteetne ja arukas. Last tuleb maast-madalast õpetada informatsiooni leidma, valima ja kasutama nii elektrooniliselt kui trüki-sõna vahendusel. Vahemärkuseks, et ka arenenud riikides räägitakse juba kirjaoskamatus tendentsist. Need on probleemid, mis käivad kaasas arenguga.

Milline võiks olla meie seisukoht arvutiajastusse jõudmisel? Tähtis on, et laps õpib korralikult emakeeles lugema, kirjutama, loetust aru saama ja end väljendama, enne kui asub klõpsutama arvutiklahve. Kuidas selgitada lapsele, et raamatu lugemine on tema vaimse arengu jaoks arvutimängude mängimisest

tähtsam ja vajalikum tegevus? Kuidas teha seda nii, et raamatukoguhoidja ei muutuks naeruväärseks õpetavaks tädikeseks, kes tundub lapsele kohutavalt eluvõõras, mõnikord lausa tobegi? Seegi on probleem, mille toob endaga kaasa üldine arvutite rakendamine ja mida me kõik peame oma töös tõsiselt arvestama. Täna ei oska keegi meist veel öelda, kus on väära ja õige piir. Lisaks ei tohi me mingil juhul unustada, et raamatukogu oli, on ja jääb lastele suhtlemispaigaks, turvaliseks kohaks, kus on mõnus olla ja juttugi ajada. **Igal juhul on täiesti lubamatu, kui keskraamatukogude moderniseerimise kõrval unustatakse eraldi asuvad lasteosakonnad.**

Muret teeb iseseisvate lasteraamatukogude tulevik. Kas ei kujune iseseisvus neile hoopis tõsiseks proovikiviks teel infoühiskonda, mis toob kaasa tehnoloogilise revolutsiooni raamatukogunduses?

Piisavalt pikaajaliste isiklike kogemuste põhjal olen koos oma kolleegidega Eesti Lasteraamatukogust veendunud, et rahvaraamatukogu peab teenindama lugejat nõ. algusest lõpuni. Loomulikult on selle eelduseks normaalselt arenenud, tsiviliseeritud ühiskond, kus lapsed on selle võrdväärset liikmed, mitte aga tõrjutud tülitajad – suhtumine, mis meil ikka veel esineb. Vestluses erinevate maade kolleegidega selgub, et arenenud maades ei kujutata ette rahvaraamatukogude tööd ilma lasteteeninduseta. Informatsiooni vääriliseks peetakse seal juba

vastsündinut. Meenub jutuajamine raamatukoguhoidjaga USAst, kes pidas enesestmõistetavaks lapsevanema soovi registreerida imik raamatukogu -lugejaks. Kolleegid Rootsist ja Taanist üllatavad kinke raamatuga lapsevanemaid juba sünnitusmajas, meenutamaks lugemise vajalikkust ja tähtsust. Juba aastaid viiakse ellu rahvusvahelist projekti, mis seisneb selles, et õhtuti istub pere 10-15 minutit koos ja loetakse üksteisele ette.

Pakkuda põlvkondadele ja peredele ühiseid lugemiselamusi taotleb kolm viimast aastat ka Eesti Lasteraamatukogu. Tema algatuse kohaselt on 20. oktoober kuulutatud üle-eestiliseks ettelugemise päevaks. Selle järjepidevuse üldist rakendamist nõ. ühise katuse all töötava pereraamatukoguga takistab praegu ja ilmselt veel kaua peajasjalikult ruumipuudus. Kuid võib tuua ka vastupidiseid näiteid. Seni olude sunnil lahus töötanud lasteosakonnad on ühinemas keskraamatukogudega seoses seniste ruumide omanikele tagastamisega. Seni on sel põhjusel oma lasteperega ühinenud juba neli keskraamatukogu. Üks on kindel: infoühiskonna rahvaraamatukoguteenindus ei saa lapsi ja täiskasvanuid lahus näha. Eesti riiklikku raamatukogupoliitikat järgides ei projekteerita enam ühtki rahvaraamatukogu hoonet lastele mõtlemata. Tegelikult vastab ühtne lugejateenindus paremini pideva vabahariduse põhimõtetele – katkematu areng algusest lõpuni.

Lihtne tõde pealkirjas "Iga lugeja sünnib lapsena" ei kehti, kui last ei juhita väiksenä raamatute juurde, sest täiskasvanu ümberkujundamine on tihti tagajärjetu. Lugejaks ei saada üleöö, lugejaks kasvatakse ning see on pikk ja järjepidev protsess. Seetõttu peaks lapse esimene käik raamatukokku kujunema suursünnimuseks perele, raamatukogule, koolile. Raamatukogu, kus loevad koos erinevad põlvkonnad, loob lapsele teatud turvatunde ja võimaldab olla võrdne võrdsete seas. Et eesti rahva traditsiooniliselt kõrge lugemus infoühiskonnas ei hääbuks, peab meie laste raamatukoguteenindus nii tehniliselt tasemelt kui ka metoodiliselt suutma ajaga sammu pidada.

Laste keskel istub Voldemar Miller.

EESTI MAARAAMATUKOGUDE LAPSI KUMMITAB LUGEMISNÄLG

ANDRES JAAKSOO

Miks ja kuidas?

Lugu sai alguse sellest, et ühel heal päeval sain tuttavate raamatukoguhoidjate kaudu teada, et maaraamatukogudes napib raamatute muretsemiseks raha ning see piskugi, mis saadakse, ei jõua õigeaegselt pärale.

Läinudsuvisel maaraamatukoguhoidjate kokkulekul Kihnus otsustati tõele silma vaadata ja teha uurimus maaraamatukogude olukorrast aastal 1995. Uurimus pidi aitama riigilt 1996. aasta teise poole raamatute hankimisel lisaraha saada.

Et maaraamatukogude rahastatus (= raamatute hankimise võimalus) sõltub elanike arvust (1995. aastal riigilt 7 krooni + valla toetussumma; 1996. aastal 9 krooni), otsustati maaraamatukogud jagada nelja gruppi:

- I grupp – teeninduspiirkonnas kuni 300 elanikku
- II grupp – teeninduspiirkonnas 301-600 elanikku
- III grupp – teeninduspiirkonnas 601-1000 elanikku
- IV grupp – teeninduspiirkonnas 1001 ja rohkem elanikku.

Keskenduti laste- ja noorsooraamatute hankimise olukorrale. Sillutavad ju need raamatud teed uue, intelligentse lugejapõlvkonna sünnile, annavad raamatukogudele perspektiivi jääda püsima valdade teabetubade kõrval.

Saadeti välja 1995. aastal ilmunud eestikeelse laste- ja noorsookirjanduse nimistu, mis sisaldas 209 raamatut. Nende seast olid eksperdid tõstnud esile 41 (so. 19,62 % aasta toodangust kogumaksumusega 1757,1 krooni), mis igas raamatukogus peaks ilmtingimata olema. Nüüd oli raamatukogude kord märkida nimistusse neil olemasolevad raamatud ja nende omandamishinna. Selle kõrval sooviti teada, kui palju on raamatukogus lugejaid, sh. lapsed, ning kuidas raamatuostu rahastatakse (st. kui palju saadakse riigilt, kui palju vallalt ühe elaniku kohta raha). Loomulikult paluti märkida ka kõige suuremad probleemid, mis raamatute ostmist takistavad.

Küsitlus hõlvas ligi 25 % Eesti maaraamatukogudest. Niisugune osalus annab alust teha üsna tõeseid üldistusi kogu Eesti maaraamatukogude hetkeseisu kohta. Küsitlusest selgus, missugune on üldse Eesti keskmine maaraamatukogu.

Keskmisses Eesti maaraamatukogus on 33 % elanikkonnast ennast lugejaks registreerinud. Nendest 38,2 % on lapsed. See aga tähendab, et ühte keskmist maaraamatukogu kasutab 115 last. Tegelikkus on muidugi hoopis teistsugune. 1995.aastal luges näiteks Kolu maaraamatukogus vaid 9 last (aga siiski 12,33 % kogu lugejaskonnast), Lümatis 17 last (11,2 % lugejaskonnast), Väändras aga 504 last (46,4 % lugejaskonnast). Keskmiselt eraldati maaraamatukogudele kirjanduse muretsemiseks 23 krooni ühe elaniku kohta. Õige paljud raamatukogud (näit. Alatskivi, Kambja, Kihelkonna, Puhja) pidid aga leppima kolm korda väiksema summaga, mis tähendab, et igale elanikule polnud võimalik osta isegi ühte Miki-Hiire vihikut. Kõige murelikumaks teeb aga see keskmine rahasumma, mida raamatukogud ise leidsid olevat vajaliku kulutada lastekirjanduse omandamisele. Ja seda on vähem kui neljandik (täpsemalt 21,18 %). Kui nüüd rahasse ümber arvestada, on tulemus lausa masendav – 3 krooni 86 senti... 1995. aastal maksis eestikeelne lasteraamat keskeltläbi 45,5 krooni, jutuja luuleraamat umbes 44,2 krooni, aimeramat 47,4 krooni. Loomulikult olid kõige odavamad värvimis- ja koomiksivihikud. Suhteliselt kallis oli usukirjandus, mida raamatukogud muretseksidki väga ettevaatlikult. Kuid siiski mitte üksnes nende hinna pärast, arvan ma, vaid ka mainitud raamatute nigela kirjandusliku taseme tõttu.

Eelneva tunnistuseks ja järgneva mõtiskluse aluseks toon siinkohal ühe tabeli "Maaraamatukogud ja lastekirjandus 1995".

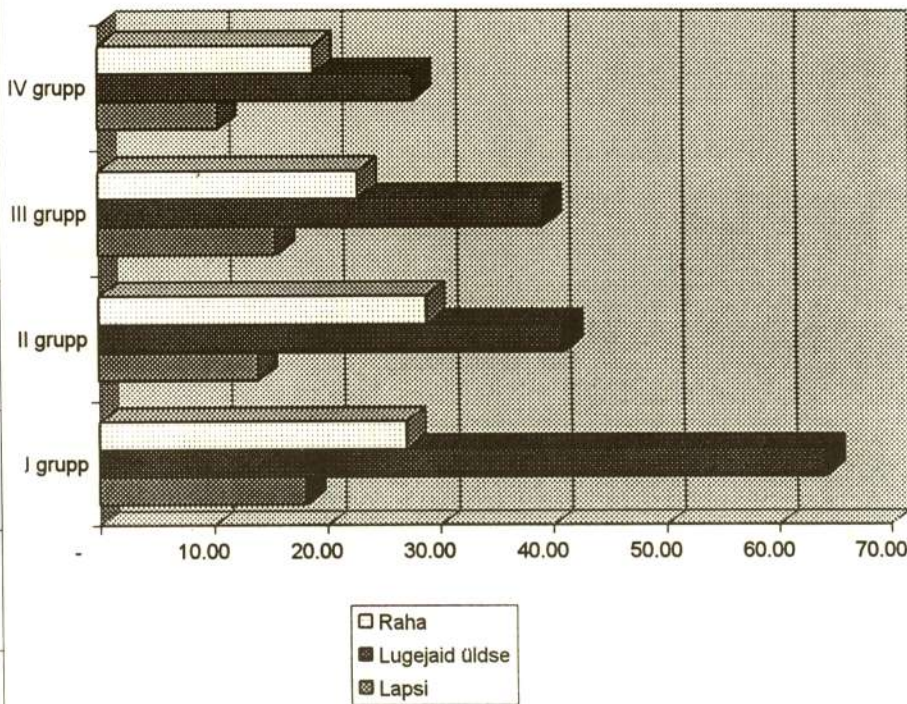
Sellest tabelist selgub, et raamatukogudel puudub keskmiselt pool aasta jooksul ilmunud laste- ja noorsookirjandusest. Kas omandatu seas on need eelpool jutuks olnud 41 (so. 19,62 %) soovituslikku väärtraamatut, on veel omaette probleem. Sest ankeetidest nähtub, et sageli on valik hoopis nuripäine. Nn. kullafondi omandamiseks oleks läinud lasteraamatute ostmiseks kulutatud rahast I grupil 98,8 %, II grupil 61,4 %, III grupil 44,4 %, IV grupil 38,4 %, aga kogu rahaeraldusest oleks tulnud nende 41 alla panna I grupil 26,7 %, II grupil 16,7 %, III grupil 9,9 % ja IV grupil vaid 6,6 %. Et seda investeeringut pole tehtud, annab alust kahelda nii mõnegi raamatukoguhoidja professionaalsuses ja tulevikutunnetuses. Aga praeguses arvuti ja raama-

Jrk. nr.	Grupp	Lugejaid		Eraldatud raha			Omandatud					
		üldse %	neist lapsi	1 elaniku kohta	% lastekirjandusele	sellest	nime-tuste arv	% nime-tustest	eksemplare	neist aimekirjandust	% oman-datust	
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	I grupp (kuni 300 elanikku)	64,23	35,36	28,31	32,22	27,05	14,24	69,1	29,23	69,1	8	12,29
2.	II grupp (301 - 600 elanikku)	41,33	65,82	34,00	22,12	28,90	14,81	94,57	45,05	94,93	12,43	12,71
3.	III grupp (601 - 1000 elanikku)	39,32	137,24	39,83	22,43	22,90	17,55	124,48	59,51	139,84	18,76	14,76
4.	IV grupp (1001 ja enam elanikku)	27,78	183,4	38,04	15,23	19,02	16,68	131,88	63,1	150,88	21,2	15,98

tu vahelises võitluses, raamatukogu kui emakeelse kultuuri säilitaja ning vahendaja püsijäämisel on just raamatukoguhoidjate käes võtmepositsioon.

Tabel tunnistab ka seda, et Eesti maaraamatukogudes on igast omandatud nimetusest vaid üks eksemplar. See omakorda tähendab tohutuid lugejajärjekordi, mõnikord aga sedagi, et väga kallist ja kaotsiminekuohus raamatut ei saagi raamatukogust välja anda. Ja veel tähendab see seda, et 5-6 aasta pärast on see ainuекsemplar ribadeks loetud. Ribadeks hakkavad saama või ongi juba saanud ka nõukogude võimu ajal muretsetud raamatud. Nõnda jääb raamatukogu iga aastaga aina tühjemaks ja tühjemaks ja annabki lõpuks võimu valla teabetoa kätte. Ja kõige kohutavam on see, et laps võõrutatakse vägivaldselt lugemisest. Põhjuseks rahastamatus.

Laste osa maaraamatukogudes lugejatena elanikkonna hulgast (%) ning lastekirjanduse omandamisele kulutatud raha (%) kogu rahaalaldusest

Tabelit uurides hakkab kohe silma asjaolu, et mida väiksema elanike arvuga (st. kompaktsem) on vald, seda suurem on on raamatukogude lugejahõivatus. Kui raamatukogudes peaks lugejate arv grupiti (plahvatuslikult) kasvama, ähvardaks näiteks IV grupi raamatukogude kasutajaid esmajärjekorras lugemisnälg, sest taastootmisvõimetud hääbuvad kogud ei ole valmis niisugusteks muudatusteks. Ja nagu skeemilt näha, on kannatajateks kõigepealt lapsed, sest nende lugemisvara on kõige kesisem.

Silma hakkab ka see, et mida väiksema elanikkonnaga on vald, seda enam on lastekirjanduse omandamine rahastatud, nii et näiteks I grupis ületab see rahaliselt isegi ühe füüsilise täiskasvanud lugeja jaoks eraldatud raha. Mida suurem vald, seda vähem hoolitakse lasteraamatute omandamisest. Et need ei ole tühjad sõnad, tunnistab järgnev tabel:

Ühe lugeja jaoks kulutatud raha maaraamatukogudes 1995

Grupp	% lapsi lugejatest	Lapsele	Täiskasvanule	Üldse	% rahast lastele
I	28,31	50,29	43,92	94,21	53,38
II	34,00	43,89	61,98	105,87	41,46
III	39,83	28,82	74,64	103,46	27,86
IV	38,04	24,91	76,13	101,04	24,65
Kesk-miselt	38,23	30,56	70,40	100,96	30,27

See tabel kinnitab veel kord, et maaraamatukogudes napib lasteraamatuid. Kuid kes on süüdi? Vaid I grupi raamatukogudes on leitud võimalus osta iga füüsilise lugeja jaoks üks keskmise hinnaga (vt. eelpool) raamat, nõ. tingraamat. Teiste gruppide raamatukogud ei ole pidanud vajalikuks seda teha. Miks?

Siit hakkame koos edasi mõtlema. Ja kohe täna, sel tunnil. Sest arvutimaailm oma tiigrihüppega ei lase meil maigutama jääda...

Huvitav on seegi, kuidas ühte või teist kirjandusliiki on rahastatud.

Raha kulutamine liigiti (%) kogu lastekirjandusele eraldatud summast

Grupp	Ilukirjandus	Aimekirjandus	Koosmiks (va. perioodilised)	Usukirjandus
I	83,00	14,76	2,24	0
II	81,25	15,26	3,34	0,15
III	77,29	18,02	4,51	0,18
IV	80,44	16,23	3,16	0,17
Keskmine	79,82	16,45	3,57	0,16

Jääb küsimus, kas proportsioonid on ikka päris õiged.

Elame infosajandil. Ka ääremaadel peab laps pääsema vabalt ja raskusteta informatsiooni ligi. Tema liikumisvõimalused on teiste piirkondade laste ja täiskasvanute omadest üldse palju piiratumad. Nii et temale on kõige kättesaadavamad ikkagi raamatud, raamatutest saadav informatsioon. Olgu need siis aimageeritud, lastentsüklopeediad või muud teavet pakkuvad väljaanded. Siit küsimus: kas on ikka õige, et meie enda tahtel, so. napilt omandades aimekirjandust, jääb laps infost ilma?

Lõppsõna. Nii mõneski mõttes kurb

Nagu eelpool öeldud, vastas ankeedile umbes 25 % Eesti maaraamatukogudest. Vaid kümnendik tunnistas probleeme lasteraamatute hankimisel. Kõige veidram oli see, et üksnes kümnendik kurtis informatsiooni puudumist ilmunud raamatute kohta, veel vähem hädaldati rahapuuduse pärast. Ju siis riigimeestel oli õigus, kui nad jätsid maaraamatukogud 1996. aasta teisel poolel lasteraamatute hankimisel lisarahast ilma. Või ei olnud see siiski õige samm?... Võib olla olid minu selle loo alguses toodud kartused üldse üleaurused?

VÄIKESE JUUBELI AASTA

ÄDU NEEMRE

O. Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogu lasteosakonna juhataja

1996. aasta oli Tartu Linna Keskraamatukogu lasteosakonnale tõepoolest juba 45. tööaasta.

Aastat juubelihõngulisena me ei planeerinud, küll aga kujunes see huvitavaks ja eripalgeliseks.

Mis siis meil toimus? Kogusid üle vaadates leidsime, et raamatute üldarvu on võimalik vähendada. Suur töö oli lugemissaali teatmestu läbivaatamine. Hulk raamatuid andsime kojulaenutusosakonda, osa kirjandust kunstikallakuga 14. keskkoolile. Kojulaenutusosakonnas vaatasime läbi laste- ja ilukirjanduse. Sealt said raamatuid keskraamatukogu vahetuskogu, Kesklinna kool ja harukogudki. Lasteosakonna ilu- ja lastekirjanduse valik on senisest otstarbekam ja funktsionaalsem, töö liigikirjandusega seisab aga veel ees.

Nüüd ühest kauakestnud tööloogist – **raamatutundidest**. On rõõm tõdeda, et Tartus leidub tänini õpetajate seas entusiaste, sest raamatukogu tutvustavad tunnid pole ka turumajanduse tingimustes kadunud. Alles on jäänud kõik asjast huvitatud kaasalööjad. Nimetaksin siinkohal Kesklinna, Veeriku, Karlova, Kommerts- ja Hugo Treffneri gümnaasiumi, 6. ja 9. keskkooli.

Oleme püüdnud oma tunde pidevalt uuendada. Näiteks muudame pidevalt 9. klassi arvestustöö küsimustikku, sest teatmeraamatute valik uueneb. Tänavu ei korraldanud me esimese ja teise klassi raamatukogutunniks mitte ekskursiooni, vaid nukuetenduse, kus tegelasteks raamatukoguhoidja ja kaks poisinaga – Juku ja Miku. Üks poistest teab enda arvates raamatukogust kõike ja teine jälle ei tea suurt midagi. Tasakaalustaja ja selgitaja roll jäi raamatukogutädi.

Õigustanud on ennast **“Maikuu – raamatukogukuu”**. Sel ajal kutsume külla õpilasi 1.–4. klassini. Lisaks raamatukogu puudutavale infole pakume vaadata nukuetendusi, tutvustame uudiskirjandust ja korraldame viktoriini. Maikuu valisime seetõttu, et ametlik kooliaasta hakkab siis lõppema. Õpetajatel rohkem vaba aega. Lastele meenub aga jälle raamatukogu oma saja erineva valikuvõimalusega. Neile tuleb meelde, et raamatukogu on suvelgi avatud ja ootab lugemishuvilisi poisse ja tüdrukuid. **“Maikuu...”** said teenitult publikumenu osaliseks vene õpilastele mõeldud nukunäidendid **“Maailma rahvaste muinasjutte”** ja **“Miks krokodill ei käi metsas jahil?”**

Seitsmel korral käisid eesti lapsed kuulamas ja vaatamas **Sirje Peegli kokkupanud teemahommikut “Oska näha**

ja kuulata", mis tutvustas sõnas, helis ja pildis linde: kuldnokka, toonekurge, löokest, vana varest ja ööbikut.

Lisaks tellisid klassid uudiskirjanduse tutvustusi. Uudishimulikele räägiti jalgratta ajaloost.

1996. aasta oli nii raamatukogu kui laste jaoks paljude kohtumiste aasta. **Oma sünnipäeva tuli meie juurde pidama Jaan Kaplinski**, kellele lapsed lugesid luuletusi, laulsid ja mängisid pilli.

Tiia Toomet käis raamatukogus oma uue raamatuga "Kaltsutitt ja puuhobune". Ta kõneles lastele raamatu tegelastest ja kutsus osalejaid Mänguasjamuuseumi. Raamatukoguga leppis ta aga kokku, et teeme lastele koos veel mõnegi ürituse.

Tartus tunnevad **raamatukest "Banaanil on nohu"** kõik vähegi kooliharidust nuusutanud lapsed ja paljud täiskasvanudki. Kuidas raamat koostati ja kes joonistas pildid, **jutustas kokkutulnuile Kirjandusmuuseumi teadur Eda Kalmre**. Kokkusaamine lõppes vastastikuse anekdootide rääkimise ja üksteisele keerdküsimuste esitamisega. Enne kohtumisi viidi läbi viktoriin "Tähelepanelik lugeja" ning võitjaid autasustas Tiia Toomet oma teostega.

Nüüd on aeg rääkida suurematest nn. ülelinnalistest tegemistest.

Veebruaris pidasime **vendadele Grimmidele pühendatud muinasjutufestivali**. Lõpuõhtu peeti raamatukogu neljanda korruse saalis, mis oli pilgeni lapsi täis. Kaks nõida kontrollisid laste teadmisi muinasjuttuvestjatest ja nende lugude kanglaste käekäigust.

30. aprill oli üle-eestiline koomiksipäev. Laste huvi oli väga suur, nii et koomiksiviktoriinist osavõtjate äramahutamiseks oli lausa tegemist. Üritusele lisasid põnevust kaks soliidset härrasmeest kirjastusest "Egmont Estonia", kes võitjaid autasustasid. Kel oli rohkem raha kaasas, võis samas osta populaarse kirjastuse raamatuid, kilekotte ja kleepsualbumeid. Lapsed said katsuda Pluutot ja Minni-Hiiret ja koos nendega mälestuseks piltigi teha. "Miki-Hiire" juuninumbris ilmus teade koomiksipäevast ja võitjate loetelu teistegi Eestimaa laste tarvis. Meie, suured inimesed, aga leppisime omavahel kokku, et pakume lastele koomiksilusti edaspidigi.

Suur menu oli meie koerakonkursil. Võistlejad olid nii kahe- kui neljajalgseid. Kahejalgsed võisid joo-

nistada ja kirjutada oma neljajalgsetest lemmikutest. Neljajalgsetel aga ei pruukinud olla muud kui nemad ise, sest nende fotod korjasid stendide peal laste hääli. Igatahes 6. novembril selgusid nii usinamad kahejalgsed kui pilkupüüdvamad neljajalgseid. Informatsiooni edastamisel ürituse kohta aitas meid ajaleht "Russkaja gazeta".

Järg on jõudnud kahe päris uue ettevõtmiseni. Esimene neist on **laste suvine lugemislaager**, mille initsiaator oli siinkirjutaja. Selle eesmärk seostus raamatu ja lugemisega. Infot aitas levitada linna haridusosakond. Meiega kontakteerusid nii lapsevanemad kui õpetajad.

Nädalapikkuse laagri läbiviimine kujunes kaunis keeruliseks. Arvasime, et lapsed vahetuvad, raamatukogu juures käisid aga kuu aega peaaegu needsamad. Tuli tublisti vaeva näha, et neil igav ei hakkaks ja et nad ühtlasi areneksid.

Kodukord nägi ette hommikul lugemise ja joonistamise. Vanemad õpilased lugesid meelsasti nn. kohustuslikke raamatuid, nooremad valisid tekste oma äranägemise järgi. Lugesime raamatutest üksteisele valjusti ette, tegime ümberjutustusi, proovisime luuletada ja juttudele uusi lõppe mõelda.

Õhtupoolik kulus silmaringi avardamisele. Käisime kuu aja jooksul läbi peaaegu kõik Tartu linna muuseumid. Juhtus sedagi, et muuseumionud olid meid nähes päris üllatunud, E. von

Baeri muuseumis ja K. Ristikivi muuseumis ei olnud sellist lasteseltskonda enne nähtudki. Laagri lõpetasime ühise käiguga lõbustusteparki, kus nii mõnigi tüdruk sai kriitvalge näo ja poiss külmatunde südame ligi.

Mida oleme veel teinud? **Ilmus meie oma ajaleht. Mõtte algataja ja nõ. ärategija oli Epp Nõges**. Ajaleht näeb välja nagu päris. Tal on juhtkiri, toimetajaveerg ja hulk erinevaid rubriike: "Kutsume raamatukokku", "Lugeja arvamus", "Lugejate edetabel", "Uusi raamatuid", "Tähelepanelik lugeja" jt. Ajalehel on oma logo ja teda illustreerivad fotod. Levitame seda koolides ja teistes lastega seotud kohtades. Põhjus, miks me oma lehte tegema hakkasime, on siiski informatsiooni kiire levik õige aadressaadini – koolidesse õpilaste ja õpetajateni.

Kui jutt juba koolide informeerimise peale läks, tahaks nimetada sedagi, et **juba teist aastat koostame Tartu koolide tarbeks lasteraamatukokku saabunud uudiskirjanduse annoteeritud nimestikke**. Seega oleme meie küll omalt poolt teinud kõik, et koolid oleksid teadlikud, mis meie kogudesse tuleb ning mida huvitavat raamatukogus tehakse.

Ongi heidetud linnulennuline pilk aastale ühe raamatukogu elus. Kuid see nägemus oleks puudulik ilma lugejata. Arvud räägivad meie tööst ainult head. Aasta lõpuks oli lugejaid 6521, külastusi 61 122, laenutusi 189 964. Juba 16. oktoobril õnnitlesime pidulikult oma 1996. aasta 5000. lugejat.

Fotol teotahtelised, uudishimulikud ning naerusuised Tartu lasteraamatukogu raamatukoguhoidjad Ädu Neemre, Epp Nõges ja Sirje Peegel.

LASTE ARVEL KOKKU HOIDA EI TASU

Rapla laste ja täiskasvanute raamatukoguteenindus on nüüd juba aasta otsa koos ühes hoones. Ühelt poolt on see tänapäeval tavaline asjade käik, teisalt aga ikka veel uus ja õpetlik. Kuidas see otsus sündis? Missugused on esimesed muljed ühisest aastast?

Olime varem eraldi kahes paigas – täiskasvanud tagastatavas majas ja lapsed ümberehitatud korteris. Lasteraamatukogul oleks esialgu veel ruumi jätkunud, aga keskkogu oli ruume kaotamas. Ühinemise plaan teostuski seetõttu, et kaht raamatukogu ülal pidada oleks läinud väga kalliks. Ega keegi olnudki ühinemise vastu, sest lootsime kõik ikka natuke enamat... Aga kui ehitamiseks läks, siis selgus, et pinda on tegelikult üsna napilt.

Praegu hakkavad puudused esile tulema. Uus, ilus ja uhke maja ei rahulda kõiki laste vajadusi, mis varem olid rahuldatud. Kaotajad on kõigepealt lapsed 1.–4. klassini, kellel polegi praegu päris oma kohta. Võitnud on aga seevastu noorukid. Lasteraamatukogus oli neid huvitavat kirjandust vähevoitu, praegu aga võivad nad valida kõike, mis siin lugejale üldse on ja seepärast neile meeldibki täiskasvanutega ühisest raamatukogus. Meil on nüüd küll suur saal, aga pole kohta, kus pidada raamatukogutunde.

Oli see Rapla oludes parim, mis teha sai? Ehk sai ühine hea just laste arvel?

Majale tehti nagnunii juurdeehitust ja projekteerija küsis selge sõnaga, kui palju me ruumi vajame. Aga raha oli vähe... Kõigepealt pandi paika täiskasvanute pind, siis ülejäänud. Tegelikult plaaniti teisele korrusele eraldi lugemisruume nii täiskasvanutele kui lastele, aga ei osatud ette näha, et kohalugejaid nii palju tuleb. Lükanduksi sinna vahele enam ei tehtud ja kõik lugejad on ühisest ruumis. Nii kaduski töö käigus laste päris omaette olemine.

Praegu saab lugemissaal kell 11 hoobilt täis. Kui õpetaja tahab lastega tulla hiljem, siis on nende vastuvõtt raskendatud. Rahvas voorib edasi-tagasi, astu eest ära ja kõrvale... 30 õpilast riulite vahel segavad teisi lugejaid, samas ei saa nad ka ise keskenduda. Varem oli meil omaette lugemistuba pildiraamatute ja teatmikirjandusega. Ega keegi küll ei ütle, et sinna ühisest ruumi tulla ei tohi. Aga laps on ju häälekas. Kui pilt on naljakas, siis ta naerab. Ja kui siis juhtub koguni mitu märkust järjest... Laps tunneb, et ta ei kuulu sinna, ja edaspidi enam ei trügigi suurte inimeste hulka.

Ehk tooksite vana ja uue elu võrdluseks mõne iseloomustava arvu? Näiteks kui palju põrandapinda oli ja on laste päralt?

Varem oli 140 m² ringis, nüüd on 1.–4. klassile nii umbes 30 m². Seal on ka mõned 5.–7. klassile mõeldud kirjandusega riulid, aga edasi läheb kõik sujuvalt üle täiskasvanute jaoks. Üldse on noorsookirjandust praegu raske määratleda ja eristada täiskasvanute kirjandusest, me siis ei hakanudki dubleerima. Liitumisel meie "kaasavara" maha ei kantud, vaid ühendati vastavalt kasutajale.

Missuguseid muudatusi tehti töötajate rakendamisel?

Kui algas koondamiste laine, läks see meil kuidagi valutult. Kes pensionile jäi või lahkus, selle asemele ei võetud enam kedagi. Kojulaenutuse neljast vanemraamatukoguhoidjast kaks teenindavad lapsi. Päris kindlat tööjaotust küll pole, aga mina jätkan lastega veel vanast vaimust.

Kui suur on Teie töökoogemus lastega?

Alustasin 1985. aastal. Varem olin klubitööl. Pärast laste sündi ei sobinud mulle enam õhtune töö. Kultuuri- osakonnas pakuti kohta lasteraamatukogusse ja nii see läks. Sattusin tööle lugemissaali. Täitsin mitmeid üles-

andeid, vahel oli vaja ka erinevaid asju organiseerida... Ega mind just tundmatus kohas vette visatud. Kojulaenutuses ehk oleksin alguses hättagi jäänud.

Kuidas on kujunenud töösuhted uues ühisest raamatukogus? Kes hoolitseb näiteks lastekirjanduse komplekteerimise eest? Kas jätkub tööjõudu ja tähelepanu ka lasteteenindusele maakonnas? Millised on suhted kooliga?

Ühisest asjad laabuvad päris hästi. Teenindusosakonna juhataja tuleb tellimisplaane täites alati konsulteerima. Nii oleme ikka saanud kõik, mida soovime. Muidugi nende võimaluste piires, mis raamatukogul on. Peale selle vahendavad teenindusosakonna juhataja ja pearaamatukoguhoidja infot teistele maakonna lasteraamatukogudele.

Leian, et koostöö kooliga on soiku jäänud. Ometi oli see täiesti välja kujunenud. Algklasside õpetajad kutsuvad küll vahel vaatama, et midagi koos teha. Kui uus maja avati, käis palju ekskursioone. Nüüd hakkab esimeene uudishimu raugema. Seda kajastavad ka lasteteeninduse näitarvud, mille järgi uues majas on lapsi kirjas palju rohkem, küllastusi ja laenutusi aga vähem.

Kuid eks uus aeg tõi jälle uued võimalused. Keskraamatukogu on nüüd sõna otseses mõttes kogupere-raamatukogu...

Nii see on. Meile meeldib, et pered tulevad raamatukogusse tihtipeale koos. Ainult et nüüd peaksid täiskasvanud lugejadki sellega enam arvestama. Kui lapsed mängivad lauamänge või sumisevad niisama, siis täiskasvanu viskab nendele kohe range pilgu. Mul endalgi käib jõnks läbi, nüüd pean küll lapsi keelama. Aga ka täiskasvanu peaks õppima lapsega koos olema. Ja uutes oludes võiks olla ikka avarust... see oleks kõigile hea! Sellega tahan öelda, et

laste arvel kokku hoida küll ei tasu.

Oleme tähele pannud, et kui mõni lapsevanem märkab teisi lapsi seal-samas kõrval, lükkab ta ka oma 2aastase nende hulka – võtku ja vaadaku raamatuid. Teeninduse seisukohalt on niimoodi muidugi tunduvalt raskem.

Kas praegune ühine teenindus ei tähenda paremal juhul keskpärasust kummalgi poolel? Üldjuhul on lastega töötav raamatukoguhoidja tark omal alal ning muu ei lähe talle korda, ja vastupidi.

Eks täiskasvanute teenindajad on oma valdkonnas endiselt tugevad, lasteraamatukoguhoidjad tunnevad jälle lastekirjandust. Häтта pole keegi kummalgi poolel jäänud. See on tõesti huvitav kogemus, uus situatsioon laiendab pidevalt endagi teadmisi.

Kui pööraksime nüüd pilgu aasta-jagu tagasi. Mida teeksite tänase tarkusega teisiti?

Meie endine lasteosakonna juhataja on nüüd lugemissaalis bibliograaf. Hiljuti arutasime koos uue maja häid ja halbu külgi ning leidsime, et ainuke vajakajäämine on lastele omaette ruumi puudumine, kus võiksime korraldada üritusi, mängida ja niisama olla.

Olen küsinud, kuidas lastele siin meeldib. Kõik peavad raamatukogu väga ilusaks, aga neil olevat igav. Last ei saa ju panna akadeemilisse ruumi istuma. Meelsamini tahab ta kasvõi sealsamas riiulite vahel põrandal raamatut lugeda... Väike laps vajab loomulikku keskkonda ega talu kõiki täiskasvanute reegleid. Suurte ja väikeste inimeste erinevus ei häiri niivõrd kojulaenutuses, kui just lugemissaalis. Arusaadav, et täiskasvanu tahab vaikselt töötada... Mingi omaette olemise võimalus on küll muusikatoas, aga seda jääb väheks.

Üritame lastele pehmet mööblit leida. Kahjuks pole meil pööningut ning keldris on varukogu ja kunstniku töötuba. Suvel tuleb küll maja ette vabaõhukohvik, ainult et suvel on suur osa lapsi Raplast ära.

Lapsel ei ole meiega enam endist kontakti, vanasti olime rohkem koos. Laps teadis täpselt, kes temaga tegeleb, kõik mured ja probleemid lahendati koos. Nüüd on tekkinud mõningane distant. Kõik on niivõrd avar ja suur – pikk lett, mille taga koguni kaks raamatukoguhoidjat. Kellele ja kuidas sa nüüd hingepealt pihid.

Aga kui oleks mängult nii, et homme on kõik jälle vanaviisi, kas siis tänasest kahju ei hakka?

Mahlamäele tagasi küll ei tahaks, sest uus asukoht on äärmiselt hea.

Algul oli natuke kõhe, sest puudus "suurtega" koos töötamise kogemus. Olime harjunud kolmekesi ja omaette töötama. Ei, pettunud me nüüd küll ei ole, aga vanast on alati raske loobuda.

Ehk on selle leevenduseks nüüd paremaid võimalusi arendada teisigi töösuundi, näiteks teostada mõni ammune unistus?

Minu arvamus on, et raamatukogu ei pea olema ainult raamatukogu. Ta peaks olema tihtlasi vaba aja veetmise paik. Raamat tuleb teha nõ. isuärata-vaks. Näiteks muinasjutuhommikul võib mõni järsku avastada, et raamatu lugemine on väga hea ja huvitav toiming kõige muu kõrval. Mujal maailmas käib vaimuelu ikka raamatukogu kaudu.

Vanasti korraldas keskraamatukogu kaminasaalis mõnusaid õhtuid. Need jätkuvad ka uues majas. Suures saalis toimub mitmeid sariüritusi, näiteks tore muusikasari jm. Rahvaõpistu abiga korraldame ka muinasjutuhommikuid.

Ka näitustega on avaram, pealegi on meil nüüd uued stendid.

Kust ammutate uusi ideid? Kas suhted välismaaga kestavad edasi?

Kestavad küll. Isiklikud kontaktid on kasvanud tööalasteks. Näiteks on meile abi osutanud meiekandist pärit rootsieestlane Eda Ekendahl Skaraborgi Lääniraamatukogust, kes Lindgreni juubeli ettevalmistamiseks saadab meile isegi noote Lindgreni-filmide muusikaga jms. Head suhted on Anne-Lisa Fäldtiga Jönköpingi läänist... Hiljuti otsisid meid üles soome kolleegid Hämeenlinnast... Kaks meie raamatukogu töötajat juba külastasid neid, nüüd on oodata nende vastuviiti.

Kas külalised huvituvad ka meie tööst? Mida nad hindavad enam?

Kiituväärt on nende silmis näiteks see, et oleme suutnud säilitada varasemate aastakümnete lasteraamatuid, mida neil enam ei ole. Meil on käibel isegi 1950.-60ndate raamatud. Väliseestlased soovivad neid hoolega hoida.

Lasteraamatukogud töötavad alati suure loovusega. Kas see ei häiri, kui keegi hüüab üle riigi, et on jälle mingi liikumine lahti ja tee nüüd hoopis seda?

Mulle tundub, et lasteraamatukogudes ja -osakondades on hoopis teistmoodi tööd ja tegemised kui täiskasvanutel. Eriti annab see tunda nüüd, ühinemise ja lähenemise ajajärgul.

Kui mujal maailmas on laps harjunud teatava vabadusega, siis meie laps

surutakse raamidesse. Eks ühistes raamatukogudeski peaks suhtumine lastesse muutuma. Et kasvatada lapsi, võiksime ise ka pisut ümber kasvada.

Milliseid ajamärke võib täheldada seoses lapse lugemisega?

Kui arvuliselt hinnata, siis laste lugemise maht pole vähenenud. Teine asi on, et laps tahab nüüd rohkem nõ. kergelt lugemist. Palju loetakse koomik-seid. Arvan, et lugegu siis pealegi kasvõi disnikaid, see on parem, kui üldse midagi ei loeta. Õpetajad leiavad, et laste õigekeel on üsna vilets just selle liiga lihtsa ja vähese lugemise pärast.

Peale selle arvutimelu ja lõpmata kaabeltelevisioon... Laps nagu ei tahagi enam raamatutega vaeva näha. Tal on niivõrd palju muid võimalusi, et aegagi ei jätku. Lisaks väljamaa *action*'id – see ohustab lapsi ja lugemishuvi. Täiskasvanulgi on raske selles infotulvas orienteeruda, lapsel seda enam.

Teismelise eas on malliks kõike teiste järgi teha. Ega laps ise tõesti veel ei tea, mida just vajab. Tuleks ikka lubada tal oma nina igale poole toppida, siis võibolla õpib ta kiiremini oma valikut tegema.

Lastel on praegu raske, ma vaatan seda oma laste pealt, kes on 14 ja 12. Kõikjal piiravad neid mingid käsud, keelud, barjäärid... Nende eest kiputakse ära otsustama. Paremini juba kevadine vasikavaimustus, küll tulevad varem-hiljem rahulikult koplisse tagasi.

Kas raamatukogu peaks endiselt olema lapsele vaimne turvakodu, või teejuht?

Kindlasti on raamatukogu oluline pidepunkt, sest raamatutest tuleb päris palju heatahtlikku infot. Tegelikult saab raamatu vahendusel last suunata. Raamatu abil avaneb laps teistmoodi kui mõnes muus keskkonnas. Peale kodu ja kooli on just raamatukogu see koht, mida laps usaldab. Ja seda usaldust peaksime püüdma säilitada.

Laps vajab turvatunnet ja see ongi üks põhjusi, miks ta raamatukokku tuleb. Paljudel vanematel pole kodus aega, õpetaja ei märka ka alati kõiki. Aga tütled lapsele sõbraliku sõna ja ta sulab su käes. Tal on siis hea olla ja jääb kohe meelsasti pikalt rääkima.

Raamatukogu peab jääma lapsele ka hingeabi saamise kohaks, sest tema ju usaldustelefoni ei kasuta.

Rapla Keskraamatukogu vanemraamatukoguhoidjat lastetöö alal LEILI OJA intervjueerisid Anu Kehman ja Leida Olszak Eesti Lasteraamatukogust.

KARUPOEG PUHH JA TAOISM

MAIT TALTS

Üle 60 aasta on Karupoeg Puhh ja tema sõbrad Saja Aakri Metsast lõbustanud oma seiklustega juba mitut lugejate põlvkonda. Alan Alexander Milne'i Karupoeg Puhhi raamatud (*Winnie-the-Pooh* ja *House at Pooh Corner*), mis meil Eestis tavaliselt üheks terviklikuks teoseks liidetud, on kirjutatud lastele ja teistele lapsemeelsetele.

Kuid kahtlemata on Puhhi-raamat (järgime edaspidi eestimaist traditsiooni) ka üks neist teostest, mis suutnud lastekirjanduse "kitsast" ringist välja murda ja saanud populaarseks täiskasvanutegi seas. Kuid täiskasvanud kipuvad maailma asju ikka omamoodi tõlgendama. Neil lihtsalt on selline kalduvus kõike "lahti seletada" ja me ei saa seda õieti pahaks panna. Teinekord võetakse sääraseid asju tõsiseltki, ent enamasti tehakse seda puhtast mängulustist. Sel moel õpitakse ülikoolides "iseseisvat mõtlemist" ja samas suunas näib liikuvat ka suur osa kirjandusteadust (eelkõige selle huvitavam osa). Säärastest "tõlgendamiskatsetest" pole pääsenud ka Milne'i Puhhi-raamat, sest nii loo tekst kui kontekst pakuvad selleks päris häid võimalusi.

Otsa tegi lahti juba 1964. aastal Frederick C. Crews, kelle sulest ilmus tookord raamat *The Pooh Perplex*. Oma raamatus esineb Crews 12 erineva kriitilise esseega, milles parodeerib Milne'i tegelaskujude tõlgendamist freudismi, marksismi, "noorte vihaste meeste", uuskriitilisuse ja teiste tol ajal populaarsete ideoloogiate seisukohalt. Kuigi raamat on sügavalt ironiline (õigem oleks vist öelda, et just selle tõttu), sillutas ta teed kõikvõimalikele Puhhi tõlgendustele.

Toon siinkohal vaid mõned olulisemad näited. Vene autor Vadim

Rudnev on oma raamatus *Winnie-Puhh i filosoofija obydennoogo jazyka* (1994) vaadelnud Puhhi lugusid analüütilise filosoofia valguses. 1995. aastal ilmus raamat, *Pooh and Philosophers*, mille autor John Tyerman Williams on suutnud veenvalt "tõestada", et kogu läänemaise filosoofia ajalugu alates Mileetose koolkonnast lõpetades eksistentiaalismi pole midagi muud kui hulk sissejuhatusi või järeilmärgusi Milne'i suurepärasele Puhhi-raamatule. Williamsilt pärineb ka termin *ursinoloogia*, mille all tuleb mõista igasugust, eelkõige aga filosoofilist Karupoeg Puhhi lugude interpreteerimist. (Kurioossema poole pealt olgu mainitud, et 1970. aastal andis keegi Simon Colverson välja raamatu pealkirjaga "Winnie Puhh – kapitalistide lakei".)

Paari viimase aastakümne jooksul on tegelikult kirjutatud ka kena hulk raamatuid, kus Milne'i Puhhi-raamatu tüüpe ja situatsioone on mingitel tunduvat vähem filosoofilistel kaalutlustel ära kasutatud. Nii on sündinud igasugused Puhhi kokaraamatud, Puhhi etiketiraamatud ja Puhhi spordiraamatud. Viimatimainitustest on üks (Ethan Morddeni "Puhhi trenniraamat"; esitrükk ilm. 1984) näinud ilmavalgust ka eesti keeles (1995).

Kui kellelgi tekib soov tutvuda lähemalt sedalaadi kirjandusega, võib ta leida enda jaoks ehk midagi huvitavat WWW aadressidel: <http://www.poohstation.com/info/books.html> ja <http://www.penguin.com/usa/pooh/pooh27.htm>

Kuid vähemalt siinkirjutajale tundub, et suur osa sellestki produktsioonist oleks jäänud sündi-

mata, kui 1982. aastal poleks ilmunud praeguseks juba klassikaks saanud Benjamin Hoffi raamat "Winnie Puhh ja Tao" (*The Tao of Pooh*), millele kümme aastat hiljem järgnes "Notsu ja Te" (*The Te of Piglet*). Juba esimene neist raamatutest kujunes bestselleriks. Vähe on neid "interpreteerijaid", kel õnnestub "algeose" vaimu sedavõrd vahetult tabada.

Hoffi raamatuid ei saagi õieti pidada Puhhi-raamatu "tõlgendusteks", kuid ega selline vaatepunkt pole ka keelatud. Autor on seadnud endale eesmärgiks tutvustada lugejat taoismi põhitõdedega Milne'i aegumatu raamatu tegelaskujude kaudu ja samas tuua välja ka midagi olulisemat meie lääne mentaliteedi ja tsivilisatsiooni kohta. Etterutates võib ehk isegi öelda, et mõnes mõttes on Hoffi ja Milne'i raamatud teineteist täiendavad e. komplementaarsed tekstid.

Mida siis ikkagi kujutab endast taoism ja miks on temast mõtet rääkida läänemaisele inimesele just praegu?

Kõige laiemas mõttes on taoism maailmavaade, mis Hoffi arvates on midagi enamat kui filosoofia ega piirdu ainult Hiina kultuuriruumiga. Taoism on õpetus loomulikust ja looduslähedasest eluviisist (pigem küll soovitus säärase eluviisi järgimiseks, sest pole mõtet inimesele peale suruda midagi sellist, milles ta veendunud pole). See, kes järgib taoismi printsiipe on heal jalal Kõiksusega, suudab vältida suuri ebameeldivusi ning püsib kaua terve ja noor. See oleks küll asja praktilisem pool, mille juurde pöördume hiljem tagasi.

Taoism on ida mõttesuundadest ka kõige kriitilisem konventsionaalsete teadmiste ja konventsionaalse tarkuse suhtes. Ontoloogilised spekulatsioonid, mis on lääne filosoofias kesksed (juurdlemine probleemi kallal: "Mida siis ikkagi tähendab Tegelikult Olev?"), pole ida mõtlejaid just väga erutanud, sest selleks, et maailmas õigesti toimida, ei pea ilmingimata teadma kõike, mis võib peituda nähtava maailma fenomenide taga. Tegelikult on see isegi võimatu.

Idamaades on alati arvestatud tõsiasjaga, et tegelikkust mõjutab irratsionaalne faktor ja parimgi võimalik tegelikkuse kirjeldus saab olla üksnes ligikaudne ja tõenäosuslik. Alles kvantmehhaanika ja relatiivsusteooria avastamine meie sajandi algul sundis läänt lõplikult revideerima oma seniseid seisukohti (paljud lääne filosoofid olid sellele juba varemgi vihjanud, tuletagem meelde kasvõi Kanti anti-noomiaid). Kaasaegse füüsikalise maailmapildi ja idamaise müstisismi vahel paralleele tõmmanud austria-ameerika füüsik Fridtjof Capra on väitnud, et tegelikkusel ja tema kirjeldusel on sama palju ühist kui maastikul ja seda "kirjeldaval" kaardil. Kuid kaardid (nagu tekstidki) elavad tavaliselt oma üsna sõltumatut elu.

Kvantmehhaanika seaduste avastamine tõi eurooplase teadvusse ka arusaama erinevate nähtuste komplementaarsusest (vaatepunkti, mille kohaselt vastandid ei pea tingimata välistama teineteist, vaid on pigem teineteise täienduseks). Niels Bohr ongi väljendanud mõtet, et ilmselt on ka loogiline selgus ja tõde teineteise suhtes komplementaarsed. Kui ühekiõlgelt rõhutada loogilise selguse vajadust, ähmastub tõde ja vastupidi.

Lihtsad asjad, kuid läänemaisesse tavamõtlemisse pole need arusaamad veel jõudnud. Tavamõtlemine järgib paratamatult oma loogikat, mis enamikul juhtudest osutub isegi praktiliseks. Kuna aga elu muutub pidevalt, miski ei püsi lihtsa ja enesestmõistetavana, kuid samas

tuleb meil kuidagiviisi toime tulla ka teisenevas vaimses ja füüsilises keskkonnas, siis on tihtipeale isegi mõistlik toetuda traditsioonidele (käituda sama moodi nagu seda tegid meie eelkäijad, sest kindlasti teadsid nad paremini, miks tuleb just nii toimida).

Traditsioonile toetumises ei ole iseenesest veel midagi halba, ent traditsiooni ei tohi takerduda ja samuti ei tohi minetada suhtelisusetaju. Paljudest hiina mõttesuundadest on praeguseks ellujäänud taoism ja konfutsianism, kusjuures viimane toetub just suuremalt osalt traditsioonidele. Kui taoism on looduskeskne, loomulikkust ja ebakonventsionaalsust rõhutav maailmavaade, siis konfutsianismi tähelepanu keskpunktis on ühiskond ja inimestevaheliste suhete korraldus laiemas mõttes, hõlmates ka näiteks suhted esivanematega. Ent samas võib säärane sotsiaalsete suhete ületähtsustamine, nagu see esineb klassikalises konfutsianismis, viia autoritaarsuse, lõimitamise, sallimatuse, ükskõiksuse ja muude sotsiaalsete pahedeni, mida algselt püüti vältida. Nii on see Hiinas ka pahatihti juhtunud.

Konfutsiaanluse järgi oli isal näiteks õigus tappa oma poeg, kui see ei täitnud tema lootusi. Samuti oli hiina kohtus piinamine lausa kohustuslik, sest muul moel saadud tunnistust ei saanud pidada pädevaks (asjata ei räägita just "hiina piinadest"). Sissekasvanud hirm riigiparaadi ees on süvendanud hiin-

lastes sotsiaalset passiivsust ja võõrandumist riigivõimust, mis ongi võimaldanud Hiina ühiskonnas edukalt läbi viia mitmesuguseid eksperimente.

Tegelikult meenutab ka meie läänemaine ülemääraselt ühiskonnakeskne maailmakäsitlus olulisel

määral idamaist konfutsianismi. Ent samas leidub ka hulgaliselt erinevusi. Kui ida ühiskonnad hindasid reeglina stabiilsust, siis kaasaegne lääne ühiskond on omaks võtnud efektiivsuse ja kiiruse kultuse. Kui oled aeglane ja ebaefektiivne kutt, siis pole sul erilist lootust saada aktsepteeritud ei seltskonna ega taevaste vägede silmis. Selline on lihtsalt ühiskonnas valitsev moraal.

Taoismi seisukohalt kannatab tänapäeva lääne inimene ka Tegelikuse Muutmise Paranoia all. Miski pole nii, nagu ta olema peab ja kõik tuleb kuidagi uut moodi paika panna. Kuid tegelikult on asjadel ka oma Loomulik Kord (või Kulg, sest asjad on alalises muutumises) ja kõige otstarbekam oleks toimida seda järgides. Väga triviaalne mõte, ent kummalisel kombel lääne inimesele hirmus võõras.

Vahemärkusena olgu mainitud, et hiinakeelne "loodust" tähistav sõna – *zi ran* – tähendabki seda, mis toimub iseenesest. Eurooplasel on raske ette kujutada protsessi, mida miski ei korralda või mille eest keegi hoolt ei kannu, märgib sel puhul Alan Watts.

Läänemaise inimese jaoks on vabaduski pigem õigus kasutada vägivalda millegi loomuliku kallal. Vabadus on alati vabadus millestki, õigus teha midagi millegi või kellegi kiuste. Muidugi on sellisel arusaamal ka oma loomulikud põhjused, ent pikemas perspektiivis ei osutu see vaatepunkt kuigi produktiivseks.

Taoismi seisukohalt on vabadus midagi muud. See on näiteks vee vabadus voolata seal, kus ta tahab, ent mitte läbi kivide ja kändude, vaid ümber nende. Ühes üllatavalt taoistlikus mõttekillus mainib Hando Runnel, et "vabadus on ka oskus metsa all kõndida, st. jalutada mitte läbi puude, vaid neist mööda ja nende v a h e l t läbi."

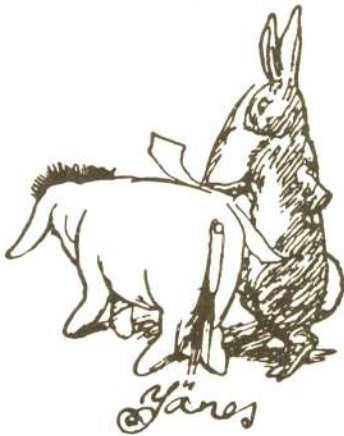
Euroopaliku arusaama järgi on ka mistahes töö tulemuslikkus alati võrdeline kulutatud energia ja nähtud vaevaga. Kui eurooplane midagi teeb, siis kindlasti titaanlike pingutustega, sest muidu tundub asi kuidagi kahtlase või lausa pettusena. Protestantlik moraal sätestab, et kusagil on meiesuguseid "tublisid" ootamas Suur Auhind,

mille nimel tasub end igal juhul surnuks raadata. Asjata ei imetleta tänapäeva Eestis noorelt infakti sumnud ärimehi. Nemad ongi tänase päeva kultuuriheerosed.

**Mis on sel kõigel ühist Karu-
pöeg Puhhiga?**

Paavo Kivise tabava võrdluse kohaselt on Puhhi-raamatul teatavaid sarnasusi Oskar Lutsu "Kevadega". Samamoodi nagu Lutsu tegelased esindavad kindlaid psühholoogilisi tüüpe ka Milne'i Saja Aakri Metsa loomad. Nii Lutsu kui Milne'i poolt kirjeldatud tegelaskujusid võib üsna suure tõenäosusega leida igast inimpopulatsioonist, mis on statistiliselt suurem keskmisest. A. A. Milne on oma raamatutes loonud kahtlemata värvika tüüpide galerii, mõned neist varjatult satiirilised juba autori enda kavatsuse kohaselt.

Hoff on astunud siit sammukese edasi, püüdes leida kirjeldatud tegelasi ka väljaspool Puhhi-raamatu vaimset ruumi, sest tema arvates kirjeldavad Milne'i tegelaskujud tabavalt just mõningaid eespoolmainitud suhtumisi tege-
likkuse.

Jänes

Pole vaja kuigi suurt fantaasiat taipamaks, et tüüpiline lääne inimene (just selline edukas) sarnaneb Puhhi-raamatu Jänesele. Jänes on Metsa yuppie (*young urban professional*), kelle sarnaseid ka tänapäeva Eestis küllalt leidub. Samamoodi tormab ta ringi millessegi eriliselt süvenemata, "orgunnib" kogu aeg midagi ja on veendunud, et see, mida ta parajasti teeb, on äärmiselt mõttekas. (Muidugi on ta seejuures

veendunud, et need, kes tema elustiili ei harrasta, on rumalad ja mõkud; tuletame meelde, et kui Metsa saabusid Kängu ja Ruu, siis otsustas just Jänes millegipärast, et nad peavad lahkuma.)

Teine satiiriline kuju on Milne'il Öökull, keda Hoffi järgi võib pidada nii konfutsianistliku hiina õpetlase kui tviidülikonnas piipu tõmbava läänemaise professori võrdkujuks. Öökull oskab kirjutada oma nime (ÖKUL), samuti sõna "teisipäev", nii et seda kuidagi "kolmapäevaks" ei saa pidada, ja lugeda oskab ta ka, kui just keegi üle öla piilumas pole...

Läänemaises "tarkuses" ja teadmiste kogumises pole iseenesest veel midagi halba, kui seejuures ei kaotata suhtelisusetaju. Seda aga tuleb lääne kultuuris pahasti ette. Hoff üritab korduvalt rõhutada asjaolu, et just "teadmisi täis topitud meel" ja takerdumine kätteõpitud stereotüüpidesse võivad olla olulisimateks takistusteks Asjade nägemisel nii, nagu Nad On (kahjuks põhineb suur osa traditsioonilist läänemaist koolitarkust just mõtlemise stereotüüpide omandamisel). Asjade nägemisel nii, nagu Nad On, on suur praktiline tähtsus.

Nii jõuamegi olulisima "kangelaseni" A. A. Milne'i Puhhi-raamatus, kelleks on mõistagi Winnie Puhh. Kuna Puhh on Väga Väikese

Kängu

Aruga Karu, siis ei püüa ta tege-
likkusele peale suruda oma tahtmist, võtab Asju nii, nagu Nad On, ja järgib oma Sisemist Loomust. Huvitaval kombel kõlab üks taoismi keskseid mõisteid - Vestmata Puu printsiip - hiina keeles just p'u (loetakse samamoodi nagu Puhh). Just Puhhil õnnestuvad kõik asjad, mis ta ette võtab. Notsugi arutleb

ÖKUL

veeuputuse aegu endamisi: "Näh, seal on Puhh. Mõistust tal kuigi palju ei ole, aga ei tema satu kunagi hädasse. Teeb igasugu lollusi, aga lõpuks kukuvad need tal ikka hästi välja." Sama on ta sunnitud möönma Kängu puhul: "Või jälle Kängu. Ei ole ta põrmugi tark, aga oma Ruukese pärast teeks ta ilma mõtlema tagi just seda, mis on kõige õigem."

Tegelikult pole asjad iseenesest ei Head ega Halvad, väidetakse taoismis. Heaks või halvaks teeb nad meie suhtumine. Hoff toob näiteks ühe hiina mõistujutu (lisaks hiina mõistujuttudele ja katkenditele Milne'i Puhhi-raamatust tsiteerib Hoff sagedasti ka Henry David Thoreau'd, William Blake'i ja teisi "taoistlikke" läänemaiseid mõtlejaid):

"Kord kaevas üks mees tee äärde kaevu. Aastaid hiljem hakkasid tänulikud teelised rääkima Imeväärses Kaevust. Ühel ööl aga kukkus sinna mees ja uppus. Seejärel hakkasid inimesed vältima Hirmsat Kaevu. Hiljem selgus, et mees oli purjus varas, kes oli teelt kõrvale hiilinud lootuses vältida kohtumist öise patrulliga. Nii juhtuski, et ta kukkus Öiglust Jagavasse Kaevu."

Õieti ei tea me ju sedagi, kas Surm on hea või halb. Taoismi klassik Chuang-zi kirjutab: "Kust võin teada, et armastus elu vastu ei ole meelepete? Kas võin olla kindel, et surnud ei kahetse oma endist takerdumist ellu?"

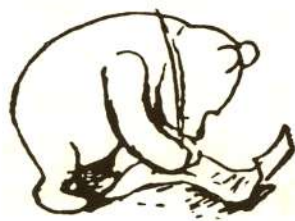
Nii või teisiti, igal juhul on tänapäeva lääne inimesed irdunud Loodusest ja loonud tast endale pigem varjukujud kollektiivsete kujutelmade näol. Hoff kirjutab, et kahjuks ei ole tänapäeva lääne inimesed ka materialistid, sest kui nad seda oleksid, suudaksid nad

ehk ainelisse maailma kuidagi paremini suhtuda. Pigem usuvad lääne inimesed mateeria asemel just abstraktseid väärtusi; mitte Seda, mis On, vaid pigem Seda, mis midagi Esindab (nagu materiaalne jõukuski esindab ennekõike omaniku olemuslikku "paremust"). Sest kui nad hindaksid Seda, mis On, siis ei oleks Maakera praegu ökokatastroofi äärel.

Miks on just Notsu huvitavaim tegelane?

Lisaks eelmainituile on Milne'i Puhhi-raamatus veel kolm huvitavat tegelast – Iah, Tiiger ja Notsu. Oma teises raamatus "Notsu ja Te" vaatleb Hoff neid kolme lähemalt. Iahi suhtes pole küll mingit kahtust, et tegemist on klassikalise pessimistiga, kuid kui algupärasel Iahis oli Hoffi sõnade kohaselt tõesti mingit "karmi huumorit", siis Iahi tänapäeva sugulashinged on kõike muud kui võluvad. Hoff on püüdnud Iahi fenomeni mõisteliisi piire laiendada ja tema käsitluse kohaselt mahuvad selle mõiste alla ka näiteks võitlevad feministid (Amatsoon-Iahid). Enamusel meist on tõepoolest kalduvusi näha probleeme seal, kus neid poleks nagu erist mõtet näha ja luua endale kunstlikult probleeme, et seejärel nendega "võidelda". Mõnes mõttes võib see isegi loomulik olla, ent selline vaatepunkt pole jällegi pikemas perspektiivis kuigi praktiline. Iahid on ka elukutselised irisejad, kes alati, kui keegi laulab, tantsib, joonistab või midagi muud teeb, oskavad seda tunduvalt paremini teha, kuigi mingil põhjusel jääb see neil ikkagi tegemata. Ja kui nad juhtumisi ütlevad millegi kohta, et seda pole mingil juhul mõtet teha, siis on asjad tavaliselt just vastupidi.

Tiiger on mõnes mõttes Iahi täielik vastand: impulsiivne, hulljulge ja ülivõimekas (nagu "Eesti

Puh

Iah

Notsu

Päevaleht" teab ja oskab ta kõike). Ameerika kultuuris on pikka aega imetletud just Tiigri-sarnaseid tegelasi (Metsiku Lääne kangelasid, Superman'e jt.), sest nad on põnevad kutid. Impulsiivne, tasakaalutu ja läbimõtlemita käitumine on see, mida ameerika ühiskond igati kannustab. Seetõttu ongi seal nii palju inimesi, kes on küll head initsiaatorid, kuid kellest pole ühegi asja lõpuleviijat, sest nad ei suuda keskenduda millelegi, mis nõuab püsivust.

"Notsu ja Te" eessõnas kirjutab Hoff, et lapsepõlves oli millegipärast just Notsu olnud tema lemmikangelane, kuigi ta ei mõistnud siis veel selle põhjust. Alles hiljem hakkas Hoff aru saama, miks oli Notsu talle tookord meeldinud.

Kõik, kes on Milne'i raamatut lugenud, teavad, et Notsu on Imetilluke Loomake, nõrk ja kartlik olevus. Kuid Milne'i raamatu lehekülgedel saab just Notsu oma hirmust jagu ja suudab lõpuks ennast ületada. Veeuputuse ajal ei kaota Notsu pead, vaid lähetaab teele pudeliposti, ja kui torm paiskab maha Öökulli maja, siis on just Notsu see, kes leiab endas julguse postiluugi kaudu välja ronida ja abi järele minna.

Kõik Tõeliselt Suured Inimesed on olnud algselt Notsud, leiab Hoff. Nad on pidanud endale tunnistama oma hirmu, nõrkust, väiksust

maailma Suurte Probleemide ees, kuid lõpuks on nad endast võitu saanud, tunnistanud maailma asju sellistena, nagu Nad On, ja asunud neid muutma, tehes seda siiski mitte meelevaldselt, vaid asjade ja enda Sisemist Loomust arvestades.

Notsud on ka need, kes millestki hoolivad. Hoff juhib tähelepanu faktile, et ingliskeelne sõna *courage*, mis tähendab "julgest" (sama tüvega sõnu on ka teistes indogermaani keeltes), tuleneb ladina keele sõnast *cor*, mis tähendab "südant". Julge saabki olla vaid see, kes hoolib.

Kuid ühel päeval võib tulla Suur Ärkamine ja me oleme sunnitud tunnistama, et oleme tegelikult Notsud, st. meie ees on sama valik, mis Notsul Puhhi-raamatus. Kõik, mis on Suur ja Hiiglaslik, võib minna dinosauruste teed, ning ellu jääb Väike, Habras ja Paindlik. Siinkohal korreleeruvad Benjamin Hoffi mõtted väga paljude teiste mõtlejate seisukohtadega. Saksa-Šveitsi psühholoog Gottlieb Guntern avaldas 1993. aastal raamatu "Liblika märgi all" (*Im Zeichen des Schmetterlings*), mis käsitleb sama teemat. Oma raamatus kirjeldab ta kaht erinevat kultuuritüüpi. Kui seni domineerinud nn. dinosauruse tüüpi iseloomustab gigantomaania, jäikus, paindumatus ja ühekülgsus, siis teisele, nn. liblikatüübile on omane keskkonnasõbralikkus, harmoonilisus, paindlikkus ja sünergeetilisus. Arusaadavalt kuulub tulevik just viimasele tüübile.

Kõigest, millest on kirjutanud Hoff või teised enne teda, ei jõua ma siinkohal niikuinii rääkida ja ega sel suuremat mõtetki pole. Juba *Daodejing*'is on kirjutatud, et "mida kaugemale matkad, seda kaugemale jääb mõistmine". Arvan, et need raamatud peaksid kunagi saama ka eesti lugejale kättesaadavaks. Hoffi raamatutel on tänapäeva eestlasele üllatavalt palju öelda ja nende läbi võiks meie elus olla ehk veidigi rohkem Mõistlikkust, kui seda seni on olnud.

Illustratsioonid raamatust Milne, Alan Alexander. *Karupoeg Puhh*. Tallinn: Eesti Raamat, 1968. Illustreerinud Ernst H. Shephard.

ASTRID LINDGRENI UUS LUGU PIPIST

Tõlkinud VLADIMIR BEEKMAN

Kui Pipi tuli ühel hommikul oma verandale hobusele hommikusöögiks kaeru tooma, kuulis ta kedagi nutmas.

"Kes seal ometi nutab?" küsis ta hobuselt. See aga oli juba nina kaerte sisse pistnud ega kostnud midagi, Pipil tuli endal oma küsimusele vastata.

"Kas sa siis ei kuule, et seal tõinavad Tommy ja Annika? Iseäranis Annika!"

Täiesti õige, seal eemal seisidki Pipi väravas Tommy ja Annika ning nutsid mis jaksasid.

Paari reipa hüppega oli Pipi nende juures.

"Kas keegi on ära surnud?" küsis ta.

"E-ei," nuuksus Annika, "aga Säästu-Kutt..."

Rohkem ei suutnud ta midagi öelda, muudkui nuttis, ning nüüd tuli Tommyl edasi seletada.

"Kas sa siis ei tea, kes on Säästu-Kutt? See suur paks mees, kes linnas kõiki asju otsustab?"

"Või sedaviisi! Ja mis ta siis nüüd ära otsustas?"

"Et lasteraamatukogu tuleb kinni panna. Uks lukku ja polegi enam raamatukogu."

"Kas me ei võiks otsemaid Säästu-Kutti ennast kinni panna," tegi Pipi ettepaneku. "Mulle oleks käkitegu seda teie jaoks teha."

Tommy meelest polnud see kuigi hea mõte.

"Kuigi ma ei tea, mis me peale hakkame, kui me ei saa enam raamatuid lugeda," ütles ta.

"Õnneks pole minul vaja selle pärast muretseda," arvas Pipi, "kuna ma ju lugeda ei oska!"

Ta mõtles pisut järele.

"Aga kahte sõna oskan ma siiski kokku kirjutada. Nad mõlemad algavad K-tähega."

"Ütle siis, mis need on," lausus Annika.

"Kassisaba," kostis Pipi. "Ja siis veel kumminaalvolinik. Pane tähele, et mõlemad algavad K-tähega."

"Selle nimi on kommunaalvolinik," ütles Annika.

"Mis ma sulle ütlesingi," tähendas Pipi. "Küll ma sinna veel ühe sõna juurde mõtlen, siis on mul neid vähemalt kolm."

Pipi Pikksukk ei oska lugeda, aga ta tahab, et lasteraamatukogud jääksid alles. Astrid Lindgreni vastses jutus võitleb Pipi fantaasia ja raamatukogude eest.

Nagu on kinnitatud üldrahvuliku liikumise "Päästkem raamatukogud"* raames, ähvardab praegu sulgemine sadu raamatukogusid. Kas suudab Pipi seda takistada? See on jutt lastele, kes tahavad lugeda raamatuid, ja täiskasvanuile, kes on unustanud, mis tähendab olla laps.

Palun väga.

Fotol Astrid Lindgren ja Ilon Wikland eesti lastega kohtumas 1989. aasta septembris.

Äkitselt ütles Tommy:

"Vaata, seal see Säästu-Kutt läheb. Otse raamatukokku! Nüüd ta, sigudik, paneb selle küll kinni!"

Raamatukogu asus ilusas väikeses majas sama tänava ääres. Sinna sisse Säästu-Kutt nüüd läkski. Tegelikult oli mehe nimi küll Knut Karlsson, aga kõik hüüdsid teda Säästu-Kutiks.

"Läki," kutsus Pipi. "Ma tahan näha, kuidas ta seda kinnipanemist teeb."

Säästu-Kutt seisis juba laenutusleti juures. Preili Elsa istus ja tembeldas raamatuid. Ta oli näost usna punane ja jõllitas Säästu-Kutile vihaselt otsa.

"Kas siis preili Elsa ei mõista, et me peame säästma," tähendas Säästu-Kutt.

Preili Elsa tembeldas nii mis mürtsus.

"Aga miks see peab alati käima laste arvelt? Kas härra Karlsson ei tea, et lapsed vajavad raamatuid, et neil on raamatute seltsis lõbus ja raamatukogu on neile justkui koduks, me jutustame siin lugusid ja mängime näitemängu..."

* Vt R. Tendermann. Raamatukogu on sinu : Kampania Rootsisis aastatel 1992-1994// Raamatukogu. 1996, nr. 1.

Edasi ei suutnud ta enam rääkida, vaid puhkes nutma. Siis silmas ta ukstel tammuvaid lapsi.

"Tulge aga sisse," kutsus ta. "Te võite ometi veel viimast korda oma armsasse raamatukokku tulla!"

"Jah, aga preili Elsa..." alustas Säästu-Kutt.

Preili Elsa muudkui tembeldas edasi, ta oli ühteaegu vihane ja kurb.

Säästu-Kutt silmitses loiult letil lebavaid raamatuid. Ent korraga laskis ta kuuldavale hüüatuse.

"Näe, see siin on ju "Huckleberry Finn", küll ma olen seda raamatut palju kordi lugenud!"

Ta võttis raamatu kätte ja hakkas lugema ning sedamaid puhkes ta naerma.

"Mis asja sa irvitad?" küsis Pipi.

Aga Säästu-Kutt ei vastanudki, ta muudkui luges. Ja naeris järjest hullemini.

"Ja kas sa näed, siin on "Frostmofjälli lapsed".* Oi, kui kahju mul neist oli. Mulle tuleb meelde, ma nutsin nii, et ema arvas mu haige olevat. No küll ma alles nutsin!"

"Jah," ütles preili Elsa, "lapsed peavadki saama oma raamatute juures nii nutta kui naerda. Aga tundub, et härra Karlsson pole seda kuigi hästi mõistnud."

Säästu-Kutil oli häbelik nägu peas.

"Aga me ju peame säästma," lausus ta. "Kuigi vahest mitte just lasteraamatute arvelt."

Ta kõndis mööda tuba edasi ja tagasi ning mõtles.

"Hm... võib-olla... hm, võib-olla me võiksime sellega vähe kannatada... nojah, vahest me katsuksime otsida mõne teise väljapääsu..."

"Vahest mingi muu lolluse," pakkus Pipi.

"Ma teen, mis ma saan," pomises Säästu-Kutt.

"Kas sa tahad öelda, et sa teed, mis sa saad muude lolluste väljamõtlemiseks?"

"Ei, seda ma pole arvanud," lausus Säästu-Kutt vihaselt. "Jäta järele oma häbematused."

Siis läks ta preili Elsa juurde ja patsutas seda õlale.

"Jäägu sulle pealegi su raamatukogu. Jah, ma tean, ma olen hull, aga kui nüüd lähemalt vaadata, olen ma ikkagi kena inimene."

"Hurraa Säästu-Kutile!" hüüdis Tommy.

"Hurraa Säästu-Kutile!" karjus Annika.

Pipi astus lähemale ja vaatas Säästu-Kutile silma sisse.

"Kas tahad näha, kui tugev ma olen?" küsis ta.

Säästu-Kutt naeris.

"Ega sul seda jõudu nii hirmsasti küll olla ei saa."

Siis tõstis Pipi ta oma tugevate kätega õhku.

Siis võttis ta "Huckleberry Finni".

"Preili Elsa, kas ma saaksin seda laenata?"

"Ma pole juba tükil ajal midagi nii mõistlikku kuulnud," ütles preili Elsa.

Säästu-Kutt silmitses "Huckleberry Finni" ja muheles rahulolevalt.

"Muide", lausus ta. "Kes see Säästu-Kutt niisugune on, kellele te hurraa hüüdsite?"

"Eks arva ära," ütles Pipi. "Kukeleegu, ongi mul üks sõna juures. Ja seegi algab K-tähega."

Tõlgitud ajakirjale "Raamatukogu" 2/97 ajalehest "Expressen" nr. 267, 28. september 1992.

Illustratsioonid raamatust Astrid Lindgren, Pipi Piksukk. Tallinn: Eesti Raamat, 1988. Kunstnik Ingrid Vang Nyman.

* "Frostmofjälli lapsed" (1907) – rootsi kirjaniku Laura Fitinghoffi omal ajal väga populaarne lasteraamat seitsme väikese kodutu õe-venna elust.

PRAEGU ON OLULINE SÄILITADA EESTI LASTE LUGEMISHUVI

Kuna me käesolevas RKs keskendume lasteraamatule ja lasteraamatukogude elu-olu tutvustamisele, siis oleme Jututoa külaliseks palunud kirjaniku, lastekirjanduse suurepärase tõlkija VLADIMIR BEEKMANI. On ju tema meile eestindanud maailma parimad lastelood – loomulikult maailma parimas eestikeelses tõlkes – Astrid Lindgreni looming. Igal põlvkonnal on kahtlemata oma lemmik Lindgreni raamatute hulgas. Mulle tundub näiteks, et parimatest parim on “Meisterdetektiiv Blomkvist”, aga mõni teist ei suuda unustada jälle Pipit, Karlssoni või Rasmust.

Kuidas juhtus, et hakkasite just rootsi keelest tõlkima ja kuidas avastasite ülepea Astrid Lindgreni? Olete tõlkinud ka saksa, vene, hollandi, taani, norra ja läti keelest – kust pärineb Teie keelteoskus?

Esimese teate Astrid Lindgrenist leidsin 50ndate teisel poolel “Literatuuraja Gazeta” kultuurisõnumist. Tol ajal olid meie kontaktid välismaailmaga ju väikesed ja Rootsist mul isiklikke tutvavaid polnud. Aga 1957. aastal tutvusin Moskva noorsoofestivalil ühe soome-rootsi noormehega, kes pärines Vaasa kandist, ja meil tekkis kirjavahetus. Rootslasena tundis ta mingil määral oma kirjandust ja nii palusin tal saata mulle midagi lugemiseks. Küllap tuli saatusesõrm mängu, aga sain nimelt Lindgreni kaks raamatut – “Meisterdetektiiv Blomkvist” ja “Meisterdetektiiv Blomkvisti ohtlik elu”, millest olin suures vaimustuses. Tollase halli lastekirjanduse, eriti just vennasrahvaste laste-

kirjanduse taustal, mida valiti esindusprintsipil, mitte sisulistel kaalutlustel, olid Lindgreni lood vallatud ja avalad. Pakkusin teost lastekirjanduse toimetusele, ent kulus rohkem kui aasta, enne kui see plaani võeti. Tookordne peatoimetaja Tatjana Kalinina pidi ettepanekut kooskõlastama Kirjastuskomitees ja nähtavasti ka Moskvast, sest Lindgreni nimi oli meil täiesti tundmatu. “Meisterdetektiiv Blomkvist” ilmus 1960. aastal ja Kalinina sai selle eest paaril korral peapesu. Raamatut peeti ajaviiteliseks, ideelagedaks, pealegi oli ta detektiivsete sugemetega – siis meil ei tõlgitud ju veel kriminaalromaane. Rahva seas oli aga “Blomkvistil” tohutu menu, ka oli trükiarv suurem kui praegu. Nõnda tekkiski mul püsivam huvi Lindgreni vastu. Tõlkimise järjekord sõltus algul raamatute hankimisest. Otsisin Rootsist juhututtavaid, alati polnud nad kirjandusinimesed, kuni mul õnnestus Lindgreniga

isiklikult kohtuda ja tema teoste täielik bibliograafia saada. Täna on mul peaaegu kõik tema lood tõlgitud, üks raamat peaks veel ilmuma. Seejärel võiks juba Lindgreni kogutud teosed välja anda!

Rootsi keelt hakkasin iseseisvalt õppima 1948. aastal. Olin just keskkooli lõpetanud ja tutvunud ühe preiliga, kelle isa oli rannarootslane. Mina aga ei teadnud Rootsist mitte midagi. Uudishimu lükkas mind takka. Algul polnud õieti õppevahendeidki. Kasutasin Sepamaa pisikest õpikut ja väikest rootsi-eesti sõnaraamatut. Toonases Keskraamatukogu võõrkeelse kirjanduse osakonnas oli hiljuti harvendustööd tehtud, kogu poliitiline kirjandus oli välja kaabitud, aga ma leidsin sealt siiski klassikat. Peagi ostsin antikvariaadist suurema sõnaraamatu ja keele õppimine tundus mulle kerge. Tutvus tütarlapselga ei kestnud küll kaua, aga huvi keele vastu säilis.

Kui ma kirjastusse “Eesti Raamat” tööle läksin, hakkasin ka tõlkima. Algul vene ja saksa keelest. Saksa keele õppisin selgeks sõja ajal Venemaal, ajal, mil tundus, et saksa keelega pole midagi teha. Vene õpilaskonna foonil paistsin ma silma, oskasin juba enne “saksa tähti” ja õpetaja ilmutas mu vastu individuaalset huvi. Ülikooli ajal käisin vaid õppejõult arvestusi võtmas. Minu esimene suurem rootsikeelne töö oli S. Lagerlöfi “Nils Holgerssoni” tõlkimine. Esialgu paluti küll “Looduse kuldraamatu” varianti algtekstiga võrrelda ja seda pisut kohendada, aga oma ehmatuseks avastas, et romaanist oli peatükke välja jäetud ja võibolla oli see tõlgitud koguni mõne teise keele kaudu. “Nils Holgersson” on aga tõeline Rootsimaalentsüklopeedia ja selleks, et teosesse sisse murda, tuli väga palju uurida. Rootsi keele juurest tee taani ja norra keeleni polnud enam keeruline. Hollandi keele õppimisel tuli jälle saksa keele oskus kasuks. 50ndatel ülikoolis õppides leidsin endale kirjasõbra Hollandist. Ta oli tolliametnik. Hiljem õnnestus mul ka Hollandisse reisisid ja temaga kohtuda. Kuna mul oli selleks ajaks huvi lastekirjanduse vastu süvenenud, siis otsis ta mulle Annie Schmidt “Viipala ja Aabeli lood”

välja. Hiljem osutus valik õigeks. Nõnda nuhkides ja ajakirjanduses tuhnides sain paljudele headele raamatutele jälile. Praegu oleks muidugi kergem alustada, sest igast raamatukogust saab süstemaatilist infot välismaal ilmuva kohta, aga hea, et alustasime varem. **Praegu on oluline säilitada eesti lastes lugemishuvi, sest kiusatusi tuleb pidevalt juurde.** Mitte ainult teler, vaid videomängud, arvutimängud – kogu virtuaalne maailm. Olen Kanadas näinud kümne-kaheteistkümneaastaseid jahukotikesi, kes kuvariekraanist rikutud silmanägemist suurte prillidega kaitstes istuvad päevade viisi arvuti taga. Nad pole oma elus ühtegi raamatut lugenud ...

Kuid me peame lugejat harima ka tuleviku tarvis. Õnneks on lugemisharjumus eesti rahvale sügavale sisse kodeeritud. Meie kodudes näeb alati raamatuid, läänes pole see sugugi nii. Sotsialismiaja positiivseks pooleks pean seda, et raamat ükskõik kui kehvakene, oli hinnalt kõigile kättesaadav. Inimesed omamoodi kogusid raamatuid, aga selle tagajärjeks oli küllaltki suur lugemus. Lugemus aga aitab omakorda rahvuslikku identiteeti säilitada ja ehitada. Last ei too raamatu juurde käsu korras. Teda tuleb meelitada põneva süžee ja siin on Lindgren ja Jansson palju kaasa aidanud. Ma olen püüdnud tõlkida ainult neid raamatuid, mis mind ennastki huvitavad. Ühesõnaga — ise otsin, ise tõlgin ja ise pakun ka kirjastusele.

Olete Astrid Lindgreniga mitmel korral kohtunud, kuidas Te teda kirjeldaksite?

Astrid Lindgreniga oli kerge tuttavaks saada. Ta sarnaneb oma raamatute tegelastele. Temas peitub Pipit ja Eva-Lotat, Vahtramäe Emilit. Ta on igasse teosesse toonud oma lapsepõlve, kasutanud lähedastega toimunud juhtumeid. Lindgren on tõeliselt särav isiksus ja kõrges easki veel vigurivänt. Eks kirjaniku isiksus peegeldu ikka ka ta loomingus.

Tutvusime tollases NSVLi saatkonnas Stockholmis. Toimus üks ametlikum reis ja ma esitasin saatkonnale oma soovi kohtuda Lindgreniga. Sealne toimekas kul-

tuuriatašee viiski meid kokku. Organiseeriti koguni kohtumine saatkonna lastele. Mina tõlkisin Lindgreni jutu vene keelde ja nende pärimised rootsi keelde. Küllap viibis seltskonnas ka mõni eestlane, aga siis oli riigikeel vene keel. Viimati kohtusime Lindgreniga Rootsi Kirjanike Liidu sajandal aastapäeval. Sellele tähtpäevale paluti kõik läänemereäärsete kirjanike liitude esindajad. Pidulikul vastuvõtul Stockholmi Raekojas, kus viibisid ka kuningas ja kuninganna, kutsuti mind enne vastuvõttu, koos mõne teise külalisega kuldse saali taga asuvasse spetsiaalsesse salongi, kus meid esitleti kuningale. Juhtus, et sattusime Astrid Lindgreniga kuninga juures kokku.

Ekh räägiksite pisut Skandinaavia ja eesti (laste)kirjanduse lähedusest. Mulle tundub, et Põhjamaade kirjandus haakub meie mõtte ja meelega hõlpsamini kui Euroopa kirjandus laiemalt. Vende Grimme "Muinasjutud" on huvitavad. Loetakse, teatakse ja armastatakse aga Anderseni muinasjutte vist rohkem?

Maailmakuulsad Lindgren ja Jansson kuuluvad paraku juba vanemasse kirjanike põlvkonda. Kas Põhjamaades leidub praegu nendega kõrvutatavaid nimesid, sest tõlkimisetöö ei või ometi seiskuda?

Ma usun, et on olemas rahvuslik karakter ja meie huvi juured peituvad nimelt rahvuslikus karakteris. See on kompleks ühiseid kogemusi, temperament, maailmataju, kliimaatilised tingimused, võibolla isegi geneetiliselt programmeeritud omadused. Meie meri on teistsugune kui Vahemeri ja valgeid öid pole mujal maailmas. Põhjamaad on meile inimlikult lähedasemad. Kuigi tõlgin ka saksa keelest, kisub mind Põhjamaade poole, sest see maailm erineb Kesk-Euroopast. Põhjamaade ajalooline lähedus aitab meil mõista nende käitumist. Oleme olnud Soome ja Rootsiiga sajandeid seotud ja see jätkub. Miks oli sari "Põhjamaade romaan" omal ajal nii populaarne, kuigi seal avaldati ka teisejärgulisi raamatuid? Näiteks kasvõi Gulbransseni "Ja taamal laulavad metsad", mis on müüdi-

loomise mõttes üsna abitu teos? Ta ei küündinud Undseti ja Bojeri tasemele, ometi loetakse romaani tänaseni. Larseni "Tarkade kivi" on tegelikult igav, kuid oli ja on lugejate seas endiselt populaarne. Küllap me nendest raamatutest intuiitiivselt midagi otsime, mingit seost, mis vastab laiemas mõttes meie mentaalliteedile. Põhjamaadest peegeldub kodusust, aga me ei pruugi sellest alati arugi saada. Mind vaimustab küll Marquezi maagiline realism, ta on suur ja arvestatav kirjanik, ent ta on eksootiline ja ma ei usu hästi, et ta meile täiesti omaks saab.

Igas põlvkonnas ei sünni Lindgren või Jansson. Eesti lastekirjanduses kahjuks niisugust nime polegi. Praegu on arvestatav autor, küll ainult pool põlvkonda noorem, teine Anderseni preemia laureaat Rootsis – **Maria Gripe**. Ta on kirjutanud palju raamatuid, meil on ilmumas aga kirjastuses "Tiritamm" viiest teosest koosnev sari "Elvis". Raamat kavatakse välja anda nagu "Muumitroll" ja "Viplalalood", mis teeb väljaande kalliks, aga õnneks toetas Kultuuriministerium kirjastust. "Elvises" kujutatakse tänast Rootsit. See on traagilise alatooniga raamat lastest, keda vanemad ei mõista. Nagu märkate, pärineb peategelase Elvis Karlssoni nimi kuulsalt rocklauljalt Elvis Presley'lt, mis omakorda sunnib poissi ema iidolisse vastakalt suhtuma. Raamatu illustreeris kirjaniku abikaasa Harald Gripe, kes on praeguseks Rootsis juba klassik. Äsja ilmus veel üks põnev poiste raamat, tõeline noorsooromaan, **Peter Pohli "Janne, mu sõber"**, mis meenutab mulle Molnári "Pál tänava poisse". Tegevusaeg selle sajandi keskpaik, ja jälle Stockholmis. Ka noore taanlase **Bent Halleri "Lapsi prügitünni ei loobita"** tegelasteks on teismelised õde-vend, kes leiavad prügitünnist imiku ja hakkavad teda salaja kasvatama. Uuema laine lastekirjanikud kõnelevad lastele arusaadavas keeles ja julgelt, lastele seni tabuks peetud teemadel nagu vanematest võõrandumine, eluräigis ja surm. Mäletatavasti kõneles Lindgren oma raamatus "Vennad Lõvisüdamed" samuti surmast.

Kirjanikud, keda tõlgite ja kellest täna räägite, ei kuulu paraku Teie poisipõlvemaailma. Millised raamatud kuulusid Teie lapsea luge-mislauale? Leidus seal tänaselegi teismelisele soovitamisväärset, meenub ehk mõni autorinimigi, keda eesti kirjanduses esile tõsta?

Ma olin tõeline raamatukoi, see tähendab, lugesin kõike, mida tol ajal pakuti ja see polnud alati eakohane kirjandus. Teise klassi lõpuks oli mul Nõmme raamatukogu lastekirjanduse kogu läbi loetud. Alustasin juba täiskasvanutele mõeldud raamatutega. "Looduse kuldraamatu" võtsin järjest ette, ainult lasteluulet ma eriti ei armastanud, eelistasin lugusid. Niisiis "Viiburi plahvatusest" "Väikeste naiste" ja "Väikeste meeste" välja. Neljandas klassis Kadriorus elades käisin Keskraamatukogust raamatuid laenamas, sest kodus oli meil vähe kirjandust – olen esimese põlvkonna raamatuinimene. Haarasin sarja "Marseljeesist Internatsionaalini". Kohutavalt põnev tundus "Üldine ajalugu", nii et tekkis koguni soov ajalugu õppima minna. Olin juba enne sõda tuttav kindral von der Goltzi Landesweeri lahingute kirjeldusega "Minu missioon Soomes ja Baltikumis", tundsin R. Sirge käsitlust "Pilsudski, uue Poola looja". Eesti lastekirjandusest ei söanda kedagi esile tõsta, sest pikki aastaid Kirjanike Liidus töötades olen muutunud ettevaatlikuks. Alati võib mõni nimi välja jääda ja see tekitab rahulolematust. Aga kaas-aegsematest on E. Raud ja J. Rannap üldtuntud ja huvitavad kirjanikud. Ning üks "Rops" oli omal ajal ikka rusikas silmaauku. Oleks "Rops" kirjutatud mõnes suuremas keeles, loeks seda terve Euroopa.

Täiskasvanutele mõeldud kirjandusest kõneldes osutame sageli ajaviitelisusele, mida omakorda on teatavasti paremat ja kehvemat. Kas nõ. ajaviitekirjandust kirjutatakse ka lastele ja kuidas laps selle ära tunneb?

Laste ajaviitekirjandus tekib isenesest ja laps ei saagi sellest aru. Kõik kirjanikud tahavad häid ja põnevaid raamatuid kirjutada, aga alati ei tule see lihtsalt välja. Süžee on küll õige ja sündmustik isegi huvitav, aga tulemus peitub ju teos-

tuse kvaliteedis. Teame, et suurepärase autor võib ka banaalse võitu motiivist kirjandusnähtuse teha, teine, keskmine autor, aga kordab vaid sisu ja süžeed. Ka laste ajaviitekirjandust on võimalik müüa. Tõlki-jad, kes üldiselt on pühendunud inimesed, mitte juhuslikud nimed, nopivad paljude hulgast paremad reeglina siiski välja. Kogu lastekirjandus, nagu kirjandus üldse ei muutu klassikaks. Peaasi, et raamat, olgu pealegi triviaalne, oma põhiülesande täidab – tõmbab lapsed tänavatelt tuppa ja kuvari eest lugema. Mõned väga kõrge esteetilise hoiakuga arvustajad peavad ka Lindgreni lugusid ajaviitelisteks.

Olen ka ise tõlkinud kriminaalromane. Nagu igas žanris, on siingi omad klassikud ja mitte ainult A. Christie ja G. Simenon. Ka paremad kriminaalromaanid kujutavad olme-tõde, kaasaegset keskkonda – kriminaalmäng pole sugugi peamine. Kõik oleneb autori võimekusest. Mõnikord võib mõni kergema žanri teos olla kaalukam ja sisukam, kui tõsiselt võetava žanri näide.

Ma pole lastekirjanduse asjatundja, aga mikihirelik-disnilik maailm, mis klantskaante vahelt välja vaatab jätab mind ükskõikseks. Tekitab koguni oma ühenäolisusega tüdimuse. Välise hiilguse taga varjab end liig ahtake sõnum. Kas see on ikka kaunim ja parim maailm, mida laps peaks ilmtingimata tundma?

Ma suhtun antud probleemi rahulikult ja mõistvalt. Miki-Hiir on samuti paratamatus. See on meie ajaloolise katkestuse tulemus. Normaalse ilmumuse korral oleksime Miki-Hiire kui moenähtuse tänaseks unustanud. Aga nüüd tuli ta nagu paisu tagant ja kipub uputama. Kui ma ise olin sellises lugemiseas, olid popid kaks mikinduse esimest pääsukest "Miki-Hiir tondilossis" ja "Miki-hiir Metsikus Läänes". Miki-hiirt naudivad ju ka lapsehingega lastevanemad. Lapsed tahavad varsti ise midagi soolasemat läägete lugude peale. Meie mure on neile tõsisemaid asju varuks hoida ja õigel hetkel soovitada. Osa lugejaskonnast ei hooli kirjanduslikust põhust, aga intellektuaalses mõttes mikihirelik maailm on siiski põhk.

Kas Teil endal ka mõni lasteraamat mõttes mõlgub? Omal ajal vaimustasid poisse "Aatomik", "Aatomik ja Küberneetiline Karu", "Aatomiku juhtumised", "Raua-Roobert".

Kui kunagi jälle tuleb mõni hea mõte, nõ. õnnelik leid, siis kirjutatakse kindlasti. Aga seda takistab mõnelti mu suur lastekirjanduse lugemus. Olen nüüpalju häid raamatuid lugenud, et keskpärast ei tahaks kirjutada.

Raamatukoguhoidjad on viimasel ajal kuulnud arvamusi, et raamatukogud võivad maa pealt kaduda. Virtuaalne maailm saab võimu enda kätte ning tõrjub meid kõrvale. Mida Teie kui kirjanik ja lugeja niisugusest kirjakuulutavast väitest arvate?

Eluaegse raamatulugejana olen veendunud, et raamat ja raamatukogu ei kao kuhugi. Vähemalt järgmise sajandi jooksul. Raamatule kuulutati kadu juba siis, kui ilmusid film ja teler. Ruumi jätkub aga kõigile. Minu meelest on raamatukogude tähtsus viimastel aastatel koguni kasvanud, vähemalt Eestis, sest seni kui me kõik pole arvutivõrgu ja juhtmetega ühendatud, vajame raamatuid. Raamatukogust kujuneb just siis kultuurikolle, kui tema järele on vajadus — ja niisugune vajadus meil praegu süveneb. Pealegi, igaüks ei soovigi, et klahvile vajutades talle kohe vaimne hamburgeri kuvarile kukuks.

Alati leidub inimesi, kes satuvad tehnilisest progressist vasikavaimustusse ja arvavad, et ülejäänud on vana pahn, mis tuleb kõrvale heita. Kes tahavad, et möödanikust tänapäeva jõudes jääks maha vaid must maa. See ilmneb ka kirjanduse hindajate juures, kes väidavad, et möödunud kümnendid ei andnud midagi väärtuslikku ja arvestatavat. Aga kui neil aastatel poleks midagi jäävat loodud, poleks meid praegu siin. Mõni eitab kõike tahtlikult, teine lihtsameelsest rumalusest. Loomulikult, kui seni olnud maatas teha, paistab ka madalam mätas mäena. Kuni inimene on inimene, jääb raamatukogu, sest inimene intellektuaalset varandust ei hävita. Aga kui inimene muutub robotiks, siis läheb ta küberruumi. Parem mõelgem, kui palju ähvardusi oleme üle elanud, küllap elame sellegi.

Juttu ajas Maire Liivamets

RAAMATU- KOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS

1997/2

Koostanud ENE SAHKAI

RAAMATUKOGUNDUSE ÜLDKÜSIMUSED

135. **Tulevikuraamatukogud** : IFLA 61. aastakonverents, Türgi, Istanbul : [ettekannete bibliograafia ja valik referaate]. - Tallinn, 1996. - 87, [1] lk. - (Uut välismaa raamatukogudes; 15).

136. **90-luvun** haasteet tieteellisile kirjastoille : Kirjasto- ja informaatiopalvelualan päivät 1992. - Tampere, 1993. - 86 s. - (Tampereen yliopiston kirjaston julkaisuja : sarja A; 6). - RR.

137. **The Bowker Annual** : Library and Book Trade Almanac. - 39th editon. - New Providence; New Jersey, 1994. - X, 834 p. - TA.

138. **Dokumentationsdienst**. Bibliothekswesen : DOBI : Kumulation 1993 -. - Berlin, 1996. - 5 Disketten + 1 Broschüre (76 S.) - Lisa pealk.: Bedienungsanleitung zur Disketten-Ausgabe mit Freitext-Retrieval-programm. - TTÜ.

139. **Eberhart, G. M.** The whole library handbook. 2 : Current data, professional advice, and curiosa about libraries and library services. - Chicago etc., 1995. - V, 521 p. - RR.

140. **Estonian libraries** : [Guide]. - [Tallinn], 1996. - 35 p. - RR.

141. **The general survey of the China society for library science**. - Beijing, [1996]. - 123 p. - RR.

142. **Libraries in Europe's post-communist countries** : Their international context : International Librarians' Conference, Kraków-Przegorzaly, Aug. 3-5, 1995. - Kraków, 1996. - 289 p. - RR.

143. **The vigorous advancement of libraries in China**. - Beijing, 1996. - 120 p. - RR.

144. **Wissenschaftliche Bibliotheken nach der Wiedervereinigung Deutschlands - Entwicklung und Perspektive** : Kolloquium aus Anlass des 300jährigen Bestehens der Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt am 6. März in Halle (Saale). - Halle (Saale), 1996. - 261 S. - (Arbeiten aus der Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt in Halle a. d. Saale; Bd 42). - TÛ.

*

145. **Bakken, F.** Electronic Copyright Management Systems might soon be operating // Inform. Europe. - 1996, N 3. - P. 18. - RR.

146. **Bericht** über eine Bibliotheksreise des Generaldirektors der Staatsbibliothek zu Berlin-Preußischer Kulturbesitz (SBB-PK), Dr. Jammers, und des Leiters der Osteuropa-Abteilung der SBB-PK, Dr. Görner, vom 11. bis 17. August 1996 nach Estland, Lettland und Litauen // Mitteilungen ABDOS. - 1996. - Jg. 16, H. 4. - S. 17-19. - RR.

147. **Hielmcrone, H.** UBIS and the future of libraries in Denmark // Scand. Publ. Libr. Quart. - 1996. - Vol. 29, N 4. - P. 4-6. - RR.

148. **Koenig, M. E. D.** Intellectual capital and knowledge management // IFLA J. - 1996. - Vol. 22, N 4. - P. 299-301. - ERÛ, RR, TA, TÛ.

149. **Koivunen, H.** Libraries and citizenship in the information society // Inform. Europe. - 1996. - N 3. - P. 20-22. - RR.

150. **Kotanen, E.** Kirjastojen videopolitiikka-työryhmän työ loppusuoralla : Videotoiminnan arvioinnin aika // Kirjastolehti. - 1996. - Vsk. 89, N 12. - S. 356. - ERÛ, ELR, RR, TA, TTÛ, TÛ.

151. **Lubiana, L.** Document delivery at the International School for Advanced Studies Library of Trieste 1992-1995 // Libr. Resour. and Techn. Serv. - 1996. - Vol. 40, N 3. - P. 267-274. - TA, TÛ.

152. **Moura, M.** First annual report of the Information Society Forum // Inform. Europe. - 1996. - N 3. - P. 17. - RR.

153. **Munkoe, L.** Regional cultural projects // Scand. Publ. Libr. Quart. - 1996. - Vol. 29, N 4. - P. 7-9. - RR

154. **Myllylä, R.** Työelämän laatu huono kirjastossa? // Kirjastolehti. - 1996. - Vsk. 89, N 12. - S. 358-359. - ERÛ, ELR, RR, TA, TTÛ, TÛ.

155. **Olaisen, J. a. o.** Pathological process in library systems // Libri. - 1996. - Vol. 46, N 3. - P. 121-140. - TÛ.

156. **Poroila, H.** Kenen kuuluu tietää tekijänoikeudesta? // Kirjastolehti. - 1996. - Vsk. 89, N 12. - S. 363. - ERÛ, ELR, RR, TA, TTÛ, TÛ.

157. **Spary, C.** Information über Informationsvermittel : Public relations und wissenschaftliche Bibliotheken // Wissenschaftliche Bibliotheken nach der Wiedervereinigung Deutschlands - Entwicklung und Perspektive : Kolloquium aus Anlass des 300jährigen Bestehens der Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt am 6. März in Halle (Saale). - Halle (Saale), 1996. - S. 121-130. - (Arbeiten aus der Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt in Halle a. d. Saale; Bd. 42). - TÛ.

158. **Tangen, L.** Libraries as a life source : The immigrant population's use of the Trondheim public library system // Scand. Publ. Libr. Quart. - 1996. - Vol. 29, N 4. - P. 26-28. - RR.

159. **Xuereb, P.** Libraries in the Mediterranean region : The current situation // ERLC : The LIBER Quart. - 1996. - Vol. 6, N 4. - P. 483-497. - RR.

TEATMEKIRJANDUS

160. **Bibliotekarski terminološki slovar** : Poskusni snopič. - Ljubljana, 1996. - 84, [2] s. - Terminid ka ingl., saksa ja pr. k. - RR.

RAAMATU JA

RAAMATUKOGUNDUSE AJALUGU

161. **Incunabula** Gottingensia : Inkunabelkatalog der Niedersächsischen Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen. Bd. 1 : Abteilung Adagia bis Biblia. - 1995. - X, 322 S. - Wiesbaden, 1995. - TA.

162. **Lietuviškoji knyga** : Istorijos metmenys. - Vilnius, 1990. - 226 psl. - RR, TA.

163. **Mundus librorum** : Kirja- ja oppihistoriallisia tutkielmia. - Helsinki, 1996. - 496 s. - (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja; 62). - TA.

164. **Raguotienė, G.** Spauda atgavus : Knyga ir skaitytojas 1904-1918 Lietuvoje. - Vilnius, 1996. - 352 psl. - TA.

165. **Vox collegii** : Anneli Luoman juhla kirja. - Tampere, 1993. - 95 s. - (Tampereen yliopiston kirjaston julkaisuja : sarja A; 4). - RR.

166. **Weitzmann, K.** Die byzantinische Buchmalerei des 9. und 10. Jahrhunderts. - Wien, 1996. - VI, XV, 93 S., [93] Bl. Ill. - Faksiimiletrükk 1935. a. väljaandest. - TA.

*

167. **Knapas, R.** Taannehtiva kansallisbibliografia ja taannehtiva kansalliskirjallisuus // Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti. - 1996. - N 4. - S. 109-113. - RR, TA, TÛ.

168. **Kolasa, I.** Where have all the volumes gone? : A contribution to the discussion of "Captured Cultural Property" and "Trophy Commissions" : [Saksa kultuuriarvad Venemaal] // Coll. and Res. Libr. - 1996. - Vol. 57, N 6. - P. 501-512. - TTÛ.

169. **Kwoka, B.** 400 Jahre Danziger Bibliothek der Polnischen Akademie der Wissenschaften // Mitteilungen ABDOS. - 1996. - Jg. 16, H. 4. - S. 21-22. - RR.

170. **Norton, D.** John Bois's notes on the revision of the King James Bible New Testament : A new manuscript // The Library. - 1996. - Vol. 18, N 4. - P. 329-346. - RR, TÛ.

171. **Poole-Wilson, N., Linenthal, R. A.** An unrecorded book from Fountains Abbey in a medieval Oxford binding // Bodleian Libr. Rec. - 1996. - Vol. 15, N 5 / 6. - P. 408-410. - TA.

172. **Varpio, Y.** Kirjahistoria ja kirjallisuushistoria : Näkökulmia suomalaiseen 1600-lukuun // Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti. - 1996. - N 4. - S. 102-108. - RR, TA, TÛ.

TEADUSTÖÖ

173. **Oskar Kallase päev** - 25. 10. 1996 : (XVI eesti raamatuteaduse konverents) : teesid. - [Tartu, 1996]. - 14 l.

*

174. **Winters, B. A.** But I don't have anything to write about // Libr. Acquisitions : Practice and Theory. - 1996. - Vol. 20, N 4. - P. 391-394. - TA, TÛ.

RAAMATUKOGUTÜÜBID

175. **Childers, T., Van House, N.** What's good? : Describing your public library's effectiveness. - Chicago; London, 1993. - 93 p. - RR.

176. **Latvian Academic Library** : [Guide.] - 2nd ed. - [Riga, 1996]. - 30, [4 p.] - RR.

177. **Lietuvos Respublikos apskričių viešosios bibliotekos** = Regional public libraries of the Republic of Lithuania. - Vilnius, 1995. - 20 psl. - RR.

178. **National Library of New Zealand** : Annual report 1996. - Wellington, 1996. - 40 p. - RR.

179. **National Library of Estonia** : [Guide]. - [Tallinn,]1996. - [15] p. - RR.

*

180. **Habermann, J.** Bericht über das Praktikum in Nowosibirsk und Tomsk // Mitteilungen ABDOS. - 1996. - Jg. 16, H. 4. - S. 10-13. - RR.

181. **Liukkonen, K.** School and library co-creating // Scand. Publ. Libr. Quart. - 1996. - Vol. 29, N 4. - P. 16-19. - RR.

182. **Marwinski, K.** Die Wiedervereinigung Deutschlands : Eine Wende für das wissenschaftliche Bibliothekswesen? // Wissenschaftliche Bibliotheken nach der Wiedervereinigung Deutschlands - Entwicklung und Perspektive : Kolloquium aus Anlass des 300jährigen Bestehens der Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt am 6. März in Halle (Saale). - Halle (Saale), 1996. - S. 9-22. - (Arbeiten aus der Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt in Halle a. d. Saale; Bd. 42). - TÛ.

183. **McLaren, C. A.** The role of a university library in a community setting : Aberdeen University Library, Scotland // ERLC : The LIBER Quart. - 1996. - Vol. 6, N 4. - P. 407-415. - RR.

RAAMATUKOGUHOIDJA. HARIDUS JA TÄIENDUSKOOLITUS

184. **Nofsinger, M. M.** Time management skills : A checklist // Coll. and Res. Libr. News. - 1996. - Vol. 57, N 10. - P. 648-650. - TTÛ.

185. **Stoker, D.** A quarter century of progress in library and information education // J. of Librarianship and Inform. Sci. - 1996. - Vol. 28, N 4. - P. 187-190. - RR, TTÛ.

RAAMATUKOGU TÖÖKORRALDUS

186. **Brophy, P., Coulling, K.** Quality management for information and library managers. - Aldershot; Brookfield, 1996. - IX, 196 p. - TTÛ.

187. **Heery, M., Morgan, S.** Practical strategies for the modern academic library. - London, 1996. - 177 p. - TTÛ.

188. **Qualität und Leistung** - Bibliotheken auf dem Prüfstand : Beiträge zum Qualitätsmanagement in Bibliotheken. - Berlin, 1996. - 189 S. - (DBI-Materialien; 150). - TTÛ.

189. **Verwaltungsreform** : Bibliotheken stellen sich der Herausforderung. - Berlin, 1995. - 215 S. - (DBI-Materialien; 142). - TÛ.

*

190. **Goulding, A., Kerslake, E.** Flexible working in UK library and information services : Current practice and concerns // J. of Librarianship and Inform. Sci. - 1996. - Vol. 28, N 4. - P. 203-216. - RR, TTÛ.

191. **Kristensen, K.** The "no-charge" principle : A hindrance to public library activities? // Scand. Publ. Libr. Quart. - 1996. - Vol. 29, N 4. - P. 10-12. - RR.

192. **Osareh, F.** Bibliometrics, citation analysis and co-citation analysis : A review of literature I // Libri. - 1996. - Vol. 46, N 3. - P. 149-158. - TÛ.

193. **Piispanen, R.** Tiimityöskentely // Kirjastolehti. - 1996. - Vsk. 89, N 12. - S. 360-361. - ERÛ, ELR, RR, TA, TTÛ, TÛ.

194. **Pitts Diedrichs, C.** Notes on operations : Acquisitions management in changing times // Libr. Resour. and Techn. Serv. - 1996. - Vol. 40, N 3. - P. 237-250. - TA, TÛ.

STANDARDISEERIMINE

195. **Smits, J.** Digital metadata, standards for communication and preservation // ERLC : The LIBER Quart. - 1996. - Vol. 6, N 4. - P. 383-406. - RR.

KOMPLEKTEERIMINE

196. **Bosch, S., Promis, P., Sugnet, C.** Guide to selecting and acquiring CD-ROMs, software, and other electronic publications. - Chicago etc., 1994. - III, 48 p. - (Acquisition guidelines No. 9). - RR.

197. **Guidelines** for handling library orders for serials and periodicals. - Chicago; London, 1992. - IV, 19 p. - (Acquisition guidelines; 7). - RR.

198. **Purchasing** an Encyclopedia : 12 points to consider. - Chicago, 1992. - 45 p. - RR.

*

199. **Flood, S., Nelson, B. K.** Interface of approval and firm order // The Acquisitions Librarian. - 1996. - N 16. - P. 5-12. - RR.

200. **Gehret, C. L.** Guidelines for selecting an automated acquisitions system // The Acquisitions Librarian. - 1996. - N 16. - P. 99-107. - RR.

201. **Gelbwasser, S. E.** Vendor - library relationships in ARL libraries // The Acquisitions Librarian. - 1996. - N 16. - P. 109-117. - RR.

202. **Nisonger, T. E.** Authorship in Library Acquisitions: Practice and Theory // *Libr. Acquisitions: Practice and Theory*. - 1996. - Vol. 20, N 4. - P. 395-419. - TA, TÜ.

203. **Schatz, B.** "Request for proposal" or "Run for protection?" : Some thoughts on RFPs from a librarian and a bookseller // *Libr. Acquisitions: Practice and Theory*. - 1996. - Vol. 20, N 4. - P. 421-428. - TA, TÜ.

204. **Verho, S.** Kirjastolehden videokysely : Kirjastojen mitta täytti kohtuuttomiin videohintoihin // *Kirjastolehti*. - 1996. - Vsk. 89, N 12. - S. 354-355. - ERÜ, ELR, RR, TA, TTÜ, TÜ.

205. **Wood, R. J.** The conspectus : A collection analysis and development success // *Libr. Acquisitions: Practice and Theory*. - 1996. - Vol. 20, N 4. - P. 429-453. - TA, TÜ.

KIRJELDAMINE

206. **Takautuva** luettelointi : Projektiryhmän raportti. - Tampere, 1990. - 38 s. - (Tampereen yliopiston kirjaston julkaisuja : sarja A; 1). - RR.

207. **USMARC** format for authority data, including guidelines for content designation. - Washington (D. C.), 1993. - Var pag. - RR.

208. **USMARC** format for holdings data. - Washington (D. C.), 1989. - Var pag. - RR.

*

209. **Fabian, C.** Der Katalog 1501 bis 1840 der Bayerischen Staatsbibliothek : Konversion, Erschließung, Überführung nach UNIMARC, Präsentation auf CD-ROM // *Bibliotheksforum Bayern*. - 1996. - Jg. 24, H. 3. - S. 341-369. - RR.

210. **Kirjoituksia** Slavican kellarista // Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti. - 1996. - N 4. - S. 129-136. - RR, TA, TÜ.

LIIGITAMINE

211. **DeZelar-Tiedman, C.** Subject access to fiction : An application of the guidelines // *Libr. Resour. and Techn. Serv.* - 1996. - Vol. 40, N 3. - P. 203-208. - TA, TÜ.

212. **Ward, M. L.** The future of the human indexer // *J. of Librarianship and Inform. Sci.* - 1996. - Vol. 28, N 4. - P. 217-225. - RR, TTÜ.

KATALOOGID

213. Die **Schlagwortnormdatei** : Entwicklungsstand und Nutzungsmöglichkeiten : Vorträge eines Kolloquiums zur Schlagwortnormdatei (SWD) in Frankfurt a. M. am 5. und 6. oktober 1989. - Berlin, 1990. - 179 S. - (DBI-Materialien; 90). - TA.

214. **Schlagwortnormdatei** (SWD) : Ausgabe April 1996. - Leipzig etc., 1996. - 44 S.+ 97 Mikrofichen. - TA.

*

215. **Dodd, G. D.** Grass-roots cataloging and classification : Food for subject-oriented hierarchical lists // *Libr. Resour. and Techn. Serv.* - 1996. - Vol. 40, N 3. - P. 275-286. - TA, TÜ.

216. **Mücke, M.** Die Schlagwortkatalogisierung an der Bayerischen Staatsbibliothek und deren Beitrag zur Schlagwortnormdatei (SWD) // *Bibliotheksforum Bayern*. - 1996. - Jg. 24, H. 3. - S. 313-333. - RR.

217. **Wyly, J. B.** From access points to materials : A transaction log analysis of access point valve for online catalog users // *Libr. Resour. and Techn. Serv.* - 1996. - Vol. 40, N 3. - P. 211-236. - TA, TÜ.

KOGUD

218. **Goodrum, C. A.** Treasures of the Library of Congress. - New York, 1991. - 344 p. - TA.

219. **Guide** for written collection policy statements. - Chicago; London, 1989. - VI, 29 p. - (Collection

management and development guides; 3). - RR.

220. **Guide** to cooperative collection development. - Chicago; London, 1994. - VII, 35 p. - (Collection management and development guides; 6). - RR.

*

221. **Bakker, T.** The implications of the electronic library for collection development in the Netherlands // *ERLC : The LIBER Quart.* - 1996. - Vol. 6, N 4. - P. 356-366. - RR.

222. **First** group of publishing partners announced for new OCLC First Search Electronic Collections Online // *OCLC Newsletter*. - 1996. - N 224. - P. 23-24. - RR, TÜ.

223. **Neubauer, K. W.** Buch und elektronische Publikationen in Bibliotheken // *Wissenschaftliche Bibliotheken nach der Wiedervereinigung Deutschlands – Entwicklung und Perspektive : Kolloquium aus Anlass des 300jährigen Bestehens der Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt am 6. März in Halle (Saale)*. - Halle (Saale), 1996. - S. 86-120. - (Arbeiten aus der Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt in Halle a. d. Saale; Bd. 42). - TÜ.

KOGUDE HOID

224. **Bicchieri, M., Mucci, B.** Hydroxypropyl cellulose and polyvinyl alcohol on paper as fixatives for pigments and dyes // *Restaurator*. - 1996. - Vol. 17, N 4. - P. 238-251. - TA, TÜ.

225. **Foot, M. M.** The Division on Preservation // *ERLC : The LIBER Quart.* - 1996. - Vol. 6, N 4. - P. 498-502. - RR.

226. **Lievesley, D.** Maintenance and preservation of large databases // *ERLC : The LIBER Quart.* - 1996. - Vol. 6, N 4. - P. 472-482. - RR.

227. **Mackenzie Owen, J.** Preservation of digital materials for libraries // *ERLC : The LIBER Quart.* - 1996. - Vol. 6, N 4. - P. 435-451. - RR.

228. **Mandel, C. A.** Enduring access to digital information : Understanding the challenge // *ERLC : The LIBER Quart.* - 1996. - Vol. 6, N 4. - P. 453-464. - RR.

229. **Nikolova, D., Velcheva, M. P.** Ascertainment of the original technology for manufacturing leather used for gospel-book binding // *Restaurator*. - 1996. - Vol. 17, N 4. - P. 203-213. - TA, TÜ.

230. **Renoult, D.** Digitisation and preservation in the French National Library // *ERLC : The LIBER Quart.* - 1996. - Vol. 6, N 4. - P. 456-471. - RR.

231. **Stevens, K. M.** A bookbinder in early seveneenth-century Milan : The shop of Pietro Martire Locarno // *The Library*. - 1996. - Vol. 18, N 4. - P. 306-327. - RR, TÜ.

232. **Suryawanshi, D. A., Sinha, P. M., Nair, M. V.** Evaluation of adhesives and supporting materials for the process of lamination of old documents // *Restaurator*. - 1996. - Vol. 17, N 4. - P. 229-237. - TA, TÜ.

233. **Zyska, B.** Permanence of paper in Polish books of the period 1900-1994 // *Restaurator*. - 1996. - Vol. 17, N 4. - P. 214-228. - TA, TÜ.

LUGEJATEENINDUS

234. **Beyersdorff, G.** Was kostet die Fernleihe? : Untersuchung und Empfehlungen zu kosten, Finanzierung und Abrechnung des Leihverkehrs und von SUBITO-Diensten : Bund-Länder-Initiative zur Beschleunigung der Literatur- und Informationsdienste SUBITO. - Berlin, 1996. - 36 S. - (Arbeitshilfen). - TTÜ.

235. **Eckert, K., Albers, C.** Neue Dienstleistungsangebote wissenschaftlicher Bibliotheken in Europa. - Berlin, 1995. - 97 S. - (DBI-Materialien; 145). - TTÜ.

*

236. **Bookstein, A.** Bibliocryptography // *J. of Amer. Soc. for Inform. Sci.* - 1996. - Vol. 47, N 12. - P. 886-895. - TTÜ.

237. **German, R., Oppenheim, C.** Should academic libraries lend LIS journals? // *J. of Librarianship and Inform. Sci.* - 1996. - Vol. 28, N 4. - P.191-202. - RR, TTÜ.

238. **Verho, S.** Kun teosta ei ole hyllyssä, löytyykö apu vai ei-oota? // *Kirjastolehti.* - 1997. - Vsk. 90, N 1. - S. 13-14. - ERÜ, ELR, RR, TA, TTÜ, TÜ.

239. **Working** for effective library services in the European Union // *Information Europe.* - 1996. - N 4. - P. 19-21. - RR.

LUGEMINE

240. **Larive, J.** The Gutenberg-programme // *Inform. Europe.* - 1996. - N 3. - P. 23. - RR.

BIBLIOGRAAFIA- JA INFOTÖÖ

241. **Analüütiliselt** bibliografeeritud Eesti ajakirjandus : Nimestik seisuga 1. 04. 1996. - Tallinn, 1996. - 26 lk.

*

242. **Bates, M.** The Getty end-user online searching project in the humanities : Report No. 6 : Overview and conclusions // *Coll. and Res. Libr.* - 1996. - Vol. 57, N 6. - P. 514-523. - TTÜ.

243. **Häkli, E.** Kansallisbibliografian pitkä taival // *Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti.* - 1996. - N 4. - S. 97-102. - RR, TA, TÜ.

244. **Kuitunen, K.** Täydennys kansallisbibliografiaan // *Bibliophilos.* - 1996. - Vsk. 55, N 3. - S. 36-39. - RR.

245. **Lynch, M. J.** Electronic services : Who's doing what? // *Coll. and Res. Libr. News.* - 1996. - Vol. 57, N 10. - P. 661-663. - TTÜ.

246. **Suomen** kansallisbibliografia // *Bibliophilos.* - 1996. - Vsk. 55, N 3. - S. 32-35. - RR.

INFORMAATIKA. INFOTEADUS

247. **Leping, V., Kaseorg, M.** Informaatika. - Tartu, 1996. - 104 lk.

248. The **information** revolution : Impact on science and technology. - Berlin etc., 1996. - XX, 273 S. - (Data and knowledge in a changing world). - TTÜ.

249. **McFadden, F. R., Hoffer, J. A.** Database management. - 3rd ed. - Redwood City (Calif.), 1991. - XXXIII, 723 p. - TTÜ.

250. **McFadden, F. R., Hoffer, J. A., Srinivasan, A.** Casebook for Database management, third edition. - Redwood City (Calif.), 1991. - 136, [5] p. - TTÜ.

AUTOMATISEERIMINE JA INFOTEHNOLOOGIA

251. **Rubalcaba, J. S.** Using Best-Seller's BestWeb to provide an on-line database on the Web // *Library Software Review.* - 1996. - Vol. 15, N 4. - P. 235-241. - RR, TÜ.

252. **Batt, C.** PubliCA : Concerted Action for public libraries // *Inform. Europe.* - 1996. - N 3. - P. 10. - RR.

253. **Beaulieu, M.** Experiments on interfaces to support query expansion // *J. of Documentation.* - 1997. - Vol. 53, N 1. - P. 8-19. - TTÜ.

254. **Braeckman, J.** The integration of library information into a Campus Wide Information System // *ERLC: LIBER Quart.* - 1996. - Vol. 6, N 4. - P. 416-434. - RR.

255. **Effelsberg, H., Michel, M.** Der Weg Der Deutschen Bibliothek ins Internet // *Dialog mit Bibl.* - 1996. - Jg. 8, H. 3. - S. 47-49. - RR.

256. **Ellis, S.** Toward the humanities digital library : Building the local organization // *Coll. and Res. Libr.* - 1996. - Vol. 57, N 6. - P. 525-534. - TTÜ.

257. **Hefele, B.** CD-ROM-Inhouse-Produktion in der Bayerischen Staatsbibliothek : Ein Bericht über die Herstellung der VD 17-Demoversion // *Bibliotheksforum Bayern.* - 1996. - Jg. 24, H. 3. - S. 292-312. - RR.

258. **Heikkinen, R.** Voiko hiirellä ratsastaa kirjastoon? : Virtuaalikirjastoprojektin kuulumisia // *Kirjamakasiini : Jyväskylän yliopiston kirjaston tiedotuslehti.* - 1996. - N 2. - S. 9-12. - RR.

259. **Houk, G., Gauder, B.** Maps to 21st century access show how to avoid technological obsolescence // *OCLC Newsletter.* - 1996. - N 224. - P. 19-22. - RR, TÜ.

260. **Nilsen, S.** Multimedia in Bærum Public Library, Norway // *Scand. Publ. Libr. Quart.* - 1996. - Vol. 29, N 4. - P. 12-15. - RR.

261. **Project DELICAT** : Data enhancement of library catalogues // *Inform. Europe.* - 1996. - N 3. - P. 12-13. - RR.

262. **Robertson, S. E.** Overview of the Okapi projects // *J. of Documentation.* - 1997. - Vol. 53, N 1. - P. 3-7. - TTÜ.

263. **Robertson, S. E., Beaulieu, M.** Research and evaluation in information retrieval // *J. of Documentation.* - 1997. - Vol. 53, N 1. - P. 51-57. - TTÜ.

264. **Robertson, S. E., Walker, S., Beaulieu, M.** Laboratory experiments with Okapi : Participation in the TREC programme // *J. of Documentation.* - 1997. - Vol. 53, N 1. - P. 20-34. - TTÜ.

265. **Smith, N., Tibbo, H. R.** Libraries and creation of electronic texts for humanities // *Coll. and Res. Libr.* - 1996. - Vol. 57, N 6. - P. 535-553. - TTÜ.

266. **Stephan, W.** Digitalisierungsprojekte der Deutschen Bibliothek // *Dialog mit Bibl.* - 1996. - Jg. 8, H. 3. - S. 25-32. - RR.

267. **Transaction** logging // *J. of Documentation.* - 1997. - Vol. 53, N 1. - P. 35-50. - TTÜ.

268. **Zillhardt, S.** Bibliotheca Universalis G7 project on electronic libraries // *Information Europe.* - 1996. - N 4. - P. 14-15. - RR.

HOONED JA SISUSTUS

269. **Bibliotheksbau** : Kompendium zum Planungs- und Bauprozeß. - Berlin, 1994. - 429 S. - (DBI-Materialen; 131). - TTÜ.

270. **Bibliotheksbau** : Bedarfsermittlung für wissenschaftliche und öffentliche Bibliotheken. - Berlin, 1991. - 111 S. - (DBI-Materialen; 113). - TTÜ.

*

271. **Karhunen, A.** Libraries and art : The designer's view // *Scand. Publ. Libr. Quart.* - 1996. - Vol. 29, N 4. - P. 20-22. - RR.

RAAMATUKOGUNDUSLIKUD ORGANISATSIOONID

272. **Lapp, J., Dana, J. C., Brigham, H. O.** In the beginning : [SLA ajaloost] // *Spec. Libr.* - 1996. - Vol. 87, N 4. - P. 252-255. - RR, TA, TÜ.

ÜRITUSED

273. **Ejendal, B., Süderbergh, A.** Freedom of expression - information - libraries // *Scand. Publ. Libr. Quart.* - 1996. - Vol. 29, N 4. - P. 23-25. - RR.

PERSONAALIA

274. **Erik Allerslev Jensen** : Festskrift i anledning af 80 års dagen den 22. maj 1991. - København, 1991. - 184 s. - Osa teksti ingl., rootsi ja norra k. - RR.

EESTI LASTERAAMATUKOGUD 1996. AASTAL

Jrk. nr.	Raamatukogu nimi	Põranda-pind m ²	Teenindatavate arv	Hõlve	Raamatukogu töötajaid			Registreeritud lugejaid		
					Rk-hoidjaid	Teisi	Kokku	Kokku	Lapsi	Laste %
1	Eesti Lasteraamatukogu	626			25	8	33	5503	4044	73.5
2	Elva Lasteraamatukogu	150	1409	68.2	3	1	4	1073	961	89.6
3	Harju Maakonnark. lasteraj. osak.	49	1614	49.3	2	0	2	804	796	99
4	Jõgeva MK KRK l/o	58			3	0	3	941	891	94.7
5	Jõhvi Linna KRK l/o	94	2000	57.7	4	1	5	1542	1153	74.8
6	Järvamaa KRK l/o	89	1758	47.3	3	0	3	962	832	86.5
7	Kiviõli Lasteraamatukogu	136	1063	66.7	2	1	3	783	709	90.5
8	Kohtla-Järve Linna KRK l/o	351	2974	68.7	8	3	11	2313	2042	88.3
9	Kärdla Lasteraamatukogu	215	1142	64.3	4	1	5	958	734	76.6
10	Laagna Lasteraamatukogu (Tln.)	105	8400	15.1	3	1	4	1678	1268	75.6
11	Lääne MK KRK l/o	296	1740	64.8	4	3	7	1370	1127	82.3
12	Lääne-Virumaa KRK l/o	165	2350	64.3	5	1	6	2093	1510	72.1
13	Mustamäe Lasteraamatukogu (Tln.)	138	3840	33.3	3	0	3	1588	1279	80.5
14	Märjamaa Lasteraamatukogu	110	678	55.5	2	0	2	485	376	77.5
15	Pelguranna Lasteraamatukogu (Tln.)	642	5300	39.9	4	3	7	3057	2115	69.2
16	Põlva KRK l/o	137			4	0	4	895	838	93.6
17	Pärnu Linnaraamatukogu l/o	286			5	0	5	2666	2013	75.5
18	Saaremaa KRK lastekirj. osak.	202	2403	57.4	4	1	5	1692	1379	81.5
19	Sillamäe KRK l/o	126	1088	105.5	2	1	3	1148	1148	100
20	Tapa Lasteraamatukogu	113	934	68.6	2	1	3	880	641	72.8
21	Tartu Linna KRK l/o	468			12	3	15	6521	5618	86.2
22	Tõrva Lasteraamatukogu	108	1004	51.9	2	1	3	598	521	87.1
23	Valga KRK lastekirj. osak.	151	3940	36.7	4	0	4	1446	1446	100
24	Viljandi Linnark. lastekirj. osak.	267	3185	44.1	5	2	7	1788	1406	78.6
25	Võrumaa KRK l/o	353	4158	46.6	5	1	6	2225	1939	87.1
	KOKKU	4967	2549	55.3	120	33	153	45009	36786	83.7
	KESKMINE	207			4.8	1.3	6.1	1800.4	1471.4	

Teenindatavate arv – piirkonna koolide 1.-9.klassi õpilaste arv. Hõlve arvutamisel on lähtutud laps-lugejate arvust.

EESTI LASTERAAMATUKOGUD 1996. AASTAL

Jrk. nr.	Raamatukogu nimi	Külastusi			Laste külastamis-sagedus	Laenutusi			Laenu-tusi rkhoidja kohta	Laste laenam-is-sagedus	Ringlus
		Kokku	Laste külastusi	Laste külastuste %		Kokku	Lastele	Laste laenutuste %			
1	Eesti Lasteraamatukogu	45311	32474	71.7	8	127009	89343	70.3	5080.4	22.1	1
2	Elva Lasteraamatukogu	14296	12787	89.4	13.3	26669	23242	87.1	8889.7	24.2	1.5
3	Harju Maakonnark. lastekirj. osak.	10836	10646	98.2	13.4	18396	17990	97.8	9198	22.6	1.3
4	Jõgeva MK KRK I/o	16658	16284	97.8	18.3	28948	28086	97	9649.3	31.5	1.6
5	Jõhvi Linna KRK I/o	9939	8425	84.8	7.3	22608	19214	85	5652	16.7	0.9
6	Järvamaa KRK I/o	12462	11979	96.1	14.4	25252	24049	95.2	8417.3	28.9	1.4
7	Kiviõli Lasteraamatukogu	9188	8857	96.4	12.5	19847	18992	95.7	9923.5	26.8	0.8
8	Kohtla-järve Linna KRK I/o	25758	22802	88.5	11.2	77972	69397	89	9746.5	34	1.6
9	Kärdla Lasteraamatukogu	16978	14721	86.7	20.1	39469	33057	83.8	9867.3	45	2.5
10	Laagna Lasteraamatukogu (Tln.)	17307	13990	80.8	11	30909	23016	74.5	10303	18.2	2
11	Lääne MK KRK I/o	11758	10472	89.1	9.3	31391	27823	88.6	7847.8	24.7	1.2
12	Lääne-Virumaa KRK I/o	31523	24592	78	16.3	77461	60442	78	15492.2	40	2.7
13	Mustamäe Lasteraamatukogu (Tln.)	15829	13056	82.5	10.2	29692	23677	79.7	9897.3	18.5	1.1
14	Märjamaa Lasteraamatukogu	4559	3542	77.7	9.4	13346	9450	70.8	6673	25.1	1.1
15	Pelguranna Lasteraamatukogu (Tln.)	28541	20970	73.5	9.9	57191	37639	65.8	14297.8	17.8	0.8
16	Põlva KRK I/o	10564	9413	89.1	11.2	24798	22377	90.2	6199.5	26.7	1.6
17	Pärnu Linnaraamatukogu I/o	24322	19261	79.2	9.6	64094	47759	74.5	12818.8	23.7	1.1
18	Saaremaa KRK lastekirj. osak.	16525	13943	84.4	10.1	34510	28590	82.8	8627.5	20.7	1.6
19	Sillamäe KRK I/o	13107	13107	100	11.4	17830	17830	100	8915	15.5	0.9
20	Tapa Lasteraamatukogu	16386	14408	87.9	22.5	28954	23595	81.5	14477	36.8	1.8
21	Tartu Linna KRK I/o	61122	56305	92.1	10	189964	175069	92.2	15830.3	31.2	1.8
22	Tõrva Linna Lasteraamatukogu	8324	7500	90.1	14.4	19598	16815	85.8	9799	32.3	1.6
23	Valga KRK lastekirj. osak.	14450	14450	100	10	31517	31517	100	7879.3	21.8	1
24	Viljandi Linnark. lastekirj. osak.	17088	15054	88.1	10.7	74017	63487	85.8	14803.4	45.2	2.7
25	Võrumaa KRK I/o	32091	31079	96.8	16	87265	83325	95.5	17453	43	2.5
	KOKKU	484922	420117	88	12.4	1198707	1015781	85.9	10310	27.7	1.5
	KESKMINE	19397	16805	88		47948	40631				

EESTI LASTERAAMATUKOGUD 1996. AASTAL

Jrk. nr.	Raamatukogu nimi	Kogud aasta lõpul	Laadi järgi			Keelte järgi	
			Raamatuid	Ajakirju	Auviseid	Võõrkeeltes kokku	S. h. vene keeles
1	Eesti Lasteraamatukogu	125426	124765	661	0	66330	54234
2	Elva Lasteraamatukogu	17441	17366	75	0	3872	3239
3	Harju Maakonnark. lastekirj. osak.	13752	13737		15	4190	3628
4	Jõgeva MK KRK l/o	18147	17780	367	0	968	248
5	Jõhvi KRK l/o	24622	24361	261	0	12254	11915
6	Järvamaa KRK l/o	17971	17948	0	23	3377	2720
7	Kiviõli Lasteraamatukogu	23802	23697	105	0	11962	11813
8	Kohtla-Järve Linna KRK l/o	47557	46858	672	27	30349	29629
9	Kärdla Lasteraamatukogu	15942	15645	245	52	442	185
10	Laagna Lasteraamatukogu (Tln.)	15750	15524	226	0	7858	7502
11	Lääne MK KRK l/o	25818	24997	746	75	7671	7065
12	Lääne-Virumaa KRK l/o	28280	27517	682	81	6972	5543
13	Mustamäe Lasteraamatukogu (Tln.)	28082	27836	246	0	16557	16024
14	Märjamaa Lasteraamatukogu	11845	11691	154	0	394	311
15	Pelguranna Lasteraamatukogu (Tln.)	74580	74372	208	0	55232	54041
16	Põlva KRK l/o	15293	14948	244	101	1441	1309
17	Pärnu Linnaraamatukogu l/o	59251	58863	388	0	24420	22620
18	Saaremaa KRK lastekirj. osak.	21177	21125	52	0	789	439
19	Sillamäe KRK l/o	19730	19698	32	0	19376	19376
20	Tapa lasteraamatukogu	16137	15904	211	22	3168	2957
21	Tartu Linna KRK l/o	108309	95659	1600	0	50645	47317
22	Tõrva Linna Lasteraamatukogu	11981	11740	241	0	39	25
23	Valga KRK lastekirj. osak.	30108	29975	133	0	14666	14456
24	Viljandi Linnark. lastekirj. osak.	27070	26494	524	0	5612	5196
25	Võrumaa KRK l/o	34980	34364	427	189	9191	7968
	KOKKU	833051	812864	8500	585	357777	329760
	KESKMIINE	33322	32514.6	354.2	23.4	14311.1	13190.4

EESTI RAHVARAAMATUKOGUD 1996. AASTAL

	Raamatu- kogude arv	Teavikuid 01. 01. 1997	Registreeri- tud lugejaid	Laenutusi	Külastusi	Raamatu- kogu- hoidjaid
1. Keskraamatukogud	21	3 062 614	145 956	5 218 194	1 764 919	485
2. Linnaraamatukogud	67	2 224 483	85 475	3 354 533	1 069 346	182
3. Lasteraamatukogud	10	253 842	13 507	333 687	153 937	31
4. Vallaraamatukogud	18	292 158	10 140	358 942	124 642	34
5. Külaraamatukogud	464	4 459 258	122 540	4 093 987	1 378 604	500
6. Üldkasutatavad rahvaraamatukogud kokku	580	10 292 355	377 618	13 359 343	4 491 448	1232
7. Muud raamatukogud	23	194 716	9 807	283 948	63 249	21
8. RAHVARAMATUKOGUD KOKKU	603	10 487 071	387 425	13 643 291	4 554 697	1253

Tähelepanu! **M**ASKIDE KONKURSS!

Käesoleva aasta 14. novembril tähistatakse maailma parima lastekirjaniku Astrid Lindgreni 90. juubelit. Sel puhul kuulutavad Eesti Lasteraamatukogu ja IBBY Eesti seksioon välja Astrid Lindgreni raamatutegelaste maskide konkursi.

Juba **28. aprilliks** peab kogu maskimeistrite kätetöö **laste-
raamatukogus (Nikolai 21)** kenasti koos olema. See-eest aga ei seata Lindgreni sõpradele mingeid loomingulisi piiranguid - teretulnud on igas vanuses maskimeistrite tööd kestahes tegelasest mistahes materjalist. Tähtis on aga see, et iga mask oleks varustatud **selgitava tekstiga**, millisest teosest ja kellega on tegemist. Tingimata tuleb lisada **maskimeistri nimi, vanus, klass ning kool ja/või kodune aadress**.

Kõik maskid pannakse välja näitusel "Astrid Lindgreni maailm", mis leiab aset 1.-30. septembrini Eesti Rahvusraamatukogus.

Parimaid tegijaid peetakse meeles!

KURESSAARE GÜMNAASIUMI RAAMATUKOGU

URVE AEDMA

Kuussaare Gümnaasiumi raamatukoguhoidja

Raamatukogu on avatud
esmaspäevast reedeni 8.00 - 16.00

Meie aadress:

Nooruse 1,
Kuussaare EE3300
Tel. (+245) 53 391

E-post: urve@oesel.edu.ee

Koolil on kodulehekülj Internetis,
mille aadress on:

<http://www.oesel.ee/kg>

Kuussaare äärelinnas Roomassaare karjamaal seisab suur neljakorruseline maja – Kuussaare Gümnaasium. Kool avas ukSED 1. septembril 1978. aastal. Koridori peale ehitatud väikeses klassiruumis alustas tegevust ka kooli raamatukogu. Esialgu täitis ta küll õpikute lao funktsiooni, kuid seina äärest hunnikust võis leida ka palju eesti ilukirjandust ja õpilastele mõeldud kohustuslikku lugemisvara.

Uue raamatukogu ehitamise idee tekkis kooli direktoril Toomas Takki- sel 1987. aasta sügisel: "Endise direktori Kusti Kokaga uurisime maja plaane ja arvasime, et peaks selle tegema esimese korruse koridori. Mul jätkus rumalust oma idee ka välja käia. Õpetajad, kelle kabinetid oleksid jäänud lugemissaali taha, sattusid kohe paanikasse..." Järgmine mõte oli kolmanda korruse koridor. Sinna telliti 1988. aastal isegi mööbel. Kui koolimaja lame katus hakkas läbi jookSma, otsustati see asendada viilkatusega ning siis tuligi idee ehitada raamatukogu ja lugemissaal hoone keskosa peale katuse alla. Katust hakati tegema vastu talve, siis kui normaalsed inimesed töö lõpetavad. Riskiti ja lasti majal läbi sadada. Trehvas olema eriti vihmane sügis. Praegust seisu vaadates tasus asi end ära. Avar lugemissaal-raamatukogu avati õpetajate päeval 1993. aastal. TänaSeks on raamatukogust kujunenud noortele meelepärane koht, mida vilistlased alati hea sõnaga meenutavad.

Kool on mitmepalgeline ja pidevalt muutuv. Õpilased, õpetajad, õppimine-õpetamine ja kõik selle ümber on homme hoopis teistsugune. Mõnikord lihtsalt otsime muudatusi ja mõtleme katsumusi välja selleks, et olla aktiivsem, loovam, tegude- ja tulemusterohkem.

Raamatukogu juurde on ehitatud auditoorium. Päeval toimuvad selles õppetunnid. Öhtusel ajal ja nädalavahetusel kasutavad seda koolitus-

keskus "Osilia" ja Tallinna Kommertsikooli Saaremaa Filiaal.

Raamatukogu on õpilaste hulgas kooli kõige külastatavam ruum. Siia tullakse vabatahtlikult. Ka tundide ajal on siin imelikult palju inimesi. Üksnes raamatute laenutamise koht meie raamatukogu küll ei ole. Siin saavad kaitset ja lohutust ka need, kes on end mingil moel kuhugi "kaotanud". Umbes kuus aastat ei räägita majas enam teemal korrapidamine. Kooli 1100 õpilast ja 80 õpetajat moodustavad "isoorganiseeruva kaose".

Ega Saaremaalgi ole lapsed alati illikukupaid ja nii mõnigi ajakiri, õpik, raamat on lihtsalt puruks või kaduma läinud. Raamat on aga kallis ja hankimisvõimalused piiratud. Järjepidevalt oleme tellinud perioodikat. Koolis võib lugeda 10 nimetust ajalehti ja 22 nimetust ajakirju. Kogusse kuulub ilu- ja teatmekirjandust 24 225 raamatut ning 31 300 õpikut.

Kogu uhkuseks on 22-köiteline *The World Encyclopedia*, mis saadi Eesti Lasteraamatukogu vahendusel. Kanadas elavad saarlased annetasid ajakirja *National Geographic* aastakäigud alates 1964. aastast. Kingitud on ka saksa- ja ingliskeelset kirjandust.

Koolil on küllaltki hea arvutibaas ja Interneti ühendus. 1994. aastal paigaldati 386 MHz-ne arvuti raamatukokku. Õpilane Teet Lemba koostas raamatute kataloogi koostamise ning

laenutamise programmi. Programm sai nimeks *Biblio* ja sisaldab kohapeal kataloogimise, lugejateeninduse, infootsingu ja statistika/arvestuse osi. Süsteemi kasutamist alustati kataloogimisest. Hiljem hakatakse selle alusel lugejaid teenindama. Praeguseks on elektronkataloogi kogunenud juba mõningane hulk kirjeid, mis on sisestatud 1995.-1996. õ.-a. jooksul. Samaaegselt katsetati süsteemi töökindlust ajakirjade laenutamisel. Paralleelselt elektronkataloogiga koostame ka kaartkatalooge ja -kartoteeke.

Aastaid oleme püüdnud õpilastele õpetada infootsingut ja raamatukogu kasutamist. Traditsioonilistest üritustest, mille algataja ja läbiviija on raamatukogu, nimetaks lasteraamatunädalat ja informiine.

Raamatukogus töötab kaks eriharidusega inimest. Meile annab lootust, et seni oleme juhtkonna poolt tundnud mõistvat suhtumist oma taotlustesse.

Kuussaare Gümnaasium osaleb "Omanäolise Kooli" projektis "Õppimiskeskus üldhariduskoolis". Kooli-raamatukogu ja koolituskeskus "Osilia" arvutibaasi alusel on võimalik kujundada kaasaegne info- ja õppekeskus.

Meie kooli iseloomustab avatus uuele, demokraatlik töökeskkond ja paindlikkus. Me areneme. Meil on siin huvitav.

Foto: Tarmo Loodus

LITOGRAAFIA TULEK RAAMATUKUNSTI TÜRi HARULDASI RAAMATUID

TIINA NURK

Tartu Ülikooli Raamatukogu

Aastasadu on piltkujutis raamatut kaunistanud või aidanud avada tema sisu. 15. sajandi trükistel on puulõikele omases jämedas lõikes illustatsioonid. 16. sajand lisis peenemakoelise vaselõike, tööprotsessi kiirendamiseks võeti abiks söövitus – ofort. Hiljem püüti varjundirikkama pinna saavutamiseks kasutada akvatintat ja mitmesuguseid täppimis- ja viirutusvõtteid. Kõigi nende tehniliste võtete rakendamine nõudis suurt täpsust ja tohutut ajakulu, pealegi oli tõmmiste arv piiratud. 19. sajandil leiutati uus tehnika, litograafia, mille lihtne menetlus ja piiramatult tõmmiste arv vastas suurenenud nõudlusele trükiste järele.

Litograafia võttis kasutusele Alois Senefelder (1771-1834), kes ei olnud graafik, vaid Müncheni näitleja, muusik ja luuletaja. Aastatel

1796-1798 töötas ta välja litograafia ehk kivitrüki tehnika, mis põhijoonetes on jäänud muutumatuks tänapäevani. 1799. aastal avas ta oma kodulinnas trükikoja, kus rakendas oma leiutist. Meetodi levides rajati neid uue sajandi algul juba mitmes Euroopa linnas. Otsingutevaeva kokkuvõtteks avaldas A. Senefelder õpiku *Vollständiges Lehrbuch der Steindruckerey* (München, 1818), milles andis ülevaate võidukäiku alustanud uuest tehnilisest menetlusest, kasutatavatest materjalidest kuni trükipressi ehituseni välja. Teksti täiendas 20 lehest koosnev pildimapp.

Esiialgu trükiti uuel meetodil noodivihikuid, muustrilehti, joonistuste eeskujusid ja teisi tarbelehti, 1808. aastal jõuti kunstiteoste paljundamiseni. Samal ajal rakendati litograafiat esmakordselt ka raamatu-

illustatsioonides. Sajandi keskel oli uus paljundusviis laialt levinud ning varased litograafiad muutunud kollektioneerimisobjektiks. 1856. aastal otsustati, et ajavahemikul 1796-1821, so. esimese 25 aasta jooksul ilmunud litograafiaid loetakse kivitrüki inkunaableiks.

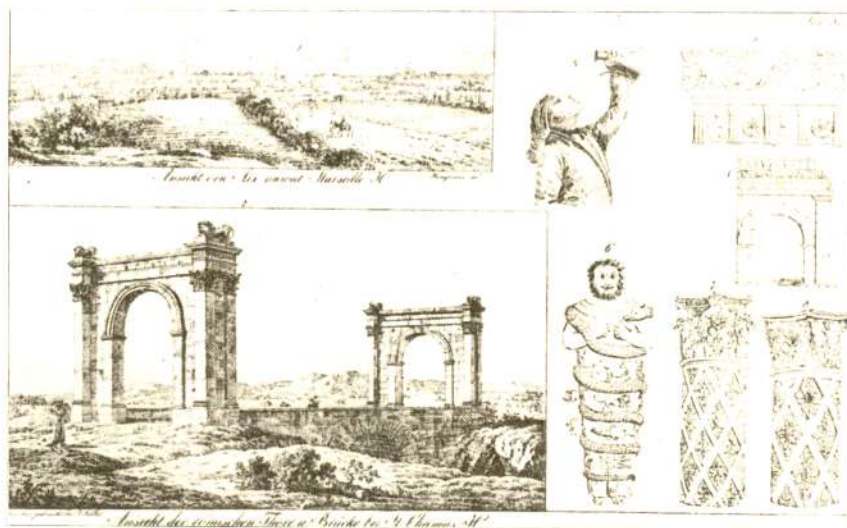
TÜRis on teada 18 varaste litograafiatega saksa raamatut. See vähenegi võimaldab näidata, kuidas uus tehnika jõudis raamatulehekülgedele. Nende väljaselgitamisel on abiks olnud R. Arnim Winckleri mahukas kataloog *Die Frühzeit der deutschen Lithographie* (München, 1975).

Siinse kogu vanim litoillustatsioonidega väljaanne on J. v. Strichneri *Sammlung Römischer Denkmäler in Baiern* (München, 1808), mille kahes vihikus on kujutatud savinõude fragmente. Kildude ornamendid on joonistatud sulega, detaile täpsustatud graveerimisnõelaga. Tähelepanu paelub tasakaalukas kildude paigutus lehe pinnal.

1810. aastast pärineb J. C. v. Mannlichi teose *Fortgesetzte Beschreibung der Königlich-Bairischen Gemälde-Sammlungen* (München, 1810) kolmas osa. Baieri kunsti- kogude peadirektor J. C. v. Mannlich koostas (ilm. 1803-1805) talle alluvate varade kohta kaks pildimaterjalita kataloogi. Kolmandas köites on olulisemaid maale tutvustatud kontuurjoones piltidega, et edasi anda kujutatud pühaku poosi ja ilmet, kerge viirutusega ka vormide ümarust. Litod teostasid J. N. Strixner (1782-1855) ja J. B. Stuntz, kellest esimene kujunes üheks tunnustatumaks saksa litojoonistajaks.

Väga puhtas ja täpses sulejoonistuses on J. M. v. Quaglio *Praktische Anleitung zur Perspektiv mit Anwendungen auf die Baukunst* i litod (München, 1811). Perspektiivi seletavate jooniste kõrval on antud ammendav ülevaade klassikaliste ehituste detailidest.

Puht- tarbelised on H. J. Brünnighauseni meditsiinialane teos *Gemeinnütziger Unterricht über die Brüche* (Würzburg, 1811) ja J. H. M. Poppe olustikulise sisuga *Maschine zur Rettung der Menschen und des beweglichen Eigenthums bei Feuersbrünsten* (Frankfurt am Main, 1815). Nende illustatsioonides on tunda vähevilunud joonistaja kätt, kuid

Tahvel C. F. Myliuse reisiraamatust "Malerische Fussreise...". Sulg, gravüür. 1818-1819.

oluline on siiski esile toodud. Poppe raamatukest ei ole R. A. Winckler oma kataloogis registreerinud.

Litograafia osa trükikunstis suurenas kiiresti 19. sajandi teise aastakümne lõpupoole, kui jõuti veendumusele uue tehnika eelistes – et tööprotsess on kiire ja võimalik tõmmiste arv suur. Seda tahtis kasutada õigusteaduse doktor N. Schlichtegroll, kes üritas avaldada Baieri õigusajaloost tuntud, kahevõitlust käsitlevat nn. Gotha koodeksit (1467). Ta laskis noorel litograafil F. S. Hanfstaenglil kanda kivile kuus joonistust, mis ilmusid vihikus *Talhofer* (München, 1817), et äratada huvi terviku 268 joonistuse vastu. Kopeeritud sulejoonistused jätvad väga originaalilähedase mulje. Paeluvad on keskaegsete võitlejate pingelised poosid ja vanas kirjaviisis tekstid. Sellele vaatamata ei suudetud koguda koodeksi suureks trükiväljaandeks vajalikku 200 tellijat.

Üks ilusamaid varase litograafia näiteid on F. Brulliot' käsiraamat *Dictionnaire de Monogrammes...* (München, 1817), mille 103 tahvilil on ligi 3000 kunstnike tähe- ja ornamendikombinatsiooni. Litograaf A. Falger (1791–p. 1850) on suutnud neid vaselõikele iseloomulikus täpsuses ja peensuses edasi anda. Tehnilise viimistluse poolest on laimatu ka A. Senefelderi õpiku mapp (1818), mille lehed peegeldavad kõiki kivitrüki võimalusi.

Mahukaim varase litograafia illustatsioonilisa kuulub C. F. Myliuse matkaraamatule *Malerische Fussreiche durch das Südliche Frankreich* (Karlsruhe, 1818–1819), mis tutvustab Lõuna-Prantsusmaa loodust, antiikmälestisi ning olustikku. Reisil nähtu on fikseeritud 86 tahvilil, lisaks 8 vinjetti nelja kõite tiiteltehtedel. Selle teose illustreerimisel oli tegev hulk litograafe. Tartus säilitatakse sellest teosest vaid 40 sulega joonistatud või nõelaga graveeritud kivitrükis lehte.

Reisikirjeldus on ka *Mungo Park's zweite Reise im Innern von Afrika* (Sondershausen-Nordhausen, 1821). Selle kuus võrdlemisi vilumatu käega joonistatud illustratsiooni on võetud ingliskeelsest väljaandest. Neile lisatud Mungo Parki portree on väga

täpne vasegravüüri jälgend. R. A. Winckleri kataloogis registreeritud eksemplaris puudus M. Parki portree, samuti A. Falgeri graveeritud teekonna kaart.

Agaralt kasutas litograafia võimalusi Breslaus tegutsenud vanaajaloo ja kirjanduse professor J. G. Büsching. Tema teoses *Der Deutschen Leben, Kunst und Wissen im Mittelalter* (Breslau, 1817–1819) on rohkesti selgitavaid pilte ja tekstikoopiad, mida on kivile kandnud C. E. Menzel. Ka sellest teosest on TÜRIs R. A. Winckleri kataloogis kirjeldatud täiuslikum eksemplar. Ristimisvaagnat pattulangemise stseeniga fikseerib R. A. Winckler vaid raamatu pildinimestikule toetudes, Tartu eksemplaris on see olemas. Siin leidub ka vanast käsikirjast kopeeritud faksiimile, mida ei ole Münchenis asuvas raamatus.

Teine J. G. Büschingi väljaanne *Die Alterthümer der heidnischen Zeit Schlesiens* (Breslau, 1820) tutvustab ilusate kriidijoonistuste abil Sileesia arheoloogilisi leide, et äratada huvi kodupaiga muinasaja vastu.

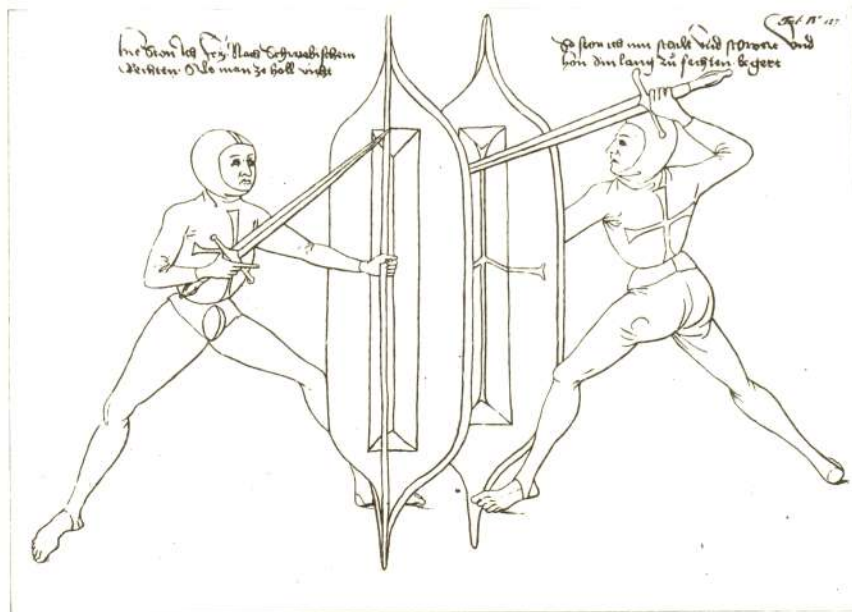
Raamatud nagu W. Dorow' *Morgenlaendische Alterthümer* (Wiesbaden, 1820), F. C. L. Sickleri *Die Herkulanensischen Handschriften in England* (Leipzig, 1819), F. L. Sckelli *Beitraege zur bildenden Gartenkunst* (München, 1819) ja J. Steiningeri *Die erloschenen Vulkane in der Eifel und am Niederrheine* (Mainz, 1820–1821) esindavad litograafia kasutamist korralikul käsitöölilikul tasemel ning

näitavad litotöökodade laia ringi. J. Steiningeri teose teine osa ei leia R. A. Winckleri kataloogis mainimist.

Üks omapärasemaid teoseid tõendamaks ümbertrüki võimalusi on orientalist O. Franki *Chrestomathia sanskrita* (München, 1820–1821), milles tuuakse paralleelsetes veergudes ühel lehel nii sanskriti tähtedes kui kõrgtrükis laotud ladinakeelne tekst.

Kõiki vaadeldud trükiseid võib pidada üsna haruldasteks, osa neist tõenäoliselt üliharuldasteks. Peale selle on TÜRi kunstikogus üle 400 üksiklehe litograafia inkunaableid, mis on valminud aastatel 1808–1821.

Eesti vanimaks kivitrükis leheks peetakse C. S. Waltheri kivile joonistatud Kristuse pead *Ecce homo!* (1818). Teinegi Tallinnaga seotud kunstnik K. F. v. Kügelgen on tegelnud varase litograafiaga, nimelt olnud seotud selle algusega Venemaal Peterburis 1817. aastal. Eesti esimene litoillustatsioon ei pärine selle tehnika hälliajast. Esimeseks raamatuga seotud litoleheks loetakse "Marahwa Kalendri ehk Täht-ramatu 1824 aasta peäle" lisana avaldatud Peeter I portreed, mis on arvatavasti trükitud Peterburis (vt. H. Treumann. Kivitrükikodade ajaloost Eestis 1818–1958). Võimalik, et varaseid litoillustatsioone võiks leida mõnest kohalikust saksakeelsest trükisest, mis oletatavasti trükitud Saksamaal või Peterburis. Nende rareteetide avastamine seisab veel ees.

Kaks mõökadega võitlevat rüütli Gotha koodeksist (1467). Gravüür. 1817.

VÕITLUS KESTAB EDASI

HILVE REBANE

Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus

Hando Runneli kõned ja artiklid on sageli toetunud eesti mõttele suur-nimedele või käsitletud neid, seetõttu on kõigiti ootuspärane tema algataja-roll suursarja "Eesti mõttelugu" teoksaamisel. Tänu on pälvinud kõik alusepanijad, kelle nimed on trükitud sarja avaraamatusse – Juhan Luiga artiklikogumikku "Mäss ja meelegaigus". Tänuväärne on teose suunamine Eesti koolidesse.

Saatesõnas on koostaja põhjendanud, miks ta alustas just nimelt Juhan Luigast: autori mitmekülgus ja ta mõju Eesti avalikkusele ning avaliku elu tegelastele (Aino Kallasele, Hella Wuolijoele ja paljudele teistele) on üldtuntud, kuigi nooremad lugejatepõlvkonnad ei tarvitse teada murdosagi ta kirjatöödest ja mõttekultuurist. Koostaja on mõlemas köites rakendanud temaatilist, mitte rangelt kronoloogilist printsiipi, mis tagab ülevaatlikkuse ning hõlbustab kasutamist. Küsitav on vaid artikli "Päevalu" (1906) paigutus teise köite lõpurubriiki "Pas des deux" – see võinuks olla esimese köite avatsükli "Mäss ja meelegaigus". (Sattus vist hiljem koostaja vaatevälja.) Mõlemad köited on varustatud ilmunisandmete ning Luiga viiteaparatuuriga, suunitlus on seega teaduslik-pedagoogiline. Nii õhutab see kirjandust otsima ja sellega tutvuma, tutvustades ühtlasi autori vaimuilm ja eruditsiooni. Kommentaaridest on loobutud, ja sellest on kahju, nagu kurtis juba kogumiku esimesi tutvustajaid Heino Puhvel "Postimehes". Toimetajatöö (toimetajad Katre Ligi ja Mart Trummal) on korrektne, ainult üks soomekeelne fraas on saanud sulgudes joone all ekslikult viite *pr.* (=prantsuse). Esimeses köites on rohkesti trükivigu (eriti tüütud on arvutivead!), mis tekitab kergest kõhklust: ega ole tegemist Luiga ortograafiaga?

Esimene köide koondab sajandi alguses, aastatel 1900-1917, teine

aastatel 1918-1925 ilmunud tekstid, kaasa arvatud üks kõnekokkuvõte 1927. aastast, mis ilmus esmakordselt postuumselt 1938. Esimese köite avatsükkel "Mäss ja meelegaigus" tutvustab Luiga erialaseid (psühhiaatria) kõnesid ja artikleid, mille põhiteema on rahva individuaalne ja sotsiaalne tervishoid. Köitev on alles noore arsti ja autori humaanne suhtumine patsientidesse ja rahvasse kui tervikusse. Tema teadmised on huvipakkuvad ja kasulikud ka praegu, olgugi et meditsiin on suurte sammudega edasi läinud. Luiga käsitus pole kitsalt meditsiiniline, vaid hõlmab hinge- hoolet (psüühikat), ühiskondlikke nähtusi ja liikumisi, (Juhan Leinberg ja maltsvetlased), teisi teadusvaldkondi (rahvaluule). "Meelegaigus rahvaluules" taandab rahvalikku fantaasiat võibolla liialt vaimuhaigustele (hiljem on autor ise seda korrigeerinud), ent on huvitav ja valgustab teatavaid fantaasialätteid meditsiinilisest vaatepunktist. Koostaja on saatesõnas osutanud, et Luigat on köitnud geniaalsuse ja hullumeelsuse suhe, tunnetus, et vaimuini on kergesti haavatav, tundlik, vajab kaitset. Seejuures välistab Luiga teooriad, mis samastavad geniaalsuse ja hullumeelsuse: ta tõestab, et haigus muudab isiksust, ka kujutusvõimet, kuid ei anna midagi juurde, ka mitte asemel, vaid võtab ära, pärsib loovuse.

Enamik Luiga artikleid tutvustab tema ühiskondlikku mõtteviisi ja kultuurikonseptsiooni, mille tähendust ja aktuaalsust ka tänases päevas oleks raske ülehinnata. Erudeeritud publitsistina võtab ta sõna täiendavaks kommentaariks, poleemiliseks vastuväiteks, selgituseks, kaitseks, propageerimiseks, populariseerimiseks jne. kõige erinevamatel elu- ja kunstialadel. Kõige olulisem teema on omakultuur ja selle loojad. Neid austatakse, kaitstakse, jälgitakse, nende arengut toe-

Juhan Luiga. *Mäss ja meelegaigus* / Koost. Hando Runnel. - Tartu: Ilmamaa, 1995. - 656 lk. - (Eesti mõttelugu. 1).

Juhan Luiga. *Hingejõu ilmed* / Koost. Hando Runnel. - Tartu: Ilmamaa, 1995. - 496 lk. - (Eesti mõttelugu. 6).

tatakse. Luiga omakultuuri kontseptsioon on ühendatud kõige avarama vaimuavatusega itta ja läände. (Artiklid "Põhjaviim", "Eesti muinasusk", kommentaarid eesti ajaloole, milles võimalikke eksimusi faktitruuduse vastu korvab taas rahvuslik kontseptsioon, poleemiline tollase ühekülgse baltisaksa ajalookäsitusega.) Köidab Luiga otse faustlik tõejanu, tahe tungida nähtuste põhja, "elulätte endani", ajalis-ruumilise käsituse avardamine ja selle käigus avaldatud originaalsed tähelepanekud ja seigad, mida pole võimalik ignoreerida ka tõsiteaduslikust vaatepunktist lähtudes. Eriti kiindunud on ta Lääne-Euroopa renessansiperioodi. Tema antud nimetus "Tartu renessanss" eesti kultuuri uuele tõusulainele sajandi vahetuse ülikoolilinnas (liidrid Jaan Tõnisson, Villem Reiman, Oskar ja Aino Kallas) muutus terminiks. Rahvuslik-poliitilistest kontseptsioonidest enne Esimest maailmasõda ja sõja ajal (millest ta arstina osa võttis, nagu ka Vabadosjast) on tal südamel väikerahvaste tulevik ja praegu taas aktuaalne probleem nende mõju suurendamisest maailma lõpliku saatuse kujundamisse. Luiga "militaristlik" seisukoht sõjaküsimuses (artikkel "Õigus ja rahu") ongi põhjendatav arusaamaga, et võitlus käib millegi olulisema kui sõja võiduka lõpetamise eest: suurimpeeriide kokkuvarisemine maailmasõjas töötas avada väikerahvaste ja demokraatlikele rahvahulkadele tee vabadusele, omariiklusele, haridusele ja kultuurile. Selle eest ja selle nimel sõdib ja langeb Luiga arvates rinnetel noorsugu. Luiga põlgab võrdselt šovinismi (germaani "tõumaratsejad") ja bolševistlikku pseudointernatsionalismi, jaatades ja toetades õiget natsionalismi, so. arukat rahvuslust ja rahvuslikkust, mille ülesanne on arendada ja kaitsta

rahva poliitilist, majanduslikku ja kultuurilist iseseisvust. Aktuaalsed on ka Luiga poliitilised artiklid ja kommentaarid Eesti Vabariigi sünniaegadest (tsükliid "Nõrk võidab" ning "Kohanemine ja kriis" teises köites), niihästi ajalooliste paralleelide tõttu tänapäevas kui ka reaalpoliitika ja ideaalide suhte vaagimisel ning demagoogia paljastamisel. Peale selle pakuvad tema kui kaasaegse kirjutised väga huvitavaid, harivaid, ajaloo-teadmisi rikastavaid fakte. Sümpaatsed on Luiga kommentaarid Eesti lipule ja vapile. Eesti hümnit teksti on ta pidanud, nagu kogu tollane kultuurivalikkus, J. L. Runebergi Soome hümnit sõnade tõlkeks, mis pole aga õige. Nii Luigat kui ka August Annistit 1937. aastal on köitnud Runebergi isamaalikus, mille kõrval Jannseni tekst näib kahvatu. Märkamata on jäänud inimese (kodaniku) ja isamaa suhte meie hümnisõnades (armastus, tänu ja truudusvanne) ning ilus eestpalve isamaale viimases stroofis. Mõni Luiga seisukoht võib tänaselt vaateveerult tunduda äärmuslikki ("Eesti sõdurite laulud" teise osa tsüklist "Pas de deux"), ent selle ajendiks on ikka omakultuuri suveräänsus ja kohustus seda arendada ning säilitada, mitte jäljendada. Kuid ka omakultuuris taunib ta poliitilistel eesmärkidel toodetavat pseudokultuuri ("Kirjandus, kino, teater" teise osa tsüklist "Loomise joovastus").

Luiga kui esteet on palju energiat, aega ja vaeva pühendanud kitsamas mõistes kunsti (tema termin *kujunduse*) tähendusele. Eelkõige teatrile "Vanemuine" ja "Estonia", kaasa arvatud teatrihooned kui kunstitemplid, "Eesti majad", Menningule ja Pinnale kui teatrijuhtidele ja väga paljudele näitlejaisiksustele nii meil kui Soomes. Analüüs ja hinnangud on pädevad ja usaldusväärsed. Luiga artiklid on mõnigi kord teravalt poleemilised ("Noor-Eesti", E. Vilde "Tabamata ime" käsitlevad), ent põhjendatult, sest küsimus on professionaalses eetikas. Nooreestiliste noorte ambitsioonid olid algul ehk suuremad kui kunstilised tulemused selleks õigustust pakkusid. Luiga kaitseb ärkamisaja kultuuri ja kultuuritegelasi (eriliselt austab ta Kreutzwaldi ja "Kalevipoega"), keda noored surusid Noor-Eesti nõlvaku taha, pretendeerides õige, tõelise eesti kultuuri algatajapositsioonile. (Kor-

dub iga põlvkonna vahetusel, aktuaalne ka täna.) Vanameelsete ees kaitseb Luiga "Noor-Eestit" aga vaimuavardamise ning prantsuse esprii sissetoomise pärast. Vilde näidendis häiris teda tuntud kultuuritegelaste (Luiga kaasa arvatud) mõnitav parodeerimine, mida toetasid esietenduse maskid – hoiakud.

Luiga kui erudiidi vaist on õige: tulevaste suurte loovisiksustena tunnustab ta Gustav Suitsu ja A. H. Tammsaaret. Viimase üliõpilasnovelle "Noored hinged" ja "Üle piiri" pidas ta kunstiliselt väärtuslikuks (kui ta viimatimainitus tundiski doktor Kalamaas ära omaenda karikatüüri, ei teinud ta sellest tüliküsimust). Seejuures jääb domineerivaks teatav maitsekonservatiivsus, tunnetus, et eelnenud põlvede loodud geniaalne kirjandus pakub intellektuaalselt ja esteetiliselt enam kui uus ja uuenev. Inimlik ja omane meile kõigile.

Köitvad, omapärased, meelde jäävad, mitmed otse elamuslikud (dr. K. A. Hermann, Rudolf Kallas) on Luiga portreed kultuuritegelastest (Aino Kallas, Anna Haava, patsient Juhan Liiv), kirja pandud ilusa nekroloogina (nagu ütles Villem Reiman), mälestustena või mõnes muus seoses. Eriti väärtuslikud tunduvad praegu Luiga artiklid eesti muusikast ja heliloojatest (Aleksander Läte, Frits ja Friedrich Saebelman, Rudolf Tobias, Mart Saar) – mis puutub muusikatundmisse, oli ta ju ise rõhkem kontserdilkäija. Luiga oli ka üks esimesi, kes eesti säilinud ürgpära ja omakultuuri lätteid nägi meie rahvaviisides ning nõudis lugupidavat tunnustust rahvalaulikutele, neile Tsia Annele, keda kaasaja snobistlikud kultuuriringkonnad halvustasid nende arengematuse (primitiivsuse) pärast, sest neil puudus euroopalik kooliharidus.

Kaunid on ka Luiga hinnangud eesti kunsti algaegadele. Teda ei seganud veel moodne periodiseerimine rahvusromantikuteks, realistideks, modernistideks jne., st. võidujooks moodsuse pärast, tema hinnangud lähtuvad esteetilisest, vahetust elamusväärtusest.

Luiga kaitseb ka meie laulupidusid ja tunnustas isa Jannseni geniaalsust nende algatajana. Esimest üldlaulupidu hindas temagi eelkõige kui rahvast organiseerivat suurüritust, hilisemaid aga ka traditsiooni ja kultuurikaitse seisukohalt, kinnitades,

et neil on iseseisev väärtus (laulupidu on laulupüha). Tema seisukohti maksaks tõsiselt arvestada, kui hakkame muutma laulupidude struktuuri.

On tähelepanuväärne, et Luigal pole iidoleid. Ta säilitab kriitilise meele ka nende suhtes, kellest lugu peab.

Rahva ühtsustunde, isamaalisuse ja rahvuslusele on Luiga pühendanud mitu ilusat kirjutist, mille tähendus on avaram kui lihtsalt puhtvaimne rahvuslikkus: need kutsuvad hoidma loomulikku elukeskkonda. (Ka urbaniseerunud inimene peaks tunnetama essee "Isamaa on lasteluule" ilu, mõistma, et isamaa algab tõesti kodukasest, linnupesast, rukki- ja miks mitte ka kartulipõllust; kaunis on eeleegiline "Telliskopli viimased päevad".) Nendes avalduvad Luiga hingejõud ja -ilmed ehk selgemini kui mujal.

Usuküsimustes on noor Luiga tolerantne, täiendades ja avardades religiooni mõistet usundi ja usundiloolise käsitusega. Vaenulik kõigile dogmadele, hindab ta maailmareligioonides leiduvaid üldnimlikke, inimsust tunnetuslikult ja moraalselt toetavaid ning rikastavaid tõdesid. Vananev, väsinud ja haige Luiga on oma tolerantist küll mõndagi kaotanud. Väites, et kristlus pole lõplik tõde, eitab ta ristiusuõpetuse vajalikkust meie koolides. Nii ei satu ta ainult iseendaga vastuollu, vaid on olnud kultuuriloo seisukohalt lühinägelikum kui tavaliselt. Tunnustanud kristluse osa Euroopa kultuuris, soovib ta läbi lõigata selle olulise sideme eesti kultuuriga. Seda enam, et just Luiga on rõhutanud, et ainult majanduse kaudu ei saa areneda, mis tähendab ju, et inimestel peab peale ühise raha olema muudki ühist. Euroopa rahvastel on selleks nende ajalugu, milles kristlusel on oluline roll – ühendav, tasandav (mitte lihtsalt nivelleeriv), arendav (majanduslik-tehniline progress on postkristlik, sest kristlus kummutas hirmu loodusvägede ees) ja säilitav. Kristlus sulandas ju endasse paljugi eri rahvaste eelkristlikust kultuurist, säilitades samas rahvaste, hilisemate rahvaste eripära.

Kuidas võtta kokku nii mitme-palgelist elu-, mõtte- ja kultuuritööd? Juhan Luiga pidas ülimateks väärtusteks inimsust ja tõde, mille nimel kirjutas ta väsimatult ikka ja jälle, pärandades meie deviisi: "Võitlus kestab edasi."

“NUKITSAST” JA MISSIOONIST

AINO PERVIK

Inimene ei tule ilmale kaootiliselt korrastamata ainenena. Elav loodus ja inimene omas looduslikus loomuses on väga täpne ja järjest uuesti tekkiv kord keset kaost. Aimus kõikeneelavast ja hajutatavast kaosest on ometi inimest pidevalt saatmas. Nii on inimesele ikka olnud tuttav igatsus kaitstud paiga järele kaose sees.

Inimene vajab mõttekindlust, hoiakukindlust, identiteedikindlust. Ent ta vajab ka mõtte- ja hoiakukaaslust. Seni, kuni tal ikka veel on soovi ja elujõudu kesta siin maamuna peal edasi inimesena, peab ta ilmselt suutma taluda ka kõiki kaose pealetungipaineid. Säilimise nimel peab inimkonna kultuuri salvestatud vastupidamissõnum jõudma ikka ja jälle iga uue inimese juurde.

Siin, eesti kultuuri sees inimeseks saanutel on ikka olnud oma kindel vaade sellele vastupidamissõnumile. Sealt loetakse välja loodushoidu ja headust, ka on see üsna tolerantne teiste kultuuride ja rahvaste suhtes. Oma eluvaate järgi vajamegi teateid muudest kultuuridest, nii minevikust kui olevikust. Ja tegelikult on meile omane tugev korrastatusprintsip.

Sellest mõtisklusest lähtudes on väga kosutav jälgida noort perioodilist lastekirjanduse ja -kultuuri väljaannet “Nukits”, mis nimetab end almanahhiks. Kahe ilmunud numbriga annab ta juba märku ühest kindla paigakese võimalusest üha süvenevas kultuurikaoses.

Ajuti võivad teised kultuurid meid jalust rabada. Tuletagem meelde eelmise sajandi lõpu ja käesoleva alguse kadaklust. Ja pidagem silmas aina tekkivaid uskadakluse vorme. Noores Eesti Vabariigis astuti kadakluse vastu väga põhimõttekindla ja ka küllalt lihtsameelse rahvuslusega. Ilmselt sisaldas see suure hulga trotsi mureliku orjahäbi vastu, millest oleme loodetavasti enam-vähem vabanenud. Ent head uut eesti identiteeti ei ole meil ometi suudetud leida. Hing ihkab ju

täiel määral kaasaegset ja avatud enesetunnetust, kuid päris kindlasti ka sisemist tugevust, mida ei kõiguta mingid kadakakompleksid.

Kunstlikku identiteedi loomist oleme kahekümnendal sajandil kogenud, ja näinud ka suuri õnnetusi, mis sellega kaasas käinud. Kunstlik on ikka piiratud ja kitsas, siit ei ole meil õppida midagi. Meie võimuses on aga hoida pidevas läheduses kõik see, mis üht väikerahvast on löikavates tõmbetuultes aidanud vastu pidada. Selles suunas “Nukits” just tegutsebki. On väga oluline, et Eesti oma vastupidamissõnum ei jääks varju lapse eest. See oht on ju olemas.

Lasteraamatukogude ja koolide ees seisab tööpõld, mille harimine nõuab missioonitunnet ja teadmisi. Ühel lastekirjandust ja lastekultuuri kajastaval väljaandel peab siin olema oluline roll ja “Nukits” on selle rolli edukalt kanda võtnud.

Tuntav on eesti raamatutraditsiooni järgimine. Raamatu juurde jõudmise teed erinevate põlvkondade mälus moodustavad kokku ühise meeldiva kogemuse. Ühised lapsepõlve lemmikraamatuid ühendavad inimesi tavatult tugeva sidemega. Soov oma lemmikraamatuid oma lastele edasi anda on tõhus emotsionaalne kultuuriliin lapse ja lapsevanema vahel. Raamatu kaudu kulgeb ka üks perekonnale oluline ühise mõtlemisruumi võimalus. Kristjan Tedre maal “Interjäär” “Nukitsa” teises numbris toob selle esile aastast 1934.

Pärast pikka kaetud silmadega elamist vajame sissevaateid, kuidas kulges lastekirjanduse areng samal ajal mujal maailmas. “Nukitsal” on pakkuda nii mõndagi. On häid artikleid (Mare Müürsepp, Andres Jaaksoo, Reet Krusten, Krista Kumberg), on põhjalik ülevaade lastekirjandusauhindadest ja -preemiast (Andres Jaaksoo). Ühelt poolt pakuvad need vaated teadmisi, teiselt poolt aga aitavad paigutada ennast kõige selle hulka, mis

Nukits 1995 ja 1996 : Eesti Lasteraamatukogu lastekirjanduse ja lastekultuuri almanahh. - Eesti Lasteraamatukogu, 1996. - 57 lk. - Kokku. ingl., saksa ja vene k.

maailmas vahepeal toimunud ja toimub kogu aeg üha edasi.

Sest ega eesti lastekirjandus ei pea sugugi silmi maha lööma ja piinlikkusest punastama oma suletuses elatud aja pärast. Paljude autorite hulgast on kortifeena toodud Edgar Valter (Aidi Asumets, “Nukits” 2). Väikese viperuse tõttu võib välja lugeda, et Edgar Valterilt on ilmunud kogunisti nelisada jutust, luuletust, näidendit ja lühipala. Sümpaatne on kõik, mis kirjutatud lasteraamatukogude ja nende hoidjate kohta. Siinkohal sobib märkida ka tuntavat seost soome lastekirjandustegevusega.

Olen minagi viibinud Soome vapustavate raamatukogude lastekirjandusosakondades, samuti Soome Noorsookirjanduse Instituudis, olen “Onniamani” huviline lugeja ja tean seega öelda, et sidemed Soomega on meile väga väärtuslikud.

Tulevikuperspektiivegi avama on “Nukitsas” valitud soome autor: kirjastus “Tammi” tegevdirektor Olli Arrakoski “Raamat elektroonilises maailmas” (“Nukits” 2). Raamatu inimesena ma loomulikult jagan Arrakoski seisukohti. Ometi ei saa ma kuidagi alahinnata arvuti asendit maailma edaspidis elus. Võib-olla tuleb midagi muud arvuti asemele, mis ju küllalt kohmakas nähtus, nagu Internetis liikujad on paraku sunnitud kogema. Kuid tulevikuinimese jaoks, kes ju tänane laps, ei pea ma oluliseks mitte niivõrd infotehnoloogia valdamist, kui infovajaduse olemasolu. Ja sedagi mitte niivõrd mõne äri või panga edukuse nimel. Oluline on hoopis nälg kultuuritunnetuse järele, uute teadmiste ja nende sügavustesse tungimise järele inimkonna säilimise seisukohalt. Mis on ju tegelikult seesama, millest “Nukitsa” veergudel kõigi teiste autorite hulgas räägivad Voldemar Miller, Sigmund Freud ja Reet Tomband.

Ka mina arvan – nagu lausub Reet Tomband: “Raamatukogu peaks ilmselt ööpimeduseni lahti olema.” “Nukits” aga võiks ilmuda sagedamini.

MEIST ENESTEST

ANNE RANDE

Eesti Lasteraamatukogu direktor

Jätkaks peajasjalikult laste raamatukoguteenindusele pühendatud numbrit veidi teisiti kui tavaliselt suhteliselt tõsimeelses ja akadeemilises "Raamatukogus". Nimelt – intrigeeriks pisut ja räägiks meist enestest. Itaallane Giuseppe Arcimboldi, kes elas 16. sajandil ja oli Prahast kauaaegne õukonnakunstnik, valis raamatukoguhoidja kujutamiseks erineva formaadiga raamatuid ja tolmuharja (vt. "Nukits" 1996). Millised me oleme aga 20. sajandi lõpus?

Niisiis:

1. LUGU

Mõni aeg tagasi arendasid kaks väikemeest järgmist vestlust mu toõruumi akna all:

- Kuhu lähed?
- Raamatukokku.
- Miks?
- Seal on mõnna olla! Kasvõi niisama. Tule ka!

- Mina küll lugeda ei viitsi. Äkki aetakse välja, kui raamatut ei võta?

- Loll oled või! Seal on nad normaalsed. Ei õienda alalõpmata nagu N raamatukogus, kus midagi teha ei lubata. Tädid vahivad vihaste nägudega jne. jne.

Aga too poiss ei tulnud ikkagi.

2. LUGU

Mu tutvusringkonnas (väljaspool raamatukogu) on mitmeid kauneid, intelligentseid ja heal elujärjel olevaid prouasid, kellega on meeldiv lobi-seda. Kui aeg-ajalt kohtume, ei jõuta ära imestada, et ma ikka veel raamatukogus töötan! Seal istuvat ju nii- ja naasugused vanamutid... Sorin mälus ja vaidlen neile mõttes vastu: Tiiu Valm, Aira Lepik, Sirje Virkus, Mall Saul, aga neid nad ju ei tunne. Ja siis käin välja trumbi: Ivi Eenmaa! See on nii võimas, et daamid vakatavad hetkeks, siis ei jõua aga ära imestada, miks küll TEMA raamatukoguhoidjaks õppis! Ütlen ainult, et tean, kuidas ta oma tööd armastab.

3. LUGU

Ühel kirikukontserdil viibis väliselt nii peent kui mitte nii peent seltskonda. Enne kontserdi algust sosis-tasid esimesed viimastest: "Näe, need

seal kobaras on nagu raamatukoguhoidjad!"

4. LUGU

Minu käest on küsitud, miks raamatukoguhoidjate, tarkade naiste hulgas, on nii palju üksikuid! Ja arutelu käigus on arvatud, et mehed pelgavad tarku naisi, kes esmapilgul millegi muu kui teadmistega eriti ei hiilga. Pidavat puudu jääma seksapiilsusest, armsast alt üles silmavaatest, pikkadest siredatest säärtest – ühesõnaga sellest, mis kõigepealt silma hakkab.

5. LUGU

Alles neli-viis aastat tagasi, kui meie raamatukogusse tulid praktikale Pedagoogikaülikooli tudengid, olid nad meeldivalt jahmunud, sest nagu nad ise väitsid, kartsid järjekordselt eest leida tuimade nägudega kuivusest krõbisevaid raamatukogutädisid, üllatusid aga kohtudes rõõmsameelsete elus inimestega, just sellistega, kes töötavad enamuses meie lasteraamatukogudes.

6. LUGU

Kõigile teada-tuntud meesprominent ütles äsja lõppenud aasta kultuuriüritusel käteldes, et kui ta peab töösus minema raamatukogusse ja kohtuma raamatukoguhoidjaga, tulevat talle astmahoog peale! Ei aidanud minu *make-up*, seksikas kleit ega võluv naeratus...

Võiksin neid lugusid jätkata ja jätkata... Kuid arvatavasti olen nendegagi nii mõnelgi teist kopsu üle maksa ajanud! Tegelikult see mu eesmärk ongi. Kui kutsusin sama ajakirja veergudel mõni aasta tagasi arutlema teemal "Lastekirjanduse leidumus meie raamatukogudes", ei võtnud keegi vedu. Ehk seekord õnnestub! Oleme ju kõik inimesed – oma mõtete, emotsioonide, rõõmude ja muredega! Peksupinkki sobiks mulle, kui vaid ärgitan teid sõna võtma. Oma pika tööaja jooksul olen näinud ja kõrva taha pannud nii mõndagi ning raamatukoguhoidja kohta kuulnud rohkem just selliseid arvamusteavaldusi. MIKS SEE SIIS

NII ON? Ühelt poolt peetakse meie elukutse esindajaid tarkadeks, teiselt poolt veidi imelikeks! Mul on oma versioonid, mis ajapikku kogunenud ning mida tahan järgnevalt teiega jagada. Kui ümber lükkate, tunnistan end eksinuks, kui kinnitate, oskate ehk anda nõu, kuidas olukorda parandada (muuta).

1. versioon: Kas võib see olla tingitud kopitanud maiguga, pikast ja lohisevast, infoühiskonda mittesobivast ametinimetusest? Olen kuulnud, et noored, kes ala õpivad, ei olevat samuti vaimustatud sõnähendist – RAAMATUKOGUHOIDJA – ja eelkõige just seetõttu, et noored ei taha hoida, vaid pigem infot jagada. Tegelikult väga ilus ja õige põhjendus!

2. versioon: Või on see tingitud meie riigi raamatukoguhoidjate kõrgest keskmisest vanusest? Ikka eriala koosviibimistel samad näod, aastaid, aastakümneid! Igal aastal käivad meie raamatukoguga tutvumas Viljandi Kultuurikolledzi tudengid. Minu arvamust mööda, mida aasta edasi, seda asjalikumaks kursus läheb. Nende küsimused on professionaalsed, silmadest on kadunud hall ükskõiksus, välimusest annavad nii mõnedki pealinna beibedele silmad ette. Noored kurdavad, et sooviksid küll erialast tööd teha, kuid maakoh-tades on tädid ees, kellel vaja pension välja teenida. Niisiis on need noored mures oma erialase tuleviku pärast. Pealinna pilt on kõigile teadaolevalt teine – noored ja edukad lõpetanud leiavad väga tasuvad st. igati IN-töökohad väljaspool raamatukogusid. Nii et tegelikult nokk kinni, saba lahti! Mida teha tohutu armee pensionieelikutest, kuid kogemuste ja hea töö-võimega tädidega ning kuidas rakendada noori, kaasaegselt (loe: keeled, arvutioskus) haritud spetsialiste, kes kasvataksid kahtlemata raamatukogule kui infoasutusele mainet!

3. versioon: Või tekitavad teatud mõttes negatiivset aurat sajanditevanused trükiste korralikud rivid, levitades nii enda kui meie ümber tolmust ja kopituse hõngu? Ja seda enam ajal, mil maailm on ühinemas üha modernsematesse NETidesse!

4. versioon: Või on see tingitud nii mõnegi raamatukoguhoidja välimusest, mis noorte arvates võib olla täitsa OUT? Olen lugenud Soome raamatukoguhoidjatele tehtud küsitlust, kus üks küsimus puudutas raamatukogu juhi välimust. Sealsed töötajad ei pidanud seda oluliseks.

Mina vaidlen vähemalt esialgu sellele vastu. Välimus on tihti otsustavalt tähtis, pean siin lisaks riietusele silmas ka naeratust ja lahkete silma-vaadet. Sest võta või jäta, esimene mulje inimesest avaldub just eelpool-õeldut silmas pidades.

5. versioon: Või on see tingitud vaesusest meis ja meie ümber? Aga kas me ikka oleme kõige vaesemad? Arvan et see pole vaesus, kui näiteks üks suhteliselt tuntud raamatukogutädi asjalikul töökoosolekul tagumises reas oma kotist vaikselt saia nosib, ümberringi piiludes, ega keegi juhuslikult ei näe.

Niipalju siis minu oletustest.

Eva Lille artikkel "Raamatukogus" nr. 4, 1995 pahandas meist paljusid. Mina olin väga pahane ja teatud mõttes olen seda veelgi, kuna selles kritiseeriti kolleege Pärnust, kes tegelikult on väga kenad, toredad, elurõõmsad inimesed. Aga andkem tõe au, eks pr. Lille kirjutises on ka tera tõtt – on ju need tema kui kõrvaltvaataja visioonid Eesti raamatukogutädidest. Muide, ka see väljend ... tädi on ajast ja arust. Küll oleks kena, kui selle saaks ära keelata!

Kus aga tegelikult peituvad üllatoodud arvamuste-oletustele vastused? Ja kas neid ongi? Ei tea! Tean aga seda, et juba 7-aastase plikana oli mul kaks unistust: kas minust saab Helmi Puur (loe: baleriin) või raamatukoguhoidja. Kuna esimese soovi täitumine oli tol ajal maakohas võimatu, siis jäi alles teine. Raamatukoguhoidjaks tahtsin seepärast, et sain istuda laua taga, tähtsa olekuga, suhelda inimestega ning täita nende lugejakaarte. Uhke oli tunda end suure raamaturiigi valitsejana, sain ka ise lugeda kõiki raamatuid, isegi "Dekameroni"! Mulle meeldis selga panna ilusaid riideid, et lugejad saaksid imetleda, kui kena ma välja näen. Mis sest, et kõik olid ema vanadest tehtud. Loomulikult oli minu suureks eeskujuks kohalik raamatukoguhoidja, punase juukse-pahmaka ja tedretähnidega, keda püüdsin igati matkida, kelle kohta aga külarahvas rääkis: "Näe, jälle ta läheb, kotid raamatuid täis, küla peale jagama! On alles imelik!" Nüüd kuulun juba pikka aega ise nende imelike hulka. Ja ikka veel meeldib!

Autori tekst muutmata

MÄRKSONASTAMINE TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGUS

SIRJE NILBE

pearaamatukoguhoidja

Tartu Ülikooli Raamatukogus on märksõnastamisega tegeldud juba kahekümnendate aastate algusest, mil F. Puksoo initsiatiivil hakati koostama käsikogude sõnastik-katalooge. Need said aluseks praegustele **vanema kirjanduse märksõnakataloogidele**, mis hõlmavad raamatuid ilmumisaastaga kuni 1944. Eestikeelse kirjanduse kataloogis on praegu 1100 ja võõrkeelse kirjanduse kataloogis 3600 märksõnarubriiki. Hulk aastaid on neid katalooge korraldanud Lea Trikkant, kes on lõpule jõudmas põhjaliku redigeerimistööga. Tema koostatud on ka nii lugejaid kui märksõnastajaid abistavad tähestikulised ja süstemaatilised märksõnaloendid.

Vanema kirjanduse märksõnakataloogid täienevad pidevalt, sest raamatukokku hangitakse jätkuvalt enne 1945. aastat ilmunud kirjandust. Lisa tuleb ka rekatalogitud raamatute hulgast. Eestikeelset kirjandust märksõnastab Lea Trikkant üksi, võõrkeelset ka teised liigitajad. Eesmärgiks on peegeldada kogu vanem raamatuvara ühtsetes märksõnakataloogides.

Pikka aega on raamatukogus märksõnastatud Eesti-ainelist võõrkeelset kirjandust. Selle töö tulemused peegelduvad **vanema Estica sõnastikkataloogis** (teosed ilmumisaastaga kuni 1944) ja **uuema Estica märksõnakataloogis**. Viimast koostab Ruth Michelson. *Estica* märksõnastik on viimistlusjärgus, sisaldades praegu üle 700 rubriigi. *Estica* märksõnakataloog täieneb nii saabuva

kui ka varemkomplekteeritud sõjajärgse kirjanduse põhjal.

Teatmekirjanduse märksõnakataloogi, mis peegeldab teatmeteoseid 1948. aastast alates, hooldab Ljudmila Dubjeva. Teavikuid märksõnastavad erialaliigitajad. Praegu on kataloogis 1400 rubriiki.

Peale nimetatute on märksõna- või temaatilisi katalooge veel harukogudes ning käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnas (käsikirjad, fotod). Tartu Ülikooli bibliograafia ja Eesti ajaloo bibliograafia töökartoteegid, mis asuvad teadusbibliograafia osakonnas, on samuti suures osas märksõnalised.

Seni on jutt käinud kaartkataloogidest. Tartu Ülikooli Raamatukogul on juba küllalt suured kogemused ka elektrooniliste andmebaaside märksõnastamisega. Olulisim neist on **elektronkataloog INGRID**, mida alustati 1994. aasta novembris. Sinna sisestatakse ladina kirjas väljaanded ilmumisaastast 1990. Märksõnastamist elektronkataloogis on juhendanud allakirjutanu.

INGRIDi tesauruses on hetkel ligi 12 000 deskriptorit ja viiterminet, mis jagunevad 49 ainevaldkonna vahel. Märksõnastatud on 28 000 nimetust raamatuid, jadaväljaandeid ja kaarte. Iga liigitaja on lisanud oma valdkonda uusi märksõnu, leidnud ingliskeelsed vasted, loonud semantilised seosed teiste märksõnadega. Käesoleva aasta algusest alustasid tesauruse süstemaatilist läbivaatamist ja toimetamist Mare Onga (humanitaarteadused) ja Tiitu

Tarkpea (reaalteadused). Paljude valdkondade jaoks ei leidu raamatukogus siiski erialainimesi, kes vabalt orienteeruksid kaasaja teaduses ja selle mõistestikus. Üksiküsimustes on konsulteeritud ülikooli õppejõudude ja teaduritega, kuid nende pikemaajalisem kaasamine vajaks lisarahastamist.

Lugejad saavad kasutada INGRIDi tesaurust kataloogiotsingu käigus abimenüuna.

Ülikooli raamatukogu osaleb rahvusvahelises **soome-ugri keeleteaduse bibliograafia** projektis URBIS. Tema ülesanne on koguda andmeid endise Nõukogude Liidu aladel ilmuva fennougriksaialase kirjanduse kohta (ilmumisaastast 1988). Kogutud kirjed sisestatakse andmebaasi ja märksõnastatakse URBISe märksõnastiku järgi. See on tesauruse vormis käsikirjaline märksõnastik, millest on ühilduvad variandid eesti, soome, ungari, inglise, saksa ja vene keeles. Tartu kirjed märksõnastatakse eesti, inglise ja vene keeles. URBISe andmebaasi, milles praegu on ligikaudu 2000 kirjet, koostab Mare Onga.

Teadusbibliograafia osakonnas sisestatakse arvutiandmebaasi ka **Eesti ajaloo bibliograafia** (aastad 1918-1944) kartoteeki. Märksõnastamisel kasutatakse kartoteegi rubriike ja vabu märksõnu. Andmebaasis on u. 9000 kirjet. Ajaloo-bibliograafiat koostab neli inimest Kersti Taali juhtimisel.

Seega on märksõnastustöö ülikooli raamatukogus küllalt mitmealgeline. Koostatakse ja kasutatakse mitmeid eri märksõnastikke ja erinevaid märksõnastuse metoodikaid lähtudes andmekogu sisust ja kujunenud traditsioonist. See on paratamatu. Sellist metoodikat, mis annaks igas olukorras ühtviisi häid tulemusi, pole tõenäoliselt olemas, samuti pole ka võimalik koostada kõikehõlmavat märksõnastikku.

23. jaanuaril toimus Tartu Ülikooli Raamatukogus järjekordne FRIEDRICH PUKSOO PÄEV.

Raamatukogu vastremonditud (kuigi veel vajaliku tehnikaga sisustamata) saali koguneti õnnitlema F. Puksoo preemia laureate ja kuulama ettekandeid eesti raamatu ajaloost. Üritust avades rõhutas TÜRI direktor Peeter Olesk, et 1997. aastal on oluline Eesti sundeksemplariseaduse vastuvõtmine: "Riigikogugi peaks lõpuks taipama kui oluline on OMA – EESTI RAAMAT!". Ta soovis raamatu- ja raamatukogu-uurijaile kannatlikkust, huumorimeelt ja avastusi nii inimeste kui raamatute vallas.

Friedrich Puksoo preemia, viimasel aastal trükitud ilmunud parima raamatuloo, raamatuteaduse, raamatukogunduse ja bibliograafiaalase kirjutise või bibliograafia autorile määratava preemia saamiseks oli esitatud 10 tööd. Parimaks tunnustati **Kaljo-Olev Veskimägi raamat "Nõukogude unelaadne elu: Tsen-suur Eesti NSV-s ja tema pere-mehed"** (Tallinn, 1996). Žürii esinaine Mare Lott põhjendas preemiat üle andes otsust nii: "Uudsel teemal valminud uurimus toob teaduslikku ringlusesse ulatusliku seni kasutamata arhiivmaterjali, analüüsib fak-tiandmetele tuginedes tsen-suuri toimetehhanisme ja vaimuelu ohjamine nõukogulikkude süsteemi." Lisaks preemiale sai K.-O. Veskimägi teise nummerdatud eksemplari ERÜ poolt välja antud sajaeksemplarilisest faksiimiletrükist F. Puksoo "Raamatuharastusest ja Jaan Roosist kui bibliofiilist". (Väljaande esimene eksemplar kingiti TÜRile.) Esitatud töödest **märgiti ära Arvo Teringu stiilne uurimus "Descartes ja tema ideede jõudmine Baltimaale 17. saj. ja 18. saj. algul"**, mis käsitleb filosoofia ajaloo ühte sõlmpunkti – uusaaja filosoofia kujundaja Rene Descartes'i retseptiooni Lääne-Euroopas ja Baltimaades. Autorit auhinnati eelnimetatud faksiimiletrüki kolmanda eksemplariaga.

Teaduspäeva ettekanded olid Eesti raamatust ja raamatukogundusest. **Marje Aasmetsa** käsitlus "Friedrich Puksoo – eesti raamatukogunduse rajajaid") andis F. Puksoo 1930. aastate II poolel avaldatud artiklite põhjal ülevaate F. Puksoo huvitava-

matest seisukohtadest teadusraamatukogude ülesannete kohta ning raamatukogude rollist teadlaste uurimistöös. Pikemalt peatus ta Puksoo töö kataloogimisjuhiste koostamisel, märksõnastamise algatamisel, oskussõnavara loomisel, raamatukogundushariduse arendamisel jm.

Huvitav oli **Tiiu Reimo** ettekanne "**Baltica leide Briti Raamatukogus**". P. Oleski hinnangul on see töö teedrajava tähtsusega, sest nüüd, kui meil on võimalus käia uurimistööd tegemas maailma suuremates raamatukogudes, saame käsile võtta ülevaatlükuma ja sügavama töö eesti raamatu arenguloo uurimisel. Briti Akadeemia stipendiaadina viis nädalat Briti Raamatukogus töötanud T. Reimo tegi huvitavaid leide nii Eestis trükitud kui Eestiga seotud 16.-18. sajandi trükiste osas. Mõned ettekandes käsitletud intrigeerivad väljaanded: Tallinnas 1723. aastal trükitud 7 rootsikeelset pietistlikku raamatukest sisaldav konvoluut; vanim Eestit käsitlev teos Briti Raamatukogus, Strasbourgis 1571. aastal trükitud viieleheküljeline luuletus vene sõdalaste metsikustest Tallinnas 1571. aasta mihkclipäeval; Westphalist pärit Christophorus Dudulaeusele omistatud raamat igavesest juudist Ahasveerusest, mis Euroopas 17. sajandil rahvaraamatuna mitmetes trükkides levis ja mida Briti Raamatukogus on koguni kolm väljaannet.

Kersti Pedak rääkis Tartu Ülikooli Raamatukogu komplekteerimispeh-mõtetest aastatel 1919-1940, **Kiira Schmidt** saksa 17. sajandi raamatust Tartu Ülikooli Raamatukogus, **Sulo Lembinen** TÜRI fotokogust. **Peeter Oleski** "**Estica – mis see praegu on ja kuidas seda Tartus õpetada**" käsitles termineid rahvus-trükis, *estica, estonica* (Kaja Noodla lisas ka termini *estonica*) ja nende sisulisi erisusi. Põhimõtteline probleem on, kuidas *esticat* määratleda ja ammendavalt koguda. P. Oleski arvates tuleks seda teha sarnaselt soomlaste *fennicale*.

Konverentsi materjalid on saadaval RRI ja TÜRI raamatukogunduse teabetoas ning ETARI raamatukogunduse lugemissaalis.

Teaduspäev lõppes küünalde süütamisega F. Puksoo haul.

Ene Riet

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU AASTAKOOSOLEK

toimus seekord 18. veebruaril Rahvusraamatukogu konverentsisaalis. Ühingu 555 liikmest olid kohal 197. Koosolekut juhatas ERÜ aseesimees Kalju Tammaru.

Eelmisest aastast kokkuvõtet tehes rõhutas esinaine Anne Valmas mitut olulist sündmust: rahvaraamatukogude automatiseerimisprotsessi tegelikkul alustamist, UDK tabelite tõlkimisega lõpusirgele jõudmist, Balti raamatukoguhoidjate V kongressi, ERÜ aastaraamatu ilmumist uues vormis jn. Tulevikust kõneldes pani A. Valmas kooslijatele südamele, et raamatukogu hea käekäik sõltub paljuski raamatukoguhoidja ettevõtlikkusest ja oskusest enese tööd väärtustada. Raamatukoguhoidja peab olema õppimis- ja arenemisvõimeline ning oskama kujundada ühiskonda enese ümber.

Üldkogu kuulas ja kinnitas revisjonikomisjoni aruande, ühingu finantsaruande ja järgmise aasta peamiste ürituste kava.

Juhatuse koosseisu valiti kaheks järgmiseks aastaks (sulgudes poolthääled):

- Jüri Järs, TTÜR (183)
- Kalju Tammaru, Eesti Hoiuraamatukogu (183)
- Malle Ermel, TÜR (157)

Juhatuse liikmekandidaadiks jäi Mari Sibul (RR).

Eelmisest koosseisust jätkavad: Anu

Nestor, Aira Lepik, Ilme Sepp, Meeli Veskus, Maire Killer. Liikmekandidaadina Ivi Tingre. Esinainena jätkab Anne Valmas.

Enne aastakoosolekut osalesid kõik huvilised paneeldiskussioonina toimunud **kõnekoosolekul "Mida ühiskond ootab raamatukogult?"**. Koosoleku avas ja seda juhatas ERÜ juhatuse liige Aira Lepik. Oma arvamust olid tulnud avaldama TPÜ professor Mati Heidmets, Küberneetika Instituudi direktor akadeemik Ülo Jaaksoo, Tartu Linna Haridusosakonna humanitaarainete peakoordinaator Piibe Leiger, TTÜ professor Vahur Mägi, arst Virve Siirak, Riigikogu liige Andres Tarand, Viljandi Paalalinna Gümnaasiumi direktor Vello Unt ja TTÜ professor Leo Võhandu.

Nii palju kui oli inimesi laua taga, sama palju oli ka erinevaid arvamusi. A. Tarand leidis, et kaasaegsed info tehnoloogilised vahendid ei ohusta raamatut ja ka tulevased põlvkonnad saavad lugeda talle armsaid "Looduse kuld-raamatuid". Ü. Jaaksoo vaagis elektroonilise trükise autentsuse probleemi ja rõhutas vastavate normatiivaktide koostamise vajalikkust. Vastates küsimusele, mis saab tulevikus raamatukogust, leidis ta, et raamatukogud jäävad, kuid peavad ajaga sammu pidama ja sellega koos ka muutuma. M. Heidmets arvas, et elektrooniline infokandja on ebademokraatlik, sest ta nõuab teatud sisekeskkonda ja

vahendeid, raamatut seevastu saab lugeda igaüks kus iganes. Teisest küljest on elektrooniline informatsioon muudetav ja kahjustatav. L. Võhandu peab ennast raamatukogu suurkasutajaks, kuid on kindel, et traditsiooniline raamatukogu on kadumas ja asendumas digitaal- või virtuaalraamatukoguga. Raamatukogus kasutatav kohmakas ja ebatäiuslik UDK liigitussüsteem ei rahulda tänapäeva infootsingu vajadusi ning sootuks mugavam on kasutada Interneti, kus päringule vastates vaadatakse läbi 10 miljonit dokumenti. V. Siirak rääkis ühiskonna ja raamatukogu suhetest. Regulaarse raamatukogu kasutajana näeb ta raamatukoguhoidjate suurt koormust ja tunneb muret, et ühiskond ei väärtusta raamatukoguhoidja tööd. V. Unt ja P. Leiger kõnelesid kooliraamatukogudest, õpetaja ning õpilase ootustest. Koolijuht pidas raamatukogu kasutamist hariduse omandamisel vältimatuks. Kõnekoosoleku lõpetas V. Mägi mõttega, et Interneti kui uue meediavahendi saavutustele ei saa olla kindel. Fikseeritud sõnal, mida me oleme kokkuleppeliselt aastasadu harjunud nimetama raamatuks, on olnud ja on ka tulevikus kindel koht inimese teadvuse kujundamisel.

Aastakoosoleku päev lõppes meeleoluka koosviibimisega, mille juhatas sisse Eesti Rahvusraamatukogu naiskoores esinemine. Toimus ka raamatuloterii, kus iga pilett võitis ning peaaunuhinnaks oli EE 9. köide.

*Reet Olevsoo
ERÜ büroo juhataja*

ERÜ teenetepreemia sai Elfriede Kristal.

*ERÜ aastapreemia laureaat
Helje Riives.*

**EESTI RAAMATUKOGU-
HOIDJATE ÜHINGU
AASTA- ja TEENETE-
PREEMIA anti üle ERÜ
aastakoosolekul 18. veeb-
ruaril 1997.**

Aastapremia sai Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu bibliograafiasektori juhataja Helje Riives.

H. Riives on ERÜ 1995. aasta aastaraamatu (ilm. 1996) koostaja ja toimetaja. See oli suur töö. Aastaraamat sisaldab lisaks artiklitele biograafilisi lühiandmeid sajakonna oma tegevuse või ametikoha poolest 1995. aastal silma paistnud Eesti raamatukoguhoidja kohta. Sellega on tehtud esmakordne katse esitada isikuandmed nii suure hulga raamatukogunduse alal tegutsevate või tegutsenud isikute kohta. Julge idee korrektne teostus väärrib tunnustamist ja edasiarendamist. Helje Riives osaleb aktiivselt ERÜ bibliograafiatöökonna tegevuses.

Teenetepremia sai Elfriede Kristal, Kaberneeme raamatukogu juhataja aastatel 1966-1996.

Et Kaberneeme rannakülas Harjumaal on läbi aegade olnud keskseks kultuurikoldeks raamatukogu, on Elfriede Kristali teene. Küla kultuuriellu on ta kaasanud nii kohaliku rahva kui ka piirkonnas suvekodusid pidavad kultuuri- ja avaliku elu tegelased. Sidet on hoitud raamatukogu asutaja, Kaberneeme koolijuhataja Karl Tuuliku poegade Jüri ja Ülo Tuulikuga. Kaberneeme ajaloo uurimise tulemusi tutvustati Kaberneeme küla 620. aastapäeva pidustustel 1995. aasta juulis. Kõik huvipakkuv on aastate jooksul kogutud, talletatud albumitesse ja mapidesse. Suur kultuuriväärtus on raamatukogu külalisraamatud. ERÜ teenetepremia on tunnustus aastakümnetepikkuse sisuka, paljudele lugejatele rõõmu ja tulu toonud töö eest.

Soovime premeeritutele jätkuvat töö- ja elurõõmu!

**TAAS KOHTUSID EESTI,
LÄTI JA LEEDU RAAMATU-
KOGUHOIDJAD**

22.-23. jaanuarini 1997 peeti Leedumaal Kretingas konverents "Rahvaraamatukogude areng Balti riikides". Tõuke selle korraldamiseks andis 1996. aastal algatatud rahvusvaheline rahvaraamatukogude arenguprojekt (PLDP), kuhu kuuluvad 14 Kesk- ja Ida-Euroopa riiki, teiste hulgas Eesti, Läti ja Leedu.

Kretinga asub Läänemere rannikul, 10 kilomeetri kaugusel Palangast. Linnas elab 24 000, kogu rajoonis 44 000 inimest.

Kretinga Rajooniraamatukogul on 24 küla- ja 1 linnaharukogu. Kogu suurus on 299 000 teavikut, lugejaid 9700, külastusi aastas 57 000 ja laenutusi 204 000.

Kahel konverentsipäeval käsitleti mitut raamatukogusid puudutavat teemat: rahvaraamatukogude tegevuse ja arengu üldisi probleeme; raamatukogude automatiseerimist; kogude komplekteerimist; vähemusrahvuste teenindamist; raamatukogude koostööd oma piirkonna teiste asutustega; raamatukogude juhendamise seonduvat ja raamatukoguhoidjate täienduskoolitust.

Konverentsil osales umbes 40 raamatukogutöötajat, Eesti delegatsioon oli kaheksaliikmeline.

**27. VEEBRUARIL 1997
REGISTREERITI EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
100 000 lugeja.**

27. veebruaril möödub neli aastat päevast, mil Eesti Rahvusraamatukogu alustas uues, veel pooleliolevas hoones lugejate teenindamist. Tänapäevaks on RRist kujunenud üks juhtivamaid raamatukogusid ning suuremaid ja arvestatavamaid info- ja kultuurikeskusi Eestis, mida

Eestlastelt oli konverentsil kuus ettekannet: Tiiu Valm "Eesti rahvaraamatukogude tegevus ja areng", Jüri Järs "Raamatukogude automatiseerimisest. Raamatukogusüsteemid INNOPAC JA KIRJASTO-3000", Rutt Enok "Rahvaraamatukogu komplekteerimise probleemidest", Ingrid Erilaid "Raamatukogu koostöö omavalitsustega", Krista Talvi "Raamatukoguhoidjate täienduskoolituse süsteemist Eestis" ja Maia Kolk "Viljandi Linnaraamatukogu ja raamatukogude juhendamine". Delegatsiooni kuulusid veel Ilme Sepp ja Katrin Niklus.

Kõige enam arutleti kogude komplekteerimise, raamatukoguhoidjate palga ning raamatukogude automatiseerimisega seonduva üle.

Kõik osavõtjad olid kindlal arvamusel, et koostöösuhked peavad jätkuma.

Teatavasti peeti eelmine, Balti riikide rahvaraamatukogude 3. kokkusaamine 1994. aasta detsembris Soomes Hansasaaris, kus põhiliselt arutati lugejaga seotud küsimusi. See ettevõtmine oli Kultuuri- ja Soome Haridusministeeriumi koostöö tulemus.

Millal jälle kokku saadakse, veel täpselt ei tea, kuid selleks on kindel kavatsus ja tahe.

Krista Talvi

külastab päevas ligi 2500 inimest. Uue maja neljandat sünnipäeva tähistati RRis 100 000 lugejapileti ülendamisega. Selle omanikuks osutus Tallinna Tehnikaülikooli esimese kursuse majandusüliõpilane Ave Lindma. Rakverest pärit neiule kingiti lilled, RRI raamatud "Eesti rahvusraamatukogu ja tema raamatud" ja "Eesti Rahvusraamatukogu/National Library of Estonia" ning raamatukogu sümbolikaga tass.

Triin Soone, Urve Pals

RAAMATUKOGU- JA INFOTÖÖTAJATE KAUGKOOLITUSPROJEKT “INFOTEHNOLOOGIA RAKENDAMINE RAAMATUKOGU TÖÖS”

Tallinna Pedagoogikaülikooli infoteaduste osakonnas 1995. aastal avatud infotöö õppekeskus on alustanud raamatukogu- ja infotöötajate täiend- ja ümberõppe korraldamist kaugkoolitusmeetodil. Kaugkoolitus on kaasaegne koolitusvorm ja -meetod, mis kaasab koolitusprotsessi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ning võimaldab hariduse andmist ka neile raamatukogu- ja infotöötajatele, kes perekondlikel, töistel, geograafilistel, tervislikel jm. põhjustel ei saa osaleda lähiõppes. 1996. aasta mais käivitus infotöö õppekeskuses pilootprojekt kooliraamatukoguhoidjatele (projekti juht on Sirje Virkus, selles osalevad infoteaduste osakonna õppejõud Aira Lepik ja Elviine Uverskaja).

1996. aasta augustis kavandati TPÜ infoteaduste osakonna infotöö õppekeskuses raamatukogu- ja infotöötajate kaugkoolitusprojekt “Infotehnoloogia rakendamine raamatukogu töös”, et alustada infotöötajate infotehnoloogia alase koolituse vajaduse rahuldamist kaugkoolitusmeetodil. Koolitusprojekti käivitamiseks taotleti rahalist toetust Avatud Eesti Fondilt.

Projekti eesmärgiks on raamatukogu- ja infotöötajate infotehnoloogia alase täiend- ja ümberõppe käivitamine kaugkoolitusmeetodil, mis tagaks Eesti raamatukogude riikliku infosüsteemi arenguprogrammi eduka elluviimise.

Vastavalt Eesti raamatukogude riikliku infosüsteemi arenguprogrammile “Eesti raamatukogude infosüsteem” on aastail 1996–2005 kavandatud infotehnoloogia vahendite juurutamine Eesti raamatukogude põhitehnoloogias. Projekti rakendamise tulemusena luuakse 591s Eesti eri tüüpi raamatukogus 1500 infotehnoloogia vahenditega varustatud töökohta.

Eelpoolõeldu suurendab nõudlust töötajate pidev-, täiend- ja ümberõppe järele kaasaegse infotehnoloogia võimaluste tundmiseks ja päde-

vaks kasutamiseks. Infotehnoloogia-alase koolituse kõrge taseme tagamiseks on vajalik erinevate õppekeskuste tihe koostöö ning erinevate koolitusvormide rakendamine.

1996. aasta veebruaris Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu liikmete hulgas läbiviidud küsitlus koolitusvajadusest näitas, et raamatukogutöötajad pidasid esmavalikuks täiendõpet infotehnoloogia valdkonnas (arvutiõppe algkursus, andmebaaside koostamise ja kasutamise, arvutivõrkude ja integreeritud raamatukogusüsteemide alane koolitus jne.). Kaugkoolitusprojekt on kavandatud mitmeetapilisena ja hõlmab aastaid 1996–2000.

Koolituse sisu jaotatakse mooduliteks: arvuti algõpetus, integreeritud raamatukogusüsteemid, Interneti algõpetus, infootsing Internetis, infootsing kommertsandmebaasides (DIALOG, DataStar jt., andmebaaside genereerimine, elektronkirjastamine, informatsiooni analüüsi erinevad meetodid, teabetöö korraldus, virtuaalraamatukogu teenused, uued meediatooted ja vahendid (hüpertext, multi- ja hüpermeedia), Eesti inforessursside levitamine võrgukeskkonnas, tarbija koolitus ja nõustamine jne.).

Projekt võimaldab:

- * varustada infotöötajaid teadmiste ja oskustega lugejate teenindamiseks uues tehnoloogilises keskkonnas, mis esitab kõrgemaid nõudmisi töötajate infotehnoloogilisele kvalifikatsioonile;

- * kiirendada infootsingut ja lugejateenindust ning parandada selle kvaliteeti;

- * suurendada kättesaadavate infoallikate hulka digitaalse informatsiooni kandjate läbi;

- * teha Eesti inforessursid kättesaadavaks kogu maailmas.

Projekti rakendamiseks saadi Avatud Eesti Fondilt toetust 250 000 krooni, mis võimaldas luua tehnoloogilise baasi kaugkoolituse tarbeks.

29. jaanuaril 1997 toimus infotehnoloogia õppeklassi pidulik ava-

mine. Infoteaduste osakonna juhataja Elviine Uverskaja esines avakõnega, raamatukogu- ja infotöötajate kaugkoolitusprojekti “Infotehnoloogia rakendamine raamatukogutöös” tutvustas projekti juhina siinkirjutaja, projekti osast täienduskoolituskeskuse töös kõneles keskuse juhataja professor Evi Rannap. Avatseremoonial osales Avatud Eesti Fondi tegevdirektor Mall Hellam, kes rõhutas oma sõnavõttus, et projekt sai Avatud Eesti Fondi saajaprotsendilise toetuse, kuna vastas kõigile esitatud nõuetele. TPÜ rektor professor Mait Arvisto tõi rõõmuga, et infoteaduste osakond on ülikoolis jätkuvalt innovaatoriks: novembris esitleti ajakirja INFOFOORUM, nüüd käivitub ja avatakse kaasaegne multimeediaklass. Sõnavõttuga esinesid Viljandi Kultuurikolledži rektor Enn Siimer ja TPÜ sotsiaalteaduskonna dekaan professor Mati Heidmets. Õppeklassi avamisest võtsid osa TPÜ rektoraadi esindajad, TPÜ õppejõud ja üliõpilased, raamatukogu- ja infomaailma esindajad ja kõik need, kes andsid panuse õppeklassi sisustamiseks ja kordaseadmiseks.

Tahaksin veelkord tänada Avatud Eesti Fondi, kes toetas infotehnoloogia muretselisel, TPÜ rektorit Mait Arvistot ja haldusprorektorit Tõnu Idanurme soosiva suhtumise eest õppeklassi kordaseadmise, sotsiaalteaduskonna dekaani professor Mati Heidmetsa, kes igati toetas ja kiirendas õppeklassi kordaseadmist, Vello Randlat Tallinna Tehnikaülikooli täiendusõppekeskusest abi eest infotehnoloogia valikul, TPÜ arvutuskeskuse spetsialiste võrguühenduse tagamisel, informaatika õppetooli õppemeistri Meelis Karpi tarkvara seadistamise eest ja infoteaduste osakonna üliõpilast Erik Vallikivi riistvara paigaldamise eest, tublisid remondipoisse ning infoteaduste osakonna asjaajajat Taimi Niinet, kelle valvas silm jälgis, et klassi kordaseadmine toimiks ettenähtud graafiku kohaselt. Samuti tänan RRI tehnoloogiadirektorit Mihkel Realit ja Turu Ülikooli täienduskoolituskeskuse kaugkoolituse osakonna juhatajat Jorma Rinta-Kantot, kes andsid soovitusi Avatud Eesti Fondile esitatud taotlusele.

Sirje Virkus

EESTI ESIMENE INTERNETI PUNKT

Reedel, 1. veebruaril 1997 avati Eesti Rahvusraamatukogus Eesti Vabariigi välisminister Toomas Hendrik Ilvese ja UNDP esindaja Eestis Jan Wahlbergi osavõtul Eesti esimene avalik INTERNETI PUNKT. Interneti vahendusel tervitas kohalviibinuid ka Eesti Vabariigi president Lennart Meri (vt. <http://www.president.ee/Tervitus.html>.)

Interneti Punkt on raamatukogu 7. korrusel asuv spetsiaalse sisse-seadega ruum, kus raamatukogu lugejad saavad (lugejakaardi alusel) tasuta kasutada Internetiga püsiühenduses olevat kaheksat arvutit.

Punkt on avatud tööpäevadel kell 12.00 – 18.00.

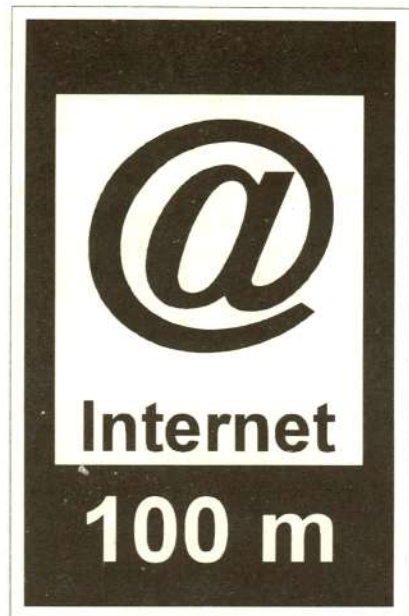
Samal ajal on võimalik ka ette registreerida. Kehtestatud on ajalimiit – üks kasutaja saab Internetis olla tund aega, kui nõudlus väiksem, siis ka kauem. Algajate ja hättasattunute nõustamiseks töötab Interneti Punktis juhendaja, ühel päeval nädalas hakatakse algajatele korraldama tasuta Interneti lühikursusi.

Eesti Rahvusraamatukogul on Interneti ühendus 1993. aastast ning hetkel üle 100 töökoha. WWWs on avatud Rahvusraamatukogu kodu-

lehekülj aadressiga: <http://www.nlib.ee>

AS Meediamaa on Interneti kasutajale loonud eestikeelsete ja -meelsete Interneti ressursside temaatilise kataloogi Eesti WWW Wärk nii eesti kui inglise keeles, kust pääseb paari hiireklõpsuga ligi suvalise temaatikaga WWW-leheküljele. Eesti WWW Wärgi eestikeelse osa avalehe aadress on <http://www.ee/www/> ja ingliskeelsel <http://www.ee/www/welcome.html>

Interneti punktid on praegu maailma paljudes riikides. Nad asuvad raamatukogudes, kohalikes omavalitsustes, postkontorites, kaubamajades ja kohvikutes (*Public Access Point*). Rahvusraamatukogus avatud Interneti Punkt on osa ÜRO Arenguprogrammi (UNDP) abiprojektist toetamaks Eesti integreerumist infoühikonda. Esimese Interneti kohviku Eestis loodavad asutada hiidlased, sest projekt näeb ette lisaks Rahvusraamatukogule avada Interneti punktid ka Hiiu maal Kärkla Kultuurikeskuses, Sõru külas ja Paope külas Sepa talus. Avalike Interneti punktide loomise abil loodab ÜRO Arenguprogramm ÜRO alalise esindaja kohusetäitja Eestis Linnar Viigi sõnul "välistada uue, infoühiskonnale ainuomase sotsiaalse ebavõrdsuse

teket inimeste vahel, kellest ühed omavad ligipääsu elektroonilisele infole ja oskavad seda kasutada, ning teised, kellel selleks võimalused ja oskused puuduvad. Müüit Interneti elitaarsusest Eestis peaks saama selle projekti abil kummutatud." Interneti punktide loomise toetamist on arutanud ka Avatud Eesti Fondi Nõukogu, kes kiitis heaks ÜRO Arenguprogrammi initsiatiivi kaasfinantseerimise omalt poolt ja esitas Avatud Ühiskonna Instituudile ettepaneku järgmistele punktide loomiseks Eestis (esialgu on kavas avada Interneti punkti Võru keskkonnas).

Lisaks esimestele Interneti punktidele Eestis rahastatakse ÜRO Arenguprojekti kaudu ka õppevara "Interneti käsiraamat koolidele" kirjastamine, sotsioloogiline uuring ja analüüs Internetist ja infotehnoloogiast Eestis, avaliku elektronposti serveri avamine ning rahvusvahelise elektroonilise meedia ja haridusala uudistevoo *Edupage* tõlkimine ja levitamine eesti keeles. Kogu projekti abisumma on 100 000 \$.

Interneti punktid Eestis võib ära tunda tänavale ja tee äärde paigutatud liiklusmärkidest. Nende ametlik kasutuselevõtt on unikaalne kogu maailmas.

E. Riet

Fotol vasakult: Eesti Vabariigi välisminister Toomas Hendrik Ilves, UNDP esindaja Eestis Jan Wahlberg, Jaak Aaviksoo ja Eesti Rahvusraamatukogu peadirektor Ivi Eenmaa.

Teaduste Akadeemia Raamatukogus võis märtsikuus vaadata näitust, millega tähistati kahte olulist tähtpäeva eesti muusikaajaloos. Möödub ju tänavu 360 aastat esimeste nootide trükkimisest ning 180 aastat esimese perioodilise noodiväljaande ilmumisest Eestis. Näituse aukohal oli Stahlilauluraamat aastast 1637, kus nimetatud noodid trükkivalgust nägid. Vaadata sai sajandivanuseid koraaliraamatuid, laulukogumikke ja õpikuid, oluline osa väljapanekust hõlmasid koori- ja soololaulu- ning instrumentaalmuusikanoodid.

S. L.

* * * * *

TEADMISEKS

1. märtsist k. a. on ühendatud Pärnumaa Keskraamatukogu ja Pärnu Linna Keskraamatukogu. Maakondlike funktsioone täidab uue nimega **Pärnu Keskraamatukogu**. Aadress: Rüütli 28.

Eesti Teaduste Akadeemia Raamatukogu kannab nüüdsest nime **Eesti Akadeemiline Raamatukogu (EAR)**.

Vastu on võetud **sundeksemplari seadus** (vt. Riigi Teataja I, 1997, 16, 259).

ÕNNITLEME MARI KALVIK - 60

Dotsent Mari Kalvik on Tallinna Pedagoogikaülikoolis töötanud bibliograafia ja raamatukogunduse õppejõuna üle 30 aasta, alates 1966. aasta septembrist. Õpetatavad ained on aastate jooksul vaheldunud, muutunud ja uuenenud nagu üliõpilasedki, ent alles on jäänud ka mõndagi püsivat.

Infoteaduste osakonna praeguste õppejõudude hulgas on Mari Kalvik see inimene, kes kõige täielikumalt valdab üld- ja erialabibliograafia probleeme nii sügavuti kui mitmesugustes vastastikustes seostes. Piisavalt suure igapäevatöö koormuse juures on Mari Kalvik suutnud pidevalt teha ka teadustööd. Temalt on ilmunud 42 tööd - artikleid, ettekannete teese ja õppematerjale. Teda kui teadlast on huvitanud peamiselt kirjastus- ja bibliograafiategevus Eesti Vabariigis (1918-1940). Mari Kalviku väitekiri käsitles Eesti Kirjanduse Seltsi (1907-1940) osa eesti raamatu ja kultuuri arenguloos. Ta on teinud regulaarselt ettekandeid teaduskonverentsidel, eriti sageli raamatuteaduse konverentsidel (KM Arhiiviraamatukogus). Mari Kalvik on juhendanud 55 üliõpilase diplomitööd. Paljudes neist on analüüsitud valdkonniti Eesti Vabariigi perioodi kooliõpikuid (ajalugu, eesti keel, matemaatika jne.). Need teemad, ent samuti pidev tegelemine koduloobibliograafia probleemidega aitasid ka Nõukogude perioodil säilitada Eesti Vabariigi kultuurilist järjekestvust.

Mari Kalvik on inimene, kes on aldis suhtlema, ka üliõpilastega. Nõndanimetatud rühmajuhendaja rollis (nagu see varasemal perioo-

dil meil pikki aastaid kohustuslik oli) on ta teele saatnud rohkem lõpetajaid, kui keegi teine meist. Rühmajuhendamine tõi õppejõule palju aeganõudvaid kohustusi, millest enamik ei läinud kuskil "arvesse". Aga see võimaldas ka osa saada noorte inimeste tegelikust, õppetöövälisest elust ja nende probleemidest. Seda kasvõi vestlustes ühiselamutoas või ühises tegevuses igasügisestel põllumajanduslikel koristustöödel. Tavaks oli rühmajuhendajaidki kutsuda meeleolukatele üliõpilasohtutele. Praegused tudengid seda enam ei harrasta (ajad on muutunud!).

Mari Kalvik on alati kõrgelt väärtustanud kontakte raamatukogudega ja raamatukogutöötajatega. Ta on olnud aastaid põhjalik praktika-juhendaja ja üliõpilaste õppekäikude korraldaja. Raamatukogude praktilise ja teadusliku tegevuse tundmaõppimine on kulgenud sügavuti, aastate kestel on ta osalenud mitme töökomisjoni ja ühisarutelus. Meeldetuletamist väärrib töö, mida Mari Kalvik temale omase põhjalikkusega on teinud, juhtides vabariikliku bibliograafiaväljaannete võistluse žürii tegevust üheksal aastal (alates 1977). Praegugi on ta ERÜ bibliograafia komisjoni liige.

Mari Kalvik on inimlik inimene oma tugevate ja nõrkade külgedega. Ta otsekoheuses ei pruugi igapähele meeltemööda olla. Aga hinnatav on, et Mari Kalviku huvi ja osavõtlikkus kaasinimes(t)e suhtes on alati siiras ja meie nii "tähtsal" ning kiirel ajal märkab ta ikka inimest enda kõrval ega pea paljuku huvi tunda tolle probleemide vastu.

Marje Aasmets

SUMMARY

The interview "We Can't Economize at the Expense of Children" is given by Leili Oja. She is a children's librarian of Rapla Central Library. The librarians of the Estonian Children's Library Anu Kehman and Leida Olszak asked her how they are getting on in the new building of the central library together with grown-up readers. The same topic is discussed with the director of the Estonian Children's Library Anne Rande. Oja refers to the advantages and disadvantages. She thinks that at the present moment children need more space and freedom to express themselves emotionally in the library. But it seems that the children disturb grown-ups, and perhaps vice versa also. It depends on the construction of the library building. Children need security and so they visit the library as before and trust the librarians.

Aino Pervik, the author of children's books, in her esseyistic article "About "Nukits" and the Sense of Mission" evaluates "Nukits", an almanac of children's literature and culture. It is published by the Estonian Children's Library. She considers it a good publication and a reliable phenomenon in the deepening chaos of cultural life. She adds that schools and children's libraries have to cultivate this field of action that demands the sense of mission and knowledge. "Nukits" has taken this important role to itself. Up to now two numbers of the almanac have been published. Pervik thinks that it should be published even more frequently.

Urve Aedma, a librarian at Kuressaare Gymnasium in Saaremaa, in her short survey speaks about the founding of the school library. It opened its doors on the 1st of September, 1978 and was situated only in one little room. In the autumn of 1987 the decision was made to build a new library. But the decision was carried out only in 1993 on the Teacher's Day. The library has been remembered with a good word by the school graduates. There is a lecture room by the library where the lessons are delivered in the daytime. In the evenings and weekends the room is used by the local training centre and by the Saaremaa Branch Office of Tallinn Business School. There are 10 titles of newspapers, 22 titles of magazines, 24,225 books of fiction and reference and 31,300 textbooks in the library. The school has a good computer equipment and Internet connection. Some traditional events are held there - the week of children's books and quiz games activities.

In his article "The Year of a Little Jubilee" a librarian of Children's Department at Tartu Central City Library, Adu Neemre gives a survey of the activities of her department in 1996. It was their 45th working year. They have decreased the number of books and delivered them to school libraries. Then she gives the thorough list of their library activities in 1996. The Children's Department continues library lessons in schools and there library activities are discussed. Very popular among the readers and children is an event "May - the Library Month" organized for the pupils of the first and second form. The department arranges meetings with writers and even a scientist from the Literary Museum came and introduced the publishing principles of the book "A Banana Has a Cold in Its Head". The fairy tale festival, dedicated to the Brothers Grimm, was a great success. Many children took part in the all-Estonian quiz game of comics and in the dog competition in Tartu. The Children's Department has now even a newspaper initiated and carried out by Epp Nõges. The aim of the newspaper is to inform the schools about the library's activities more quickly than before. Last two years the Children's Department has compiled annotated recent additions lists for school libraries in Tartu.

The interview is given by Vladimir Beekman, a writer and an excellent translator of children's literature. Beekman is mainly known as a translator of Astrid Lindgren's books into Estonian. In 1960 "Master Detective Blomkvist", translated by Vladimir Beekman, was published. Even the name of Lindgren was unknown in the Soviet Union and in Estonia at that time. Beekman tells us how he has learned Swedish, German, Danish, Norwegian and Deutch and how he got acquainted with Astrid Lindgren and her creation. He speaks about his reading books in the years of childhood and schooltime, expresses his opinion of the boom of Micky Mouse and Disney literature in Estonia and proves the statement that libraries will vanish to be wrong.

The article "Every Reader Is Born in the Childhood" written by Anne Rande, director of the Estonian Children's Library, is compiled by the questionnaire and conversations carried out by the Library.

The author is interested in the development of children's libraries with grown-ups or without them. For today many different kinds of children's library services have been initiated. Generally a children's department is situated by a central library or in a separate building. So are functioning 18 children's departments, more than half of them in separate buildings. Some children's libraries are independent with their own budget, fixed by local authorities. That type of libraries have been formed during several years and are 10 in number. Both types of children's libraries are financed by local authorities. Every year the state gives them money for the acquisition of publications according to the number of inhabitants in their service area, and in some extent according to the price of publications. In 1996, 8 kroons per inhabitant were accounted. In some places readers are served besides librarians by school teachers and parents.

There are about 600 school libraries in Estonia. All school libraries are instructed by the Estonian Children's Library (founded in 1933). Its predecessor has been under the subjection of different institutions, but since 1976 it became independent as a republican children's and youth's library. Now the Estonian Children's Library is a special research library and the only children's literature information centre is a part of its structure. Every year 6,000-7,000 readers visit the Library, among them grown-ups. The author gives numerical data about the readers. She tries to find a solution to the problem if children's libraries must be together with public libraries or separately. She comes to the conclusion that people are satisfied with the established situation. Rande herself presumes that in the automation age everyday work must be looked upon from the side. At the same time she affirms that in modernizing central libraries one must not neglect separate children's libraries because a reader is formed in the childhood.

Mait Talts's article "Winnie-the-Pooh and Taoism" deals with Alexander Milne's book "Winnie-the-Pooh" that has fascinated many generations of readers. It has been written for children, but is gladly read by grown-ups too. M. Talts introduces the different conceptions of this book. There are many different possibilities to analyze the book from the philosophical point of view. M. Talts interpreters the story of Winnie-the-Pooh from the viewpoint of Taoism. He takes the classical book of Benjamin Hoff "The Tao of Pooh" (published in 1982) as a base to introduce the story of Winnie-the-Pooh. At first the author introduces Taoism as a world outlook and a doctrine that is different from the western philosophy. Then he introduces the characters of the book and compares them with the western and eastern way of thinking on the ground of Hoff's book. Hoff's favourite character is Piglet and much attention is given to him. M. Talts thinks that Hoff's book has something to say to the Estonians because we should be more reasonable.

CONTENTS

* First Column: A Child and a Library	Ellen Niit	4
* CHILDREN'S LIBRARY		
A Reader Is Born in the Childhood	Anne Rande	5
Readers of Estonian County Libraries Are Feeling the Hunger for Reading	Andres Jaaksoo	8
The Year of a Little Jubilee	Ädu Neemre	10
We Can't Economize at the Expense of Children: An Interview		12
Winnie-the-Pooh and Taoism	Mait Talts	14
Astrid Lindgren's New Story about Pipi		18
* INTERVIEW		
It Is Important to Retain Children's Interest for Reading: An Interview with V. Beekman	Maire Liivamets	20
* NEW LITERATURE FOR LIBRARIANS		23
* * * *		
Estonian Children's Libraries in 1996		27
Estonian Public Libraries in 1996		30
* LET'S GET ACQUAINTED		
The Library of Kuressaare Gymnasium	Urve Aedma	31
* BOOK HISTORY		
Rare Books in Tartu University Library: Litography in Book Printing	Tiina Nurk	32
* ESTONIAN HISTORY OF IDEAS		
The Struggle Is Going on	Hilve Rebane	34
* CRITICAL REVIEW		
About "Nukits" and the Sense of Mission	Aino Pervik	36
Reader's Column: We Are - Librarians	Anne Rande	37
* COMMON TOPIC		
Cataloguing by Subject Headings in Tartu University Library	Sirje Nilbe	38
* NEWS		39
Congratulations		45
* SUMMARY		47

In her article "The Struggle Is Going on" (it is Juhan Luiga's motto) Hilve Rebane, a worker at Under and Tuglas Literature Centre, introduces two Juhan Luiga's collections of articles published in the series *Eesti mõttelugu* ("Estonian History of Ideas"). Juhan Luiga (1873-1927) was a well-known Estonian psychiatrist, publicist and a man of culture. Luiga had a great influence on the Estonian publicity and on the well-known Estonian men of culture. The first volume "Rebellion and Heartsickness" contains the texts written in the beginning of the century (1900-1917). The main themes of these articles are psychiatry, individual and social health. Luiga was specially interested in the difference between genius and insanity. He regards that an intellectual is sensitive, easily hurt in her/his feelings and therefore needs protection. But he does not agree with the theory that identifies insanity and genius. The second volume "The Aspects of the Strength of Soul" comprises the articles from 1918-1925, including one abstract of his speech from 1927 that was published in 1938, after his death. Most of Luiga's articles introduce social way of thinking and the conception of culture - we can't overestimate the meaning and importance of it in our days. The most important subject is our native culture and its creators. To them we dedicate our honour, they must be protected, followed and supported. The concept of native culture is deeply connected with the western and eastern width of mind. It is typical of Luiga to penetrate into the essence of the phenomena, though he has been accused in the week criticism of sources and in the motivating of some hypotheses. He also considers the truth to be supreme. Luiga concerns about the future of small nations - this problem is also actual today. In native culture he condemns pseudo-culture produced for political purposes. There are many interesting descriptions of men and women of culture (K. A. Hermann, Rudolf Kallas, Aino Kallas, Anna Haava, Juhan Liiv, a. o.). Luiga appreciates our national culture and song festivals. He was tolerant in religious problems, though in his older days he came into collision with himself. The author of this article briefly asserts that Luiga considered humanity and truth the highest value.

* * * * *

The publisher of children's books Andres Jaaksoo in his article "The Readers of Estonian Country Libraries Are Feeling the Hunger for Reading" analyzes the problems connected with providing the libraries with children's books in 1995. The financing of village libraries depends on the number of inhabitants and accordingly the libraries are divided into four groups and per cents are worked out. On an average, 33 per cent of the inhabitants are readers of Estonian village libraries, out of them 38.2 per cent are children. The acquisition of children's books is in bad state - for instance in 1995 half of published children's books did not reach their place in children's libraries, but in rural areas the reading of books is very essential means to get information because the level of automation in libraries is still low.

* * * * *

Tiina Nurk, a librarian at Tartu University Library, in her article "Litography in Book Printing" introduces the making use of litography in Europe and in Estonia. Alois Senefelder (1771-1834) was the founder of litography. The oldest Estonian sheet of litography is Christ's head that is painted on stone by C. V. Walter - "Ecce homo" (1818). The first sheet of litography relevant to books, is the portrait of Peter I, a supplement to the peasantry calendar of 1824.

DK
RK

